

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Diplomová práce

Změny v činnosti potravinové banky po novele zákona 110/97 Sb.

Vypracovala: Bc. Kristýna Škabradová
Vedoucí práce: doc. Ing. Hana Doležalová, Ph.D.

České Budějovice 2019

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Kristýna ŠKABRADOVÁ
Osobní číslo: E18658
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání
Téma práce: Změny v činnosti potravinové banky po novele zákona 110/97 Sb.
Zadávající katedra: Katedra obchodu a cestovního ruchu

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Identifikace změn v oblasti potravinových bank v České republice po účinnosti novely zákona o potravinových a tabákových výrobcích. Dotazníkové šetření na úrovni všech potravinových bank, které jsou členem České federace potraviných bank.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury a zpracování literární rešerše.
2. Dotazníkové šetření na úrovni všech potravinových bank, které jsou členem České federace potravinových bank.
3. Formulace závěrů.

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Literární přehled. 3. Cíle a metodika. 4. Vlastní práce. 5. Závěr. 6. Seznam literatury. 7. Přílohy.

Rozsah pracovní zprávy: 60-80 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

BARRON-WOOLFORD, Ray. (2017). *The Food Bank Britain*. United Kingdom: Troubador Publishing Limited. ISBN 978-0993080913.

RICHES, Graham. (2018). *Food bank nations: poverty, corporate charity and the right to food*. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group, ISBN 978-1-138-73973-4.

WATKINS, Alan a Matt SIMISTER. (2018). *Our Food Our Future: Eat Better, Waste Less, Share More*. Grand Haven, United States: Brilliance Corporation. ISBN 978-1911583431.

Právní předpisy:

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Internetové zdroje:

www.potravinovebanky.cz

www.eurofoodbank.org

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Hana Doležalová, Ph.D.
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: 18. ledna 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 12. dubna 2019

V Českých Budějovicích dne 21. ledna 2019

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (2e)
370 05 České Budějovice

Ing. Petr Štumpf, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

9. 4. 2019

.....

Bc. Kristýna Škabradová

Poděkování

Mé poděkování patří doc. Ing. Haně Doležalové, PhD. za odborné vedení, ochotu a trpělivosti, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Literární rešerše	6
2.1	Plýtvání potravinami a hlad	6
2.1.1	Plýtvání potravinami.....	8
2.1.2	Příčiny plýtvání potravinami	9
2.1.3	Náklady související s plýtváním potravinami.....	10
2.1.4	Plýtvání potravinami jako důsledek nekalých obchodních praktik	11
2.1.5	Hierarchie obnovení potravin	11
2.2	Potravinové banky.....	13
2.2.1	Zastřešující organizace	14
2.3	Legislativní a politická opatření EU k omezení plýtvání.....	17
2.3.1	Hlavní vyjádření a kroky ohledně plýtvání potravinami	17
2.3.2	DPH na darované potraviny.....	24
2.4	Dobrovolné dárcovství potravin.....	26
2.4.1	The Good Samaritan Law	26
2.4.2	Gadda Law	27
2.5	Povinné dárcovství potravin.....	33
2.5.1	Francie	33
2.5.2	Česká republika.....	35
3	Metodika	44
3.1	Cíl práce	44
3.2	Metodický postup.....	44
4	Praktická část	46
4.1	Dotazníkové šetření na úrovni potravinových bank.....	46
4.2	Změny po novele zákona v Potravinové bance Jihočeského kraje	66

4.2.1	Proces redistribuce potravin a změny s novelou zákona	68
4.2.2	Dodavatelé potravinové banky	69
4.2.3	Proces darování.....	77
4.2.4	Převzetí darovaných potravin	80
4.2.5	Povinnosti potravinové banky jako oprávněného příjemce potravin.....	82
4.2.6	Nástroje pro zefektivnění procesu převzetí	83
4.2.7	Evidence a oceňování potravin	84
4.2.8	Odběratelé potravinové banky Jihočeského kraje	85
4.2.9	Příprava potravinové pomoci.....	87
4.2.10	Distribuce potravinové pomoci.....	88
4.3	Prezentace předběžných výsledků dopadu novely zákona.....	89
4.3.1	Návrhy na zlepšení.....	91
5	Závěr	94
I.	Summary and keywords.....	96
II.	Seznam použitých zdrojů.....	98
III.	Seznam grafů, tabulek a obrázků.....	1
IV.	Seznam příloh	3
V.	Přílohy.....	4

Seznam použitých zkratk

CFS	Committee on World Food Security (Výbor pro zajišťování potravin ve světě)
ČFPB	Česká federace potravinových bank
DMT	Datum minimální trvanlivosti
DP	Datum použitelnosti
DPH	Daň z přidané hodnoty
EAN	European Article Number
EU	European Union (Evropská unie)
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizace pro výživu a zemědělství)
FEAD	Fund for European Aid to the Most Deprived (Fond evropské pomoci nejchudším osobám)
FEBA	Fédération Européenne des Banques Alimentaires (Evropská federace potravinových bank)
FSI	The Food Sustainability Index (Index potravinové udržitelnosti)
G20	Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors (Skupina 20 největších ekonomik světa)
GFN	The Global FoodBanking Network
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Points (Systém analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů)
HDP	Hrubý domácí produkt (Gross Domestic Product)
Komise	Evropská komise (European Commission)
NR	Nízká rizikovost
ONLUS	Organizzazione non lucrativa di utilità sociale (Neziskové organizace veřejného zájmu)
OOVZ	Orgán ochrany veřejného zdraví
OSN	Organizace spojených národů (United Nations)

PINPAS	Piano Nazionale di prevenzione dello spreco alimentare (Národní program prevence odpadů)
PPP	Provozovatel potravinářského podniku
SDG's	Sustainable Development Goals (Cíle udržitelného rozvoje)
SOCR	Svaz obchodu a cestovního ruchu
SR	Střední rizikovost
SVS	Státní veterinární správa
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
VR	Vysoká rizikovost

1 Úvod

Společnost stojí mezi dvěma globálními problémy. Na jedné straně hovoříme o hladu a podvýživě, na straně druhé paradoxně o přebytku a plýtvání potravinami.

Plýtvání potravinami se v posledních letech stalo velmi aktuálním a závažným tématem. Jedna třetina všech vyprodukovaných potravin je znehodnocena. Dopady plýtvání potravinami jsou nejen ekonomické, ekologické, ale i sociální. Proto bylo na evropské i světové úrovni učiněno několik zásadních prohlášení a kroků v boji proti plýtvání potravinami.

Jedním z řešení, jak může naše společnost pomoci omezit plýtvání potravinami, je zřizování potravinových bank. Potravinové banky jsou neziskové organizace, které shromáždí potraviny, které by jinak byly znehodnoceny. Například z důvodu blížícího se data použitelnosti, uplynutí data minimální trvanlivosti, nesplnění „estetických“ norem nebo poškození obalu, které neohrožuje bezpečnost potraviny. Tyto potraviny redistribuují odběratelským neziskovým organizacím, které je rozdělují konečným klientům v nouzi. I v rozvinutých zemích stále existují lidé, kteří nemají dostatečné prostředky na to, aby zajistili přísun základních potravin sobě a své rodině.

Potraviny jsou nejčastěji získávány od obchodních řetězců, výrobců a zemědělců. V některých zemích jsou podniky povzbuzovány k tomu, aby darovaly zdravotně nezávadné potraviny, které by jinak byly vyhozeny, tím, že jsou chráněny před trestnou a občansko-právní odpovědností v souladu se zákonem o dárcovství potravin, často nazývaným *The Good Samaritan Law*. V tomto případě hovoříme o dobrovolném dárcovství.

Země, které přistoupily k povinnému darování potravin, jsou prozatím dvě. Prvním státem, který uzákonil povinnost darovat neprodejné potraviny, byla Francie v roce 2016. Ta se stala inspirací České republice.

Novela zákona o potravinách a tabákových výrobcích o „povinném“ darování vešla v účinnost 1. 1. 2018. Provozovatelé potravinářských podniků, kteří uvádějí na trh potraviny v provozovně s prodejní plochou větší než 400 m² mají povinnost bezplatně poskytnout neprodané potraviny potravinovým bankám nebo dalším humanitárním a charitativním organizacím.

Cílem práce je identifikace změn v oblasti potravinových bank po účinnosti této novely.

2 Literární rešerše

2.1 Plýtvání potravinami a hlad

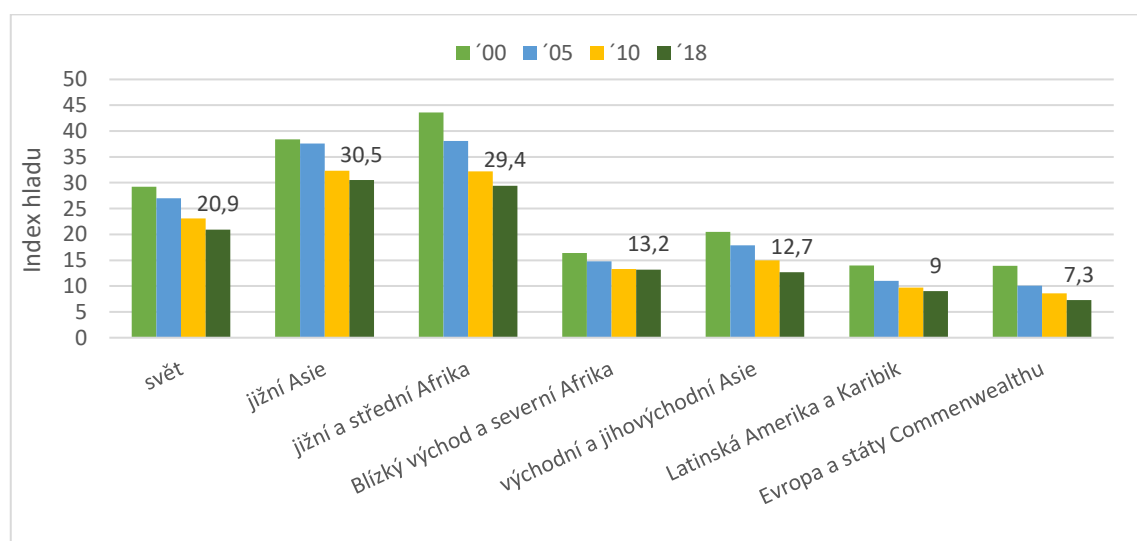
Odhaduje se, že jedna třetina všech potravin vyprodukovaných k lidské spotřebě je vyhozena nebo znehodnocena, což celosvětově činí přibližně 1,3 miliardy tun ročně (FAO, n. d.). Toto plýtvání, respektive neefektivní využívání zdrojů, vede k negativním dopadům v celém potravinovém řetězci. Plýtvání potravinami je důležitým globálním problémem, jelikož jeho negativní dopady jsou nejen ekologické, ale i ekonomické a sociální (Stenmarck, Jensen, & Quested, 2016).

V kontextu s negativním sociálním dopadem se setkáváme s dalším globálním problémem, kterým je paradoxně hlad. Můžeme zde hovořit o nerovnosti, kterou kombinace těchto dvou globálních problémů způsobuje.

Po letech poklesu se globální hlad stává opět velkým problémem. Násilné konflikty, ekonomický pokles a přírodní katastrofy, to vše hraje roli v prohlubování problému (FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, 2018).

Je zarážející, že i v 21. století stále řadíme hlad a podvýživu mezi globální problémy. Zpráva pro Výbor pro zajišťování potravin ve světě (CFS) potvrzuje, že podvýživa ve všech jejích formách, tedy nejen hlad a hladomor obecně, ale i „skrytý hlad“ (tj. nedostatek vitamínů, minerálů a stopových prvků) je kritickým problémem, a tedy i výzvou, nejen v rozvojových zemích (High Level Panel of Experts, 2017).

Graf 1: Vývoj indexu hladu v letech 2000, 2005, 2010 a 2018

Zdroj: vlastní zpracování dle Concern Worldwide (2018)

Hlad a podvýživa se objevuje ve všech zemích bez ohledu na jejich ekonomickou vyspělost. Je důležité zdůraznit, že tento globální problém musí být řešen komplexně. Jeho řešení tedy spočívá nejen v dostatečném zásobování potravinami, ale také v jejich dostatečné kvalitě a výživové hodnotě (BMJ, 2018).

Hlad často není způsoben nedostatkem potravin, ale problémy s logistikou. Obecně žijeme v přesvědčení, že v rozvojových zemích lidé trpí nedostatkem potravin. Tedy, že zde není dostatečné množství potravinových zdrojů. Dle výzkumů ale i v těchto zemích dochází k plýtvání potravinami. Čísla mluví jasně, 15–20 % z celkového množství vyprodukovaných potravin je v rozvojových zemích vyhozeno. Ve státech s rozvinutou ekonomikou procento vyhozených potravin rapidně stoupá (zde mluvíme minimálně o jedné třetině) (FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, 2018).

Jiné zdroje naopak upozorňují na to, že potravinové ztráty a plýtvání potravinami jsou na stejné úrovni v rozvinutých i rozvojových zemích, ale:

- V rozvojových zemích 40 % potravinových ztrát vzniká ihned po sklizni a během bezprostředně následujících procesů (např. nedostatečná logistika, špatné skladování).
- V rozvinutých zemích 40 % potravinových ztrát vzniká na úrovni obchodních řetězců a převážně spotřebitelů (European Commission, n. d.).

Hlad je komplexní, ale řešitelný problém (FAO, IFAD; 2018).

V potaz musíme brát i společenský a ekonomický dopad hladu. Výzkumy ukazují, že ekonomické náklady hladu se pohybují mezi dvěma až třemi procenty HDP. Omezení hladu je důležitým prvkem pro zajištění ekonomického růstu a vymýcení chudoby, speciálně v rozvojových zemích (The World Bank, 2006).

Svět produkuje dostatek jídla pro každou lidskou bytost na planetě¹. Přesto 821 milionů lidí trpí chronickou podvýživou². Kam se tedy „ztratí“ více než 1,3 miliardy tun potravin, které by nasýtily tyto lidi?

¹ Je produkováno dostatečné množství potravin pro 10 miliard obyvatel. Aktuální populace by mohla být nakrmena 1,5krát (Erdman, 2018).

² Počet lidí, kteří trpěli chronickým nedostatkem potravin v roce 2017 dosáhl 821 milionů. Rok předtím byl počet těchto lidí pouze 804 milionů (FAO, 2017).

2.1.1 Plýtvání potravinami

Plýtvání potravinami netkví pouze v tom, že jsou vyhozeny ty potraviny, které by mohly být určeny pro lidskou spotřebu. Musíme ho vnímat v celkovém kontextu. Plýtváme nejen potravinami, ale i všemi zdroji, které byly použity na jejich produkci. Tedy plýtvání půdou, vodou, energiemi, lidskými zdroji i finančním kapitálem. Každý rok na celém světě vyplývá potraviny v hodnotě 990 miliard dolarů (The Global FoodBanking Network, 2018a), (The Global FoodBanking Network, 2018b), (European Commission, 2017).

Plýtvání potravinami není jen etickým a ekonomickým problémem, ale zároveň neefektivně využívá omezené přírodní zdroje a negativně ovlivňuje životní prostředí. Z těchto důvodů je omezení plýtvání důležitým globálním cílem, a proto je zahrnuto i do Udržitelných globálních cílů OSN (OSN, n. d.).

Obrázek 1: Náklady plýtvání potravinami

Zdroj: vlastní zpracování dle Klingbeil & Byiringiro (2016)

Pokud omezíme plýtvání potravinami, dosáhneme i dalších pozitivních externalit:

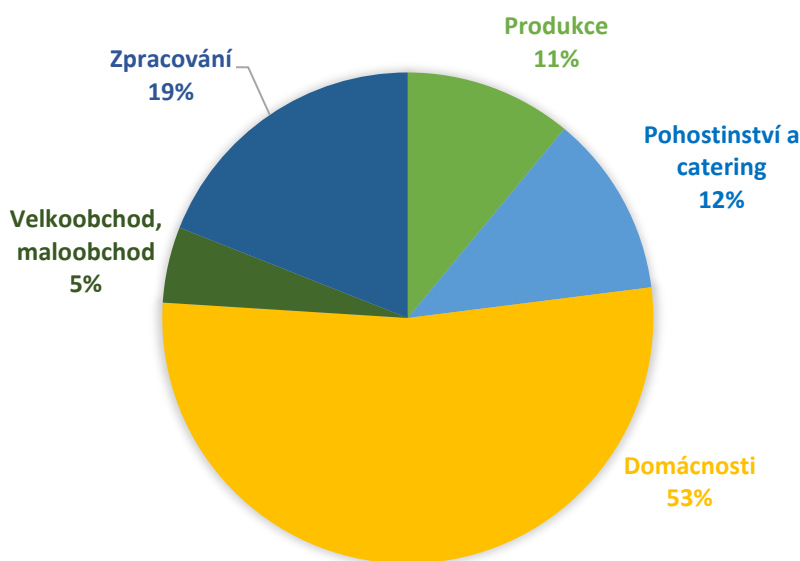
- Podpora boje proti klimatickým změnám (plýtvání potravinami globálně generuje okolo 8 % skleníkových plynů) (EDGAR, 2012).
- Zachráněné potraviny mohou být poskytnuty lidem v nouzi (43 milionů obyvatel EU si nemůže dovolit kvalitní jídlo alespoň každý druhý den). Tím můžeme bojovat proti hladu a podvýživě.
- Šetří náklady zemědělcům, obchodním společnostem a domácnostem (European Commission, 2017) .

Je důležité si uvědomit, že každý článek potravinového řetězce hraje roli v omezení plýtvání potravinami.

2.1.2 Příčiny plýtvání potravinami

K plýtvání potravinami dochází u všech článků potravinářského dodavatelského řetězce: u zemědělců, při výrobě a zpracování, v obchodech, v horeca³ segmentu a u spotřebitelů (tedy přímo v domácnostech).

Graf 2: Plýtvání potravinami v jednotlivých sektorech

Zdroj: vlastní zpracování dle Stenmarck, Jensen, & Quedsted (2016)

Údaje o plýtvání potravinami se v závislosti na zdroji značně liší. Důvodem je jednak rozdílný výklad toho, co představuje plýtvání potravinami (tj. chybějící odsouhlasená definice) a rozdílná metodika pro jeho měření. V Příloze č. 1 jsou porovnány údaje o plýtvání v jednotlivých sektorech z různých zdrojů.

Důvody vzniku plýtvání jsou velmi široké a vykazují různá specifika dle segmentu/článku řetězce. Můžeme jmenovat následující:

- Špatné nákupní zvyklosti a nedostatečné plánování; sales promotion – např. *kupte jeden, dostanete druhý zdarma* pohání spotřebitele k impulzivním nákupům toho, co nepotřebují a často nespotřebují.

³ HORECA je akronym slov HOtely, REstaurece, CAtering (CAfé) (Zutshi, 2018).

- Nedostatečná znalost pojmů *datum použitelnosti* a *datum minimální trvanlivosti*.
- Standardizované porce v restauracích.
- Obtížné předvídání počtu zákazníků (problém pro stravovací a cateringové služby).
- Problematika řízení zásob výrobců a maloobchodníků (sezónní výkyvy).
- Vysoké standardy kvality (například pro produkty prodávané v maloobchodě, „estetické normy pro ovoce a zeleninu“ apod.).
- Nadprodukce/nedostatečná produkce; poškozená zemědělská produkce.
- Poškození při skladování či manipulaci (celý potravinový řetězec) (European Commission, n. d.).

Situace, v nichž dochází k plýtvání potravinami a jejich ztrátám v potravinovém řetězci, jsou detailněji zpracovány ve schématu, které je uvedeno v Příloze č. 2.

Všechny články potravinového řetězce musejí pracovat spolu, aby našly efektivní řešení, důležitou roli hrají také ostatní odborníci potravinářského průmyslu, výzkumní pracovníci, potravinové banky a nevládní organizace

2.1.3 Náklady související s plýtváním potravinami

Nestačí se ptát pouze na to, proč dochází k plýtvání potravinami, ale je třeba si také položit otázku, kdo náklady související s plýtváním potravinami hradí. Pokud se omezíme pouze na náklady ekonomické, existují nejméně tři skupiny subjektů, které je hradí: spotřebitelé, konkrétní subjekty v potravinovém řetězci a dobročinné organizace.

Články potravinového řetězce internalizují náklady spojené s plýtváním potravinami a započítávají je do konečné ceny výrobku, kterou hradí spotřebitel. V maloobchodu jsou ceny stanovovány tak, aby zahrnovaly i náklady na neprodané výrobky. Část nákladů lze také přesunout od jednoho provozovatele potravinářského podniku na jiného. Většinou platí pravidlo, že ten provozovatel, který má větší vyjednávací sílu, přenáší náklady na „slabšího“ provozovatele. A v neposlední řadě lze také část nákladů s plýtváním externalizovat na dobročinné organizace, nejčastěji na potravinové banky. Ty pak nesou náklady na třídění, skladování, manipulaci a nakládání s odpady, které by jinak musely hradit subjekty, které potraviny darují. Otázkou je, kdo pak hradí náklady dobročinným organizacím.

V úvahu musí být brány i environmentální náklady, které hradí celá společnost převážně rostoucím nedostatkem přírodních zdrojů (Evropský účetní dvůr, 2017).

2.1.4 Plýtvání potravinami jako důsledek nekalých obchodních praktik

Cílem tržních ekonomik je zajistit prosperitu celé společnosti a podněcovat konkurenci jako pobídku k inovacím. V celém potravinovém řetězci vznikají negativní externality, které vedou k plýtvání potravinami a generují náklady. Na plýtvání potravinami lze do určité míry pohlížet jako na výsledek selhání trhu.

Významnou roli v plýtvání potravinami hrají nekalé obchodní praktiky. K plýtvání může docházet při absenci písemných smluv či při jednostranné změně dohodnutých podmínek po uzavření smlouvy, např. zrušení či změny již objednaného objemu na poslední chvíli. Samozřejmě i „pocitivé“ obchodní praktiky mohou mít často dopad na plýtvání potravinami, hlavně pokud se nacházíme v situacích nerovnováhy ve vyjednávací síle. Například smluvní ujednání stanovující vysokou míru dostupnosti výrobků bez zaručeného odkupu.

Na vztah mezi nerovnováhou ve vyjednávací síle, nekalými obchodními praktikami a plýtváním potravinami opakovaně upozorňuje Evropský parlament. Má se za to, že pocitivé obchodování by mělo pomoci, aby se zabránilo nadprodukcí a plýtvání (Evropský účetní dvůr, 2017).

2.1.5 Hierarchie obnovení potravin

Hierarchie obnovení potravin upřednostňuje kroky, které mohou instituce přijmout, aby zabránily vzniku odpadu. A pokud již odpad vznikl, preferuje hierarchie nejefektivnější nakládání s ním. Nejvyšší úrovně hierarchie představují nejlepší způsoby z pohledu environmentálního, sociálního i ekonomického, jak zabránit vzniku odpadu, případně efektivně „přesměrovat“ potraviny, které by se mohly stát odpadem.

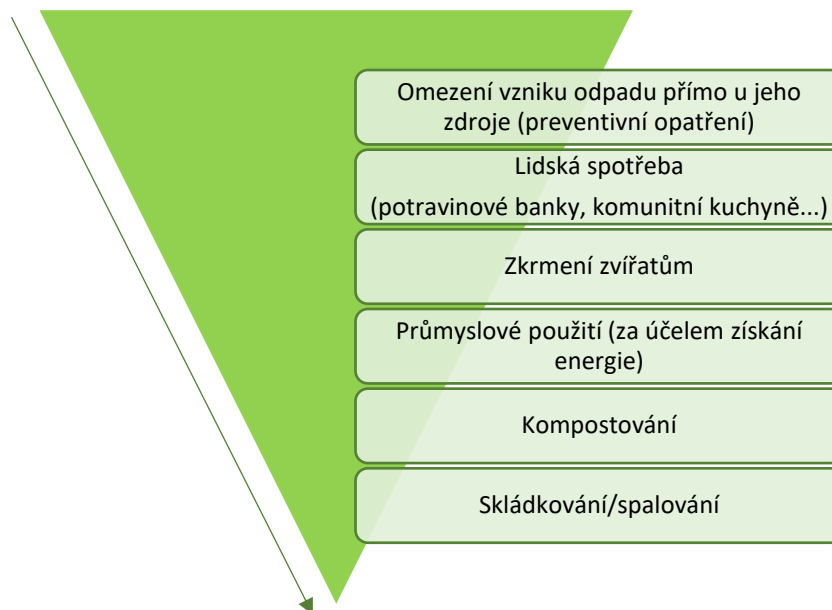
Stejně tak jednoduché, jako produkovat potravinový odpad, je netvořit ho. Podniky i jednotlivci se mohou naučit efektivní způsoby, jak vzniku potravinového odpadu předcházet. Mezi nejsnadnější a zároveň nejefektivnější způsoby patří vytváření nákupních seznamů, respektive efektivní řízení zásob. Na prvním stupni v hierarchii je tedy omezení vzniku odpadu přímo u jeho zdroje (přijetí různých preventivních opatření). Pokud již vzniknou potravinové přebytky, je upřednostňováno jejich darování k lidské spotřebě.

Využití jako krmivo pro zvířata je třetím stupněm hierarchie obnovy potravin. Toto opatření je velmi často pro podniky nákladově výhodnější než skládkování potravin.

Omezení, které s sebou toto opatření nese, je spojeno s vhodností, respektive nevhodností, určitých potravin, které jsou určeny primárně pro lidskou spotřebu. Ke zkrmování nejsou vhodné například potraviny s vysokým obsahem soli nebo cukru.

Pokud již potravinový odpad vznikne, je vhodné jeho využití například v bioplynové stanici nebo kompostování. Tyto způsoby likvidace jsou šetrnější k životnímu prostředí než skládkování nebo spalování, které je v hierarchii až na posledním stupni (United States Environmental Protection Agency, n. d.).

Obrázek 2: Hierarchie obnovy potravin

Zdroj: vlastní zpracování dle United States Environmental Protection Agency, n. d.

2.2 Potravinové banky

Systém potravinových bank stojí mezi dvěma výše jmenovanými globálními problémy. Potravinové banky schraňují potraviny, které by jinak byly vyhozeny, a předávají je lidem, kteří jsou ohroženi hladem. Systém potravinových bank není jednoduchý. Propojuje všechny sektory společnosti – vládu, občany a podnikatelský sektor.

K plýtvání potravinami dochází u každého článku potravinového řetězce a potravinové banky se snaží se všemi těmito články spolupracovat. Získávají tedy potraviny od zemědělců, výrobců, distributorů, obchodních řetězců, spotřebitelů a následně je předávají tam, kde se potravin nedostává. Potravinové banky zdarma distribuují potraviny buď přímo konečným klientům nebo prostřednictvím neziskových organizací (tzv. evropský model, který je využíván i v České republice) (The Global FoodBanking Network, n. d.).

Obrázek 3: Evropský model fungování potravinových bank

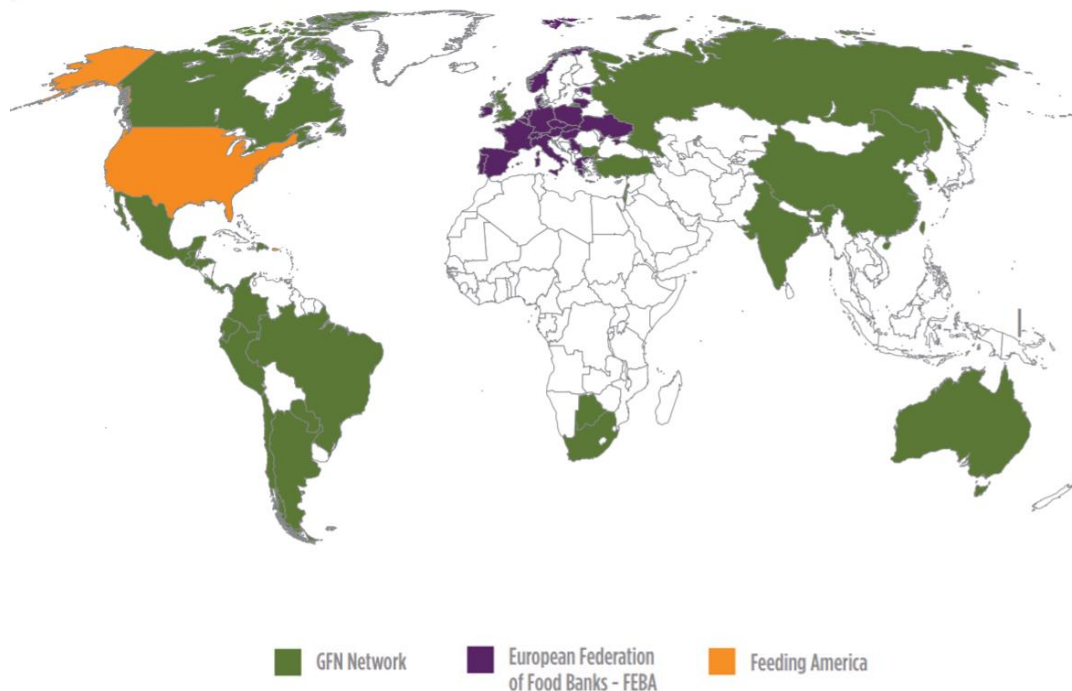
Zdroj: vlastní zpracování

Potravinové banky budou hrát stále důležitější roli při dosahování globálních cílů udržitelného rozvoje. Konkrétně naplňují cíl omezení hladu a odpovědné spotřeby (The Global FoodBanking Network, 2018a).

2.2.1 Zastřešující organizace

Globálně existují tři zastřešující organizace pro potravinové banky: GFN Network, European Federation of Food Bank (FEBA) a Feeding America. Tyto organizace, které dohromady zastřešují přes 1 400 potravinových bank po celém světě, spolu úzce kooperují a pracují na společných projektech.

Obrázek 4: Potravinové banky ve světě

Zdroj: The Global FoodBanking Network, 2018b

The Global FoodBanking Network

GFN sdružuje 811 potravinových bank ve více než 30 zemích (např. v Kanadě, Mexiku, Spojeném království a Bulharsku). Potraviny distribuuje více než 55 tisícům neziskových organizací. V roce 2017 tato organizace přerozdělila více než 472 000 tun potravin. Tyto potraviny putovaly k 7,8 milionům lidí v nouzi (The Global FoodBanking Network, 2018b).

Feeding America

Feeding America sdružuje více než 200 potravinových bank a potraviny rozděljuje více než 46 milionům lidí v nouzi. Je to třetí největší americká charitativní organizace a operuje na území Spojených států a Puerto Rica (Feeding America, n. d.).

European Food Banks Federation

Evropská federace potravinových bank je neziskovou organizací, která zastřešuje 388 potravinových bank ve 24 státech Evropy. Již více než 30 let plní své poslání: *bojovat proti hladu a podvýživě, omezovat plýtvání potravinami a podporovat solidaritu.*

Členové FEBA získávají potraviny nejen od obchodních řetězců, výrobců apod., ale i díky programům Evropské unie, např. FEAD *Fund for European Aid to the Most Deprived* (European Food Banks Federation, 2018).

Cílem tohoto fondu je přispět ke zmírnění nejhorších forem chudoby prostřednictvím poskytování nefinanční pomoci. Pomoc může mít nejen potravinovou formu, ale i formu základní materiální pomoci (základní domácí potřeby, textil, drogerie).

V každém členském státě je FEAD prováděn s pomocí partnerských organizací, které mohou mít formu veřejných subjektů (například sociální odbory měst) či neziskových organizací (European Commission, 2018).

Obrázek 5: Členské státy FEBA

Zdroj: European Food Banks Federation, 2018

- **Česká federace potravinových bank**

Členem FEBA je za Českou republiku Česká federace potravinových bank, která zastřešuje 15 potravinových bank a provozuje centrální logistické centrum. Jejím úkolem je hájit zájmy potravinových bank a koordinovat jejich činnost. Česká federace je zřízena potravinovými bankami, z nichž každá má v ní jeden hlas.

Prvopočátky potravinových bank v České republice sahají do roku 1992, kdy byla založena první potravinová banka v České republice a o dva roky později federace.

Tento koncept fungoval spíše ve formě skladování potravin pro neziskovou organizaci Naděje. V roce 2004 byly osloveny charitativní a sociální orgány, za účelem založení nové potravinové banky. V březnu 2005 se konala valná hromada, na které se účastníci shodli na obnovení konceptu z roku 1992. O rok později byl otevřen sklad v Praze. Jako druhá byla založena Potravinová banka Ostrava, následovaly kraje Ústecký, Liberecký a kraj Vysočina. (Česká federace potravinových bank, 2019)

2.3 Legislativní a politická opatření EU k omezení plýtvání

2.3.1 Hlavní vyjádření a kroky ohledně plýtvání potravinami

Evropská unie a její instituce si uvědomují, že ročně je na jejím území znehodnoceno přes 88 milionů tun potravin ve finanční hodnotě 143 miliard EUR (Stenmarck, Jensen, & Quested, 2016).

Proto bylo na evropské i světové úrovni učiněno několik zásadních prohlášení a kroků v boji proti plýtvání potravinami. Například Evropský parlament opakovaně žádal Komisi (v letech 2011, 2012, 2015 a 2016), aby podnikla kroky snižující plýtvání potravinami. Mezi strategické cíle členských států se začalo zařazovat snižování plýtvání potravinami. Potřebu těchto cílů zdůraznila i Rada EU, skupina G20 a Organizace spojených národů (Evropský účetní dvůr, 2017). Jsou uvedena nejdůležitější opatření převážně učiněná na půdě Evropské unie a tím pádem přímo ovlivňující Českou republiku.

Zrušení „estetických“ norem pro ovoce a zeleninu

Prvním, kdo v Evropě přišel s kritérii pro vzhled ovoce a zeleniny, byla v osmdesátých letech Evropská komise. Hlavním cílem zavedení těchto pravidel bylo zjednodušení obchodních jednání. Jelikož trh se stával stále více globalizovaným, bylo důležité, aby všechny země měly stejné parametry kvality. Aby, když si obchodník z Paříže objedná ovoce z Madridu, mluvili oba o stejných parametrech kvality. Unijní pravidla prošla poslední úpravou v roce 2009 a předepsaná kritéria pro velikost, tvar a barvu v první a druhé jakosti už dnes platí jen pro deset druhů ovoce a zeleniny. Dříve těchto obchodních norem bylo 36 (Kavanová, 2015).

Bývalá dánská komisařka Mariann Fischer Boelová okomentovala zrušení „estetických“ norem pro 26 druhů ovoce a zeleniny: *„Návrat zakřivených okurek a křivých mrkví do našich obchodů. Tyto normy byly příkladem zbytečné byrokracie. Takovou věc nemusíme na úrovni EU regulovat. Nemá smysl vyhazovat potraviny jen proto, že mají špatnou velikost nebo tvar.“* (European Commission, 2009)

Strategie pro zlepšení účinnosti potravinového řetězce v EU

Evropský parlament vyzval usnesením ze dne 19. ledna 2012 členské státy k okamžité kolektivní akci tak, aby se do roku 2025 snížil potravinový odpad na polovinu.

„Žádáme Komisi, aby učinila konkrétní opatření pro omezení plýtvání potravinami na polovinu do roku 2025 a současně pro předcházení produkci potravinového odpadu.“

Evropský parlament se také vyjádřil k nejasnému vymezení termínů plýtvání potravinami a potravinový odpad. *Plýtvání potravinami* vykládá Evropský parlament jako celkové množství potravinových produktů, které se vyřadí během celého potravinového řetězce z ekonomických nebo estetických důvodů nebo proto, že se blíží uplynutí doby minimální trvanlivosti, ale jsou stále zdravotně nezávadné a které jsou v případě, že se nevyužijí jinak, odstraněny a jejich znehodnocení/vyplýtvání vede k negativním dopadům na životní prostředí, ekonomickým nákladům a ušlému zisku pro příslušné podniky (European Parliament, 2012).

Společná deklarace proti plýtvání potravinami

Společné prohlášení proti plýtvání potravinami bylo podepsáno v roce 2013 akademiky a výzkumníky z univerzit v různých zemích celého světa, poslanci Evropského parlamentu, politiky a zástupci mezinárodních organizací a občanské společnosti.

„Každý drobeček se počítá. My, signatáři, se zavazujeme do roku 2020 snížit plýtvání potravinami v celém potravinovém řetězci a přispět ke snížení potravinového odpadu v EU o polovinu. Vyzýváme všechny články potravinového řetězce od farem až po spotřebitele, aby přijaly opatření k předcházení vzniku potravinového odpadu.“

Politici činitelé jsou v prohlášení vyzváni k:

1. Vypracování pokynů EU v oblasti darování potravin pro dárcy potravin a organizace zabývající se přerozdělováním potravin.
2. Sjednocení výkladu o DPH (zavedení nulové sazby nebo velmi nízké na darované potraviny pro všechny členské státy).
3. Umožnění daňového odpočtu u potravinových darů.⁴
4. Zjištění, jak mohou zákony o darování potravin *Good Samaritan Food Donation* podpořit darování potravin a zároveň zajistit, aby byly darované potraviny bezpečné. (Every Crumb Counts, 2019), (FoodDrinkEurope, 2017).

Snížení potravinových ztrát na úrovni G20

Ze závěrečného komuniké ze zasedání ministrů zemědělství G20 v Istanbulu v roce 2015 je zřejmé, že plýtvání potravinami je stále důležitým globálním problémem.

⁴ Například v USA umožňuje oddíl 170 Federálního daňového zákoníku některým podnikům získat daňový odpočet za darování potravin (odpočet je roven polovině hodnoty darovaných potravin) (Legal Information Institute, 2018).

„Plýtvání potravinami je enormním ekonomickým problémem. Domníváme se, že snížení potravinových ztrát a odpadu je vhodným cílem pro kolektivní opatření skupiny G20 a že skupina G20 se může v tomto ohledu stát celosvětovým vůdcem.“ (The Guardian, 2015)

Globální cíle udržitelného rozvoje

Následně se EU a členské státy zavázaly k dosažení cílů udržitelného rozvoje *SDG's* schválených v září 2015.

EU a země EU se zavázaly, že splní cíl udržitelného rozvoje 12.⁵ a sníží na polovinu ztráty potravin v produkčním a dodavatelském řetězci potravin do roku 2030.

S cílem podpořit dosažení globálního cíle Komise:

- Vypracovala společnou Metodiku pro měření potravinového odpadu.
- Vytvořila platformu *EU Platform on Food Losses and Food Waste*, zahrnující jak vlády zemí EU, tak účastníky v potravinovém řetězci. Cílem této platformy je usnadnění spolupráce mezi sektory a sdílení osvědčených postupů, tj. snížit plýtvání potravinami bez ohrožení bezpečnosti potravin. Za Českou republiku je členem Ministerstvo zemědělství.
- Přijala opatření k objasnění právních předpisů týkajících se odpadů, potravin a krmiv k usnadnění darování potravin a používání potravin, které již nejsou určeny k lidské spotřebě.
- Začala zkoumat způsoby, jak zlepšit označování potravin a jejich porozumění spotřebiteli, zejména se jedná o označení *Best before*, tj. datum minimální trvanlivosti (European Commission, n. d.).

Zelená karta

V červenci 2015 vydala Sněmovna lordů Spojeného království první zelenou kartu⁶ o plýtvání potravinami. Byla podepsána i předsedy výborů dalších 15 národních parlamentů a komor (včetně České republiky). Obsahuje výzvu Komisi, aby přijala strategický

⁵ Dílčí cíl 12.3: Do roku 2030 snížit v přepočtu na hlavu na polovinu globální plýtvání potravinami na maloobchodní a spotřebitelské úrovni a snížit ztráty potravin v celém výrobním a zásobovacím procesu, včetně posklizňových ztrát (United Nations, n. d.).

⁶ Zelená karta je nový nástroj v souladu s Lisabonskou smlouvou, který umožňuje parlamentům členských států kumulovat síly a předkládat Komisi návrhy, a ovlivňovat tak tvorbu politik EU (Evropský účetní dvůr, 2017).

a koordinovaný přístup ke snížení plýtvání potravinami. Komise slíbila, že návrhům věnuje pozornost v rámci *Circular Economy Package* (Evropský účetní dvůr, 2017), (Senát parlamentu České republiky, 2015).

Circular economy package

Prevence plýtvání potravinami se v roce 2016 stala součástí Balíčku cirkulární ekonomiky, který vydala Komise (European Commission, n. d.).

Tento balíček obsahuje:

- Akční plán cirkulární ekonomiky (EU Action Plan for the Circular Economy) a přílohy k Akčnímu plánu (v nichž je uveden harmonogram navrhovaných opatření a související legislativní návrhy týkající se odpadu).
- Právní předpisy o odpadech (EU Waste policy review), které vyzývají země Evropské unie k omezení plýtvání potravinami v každém článku potravinového řetězce, k monitorování plýtvání potravinami a vyhodnocení tohoto monitorování (European Commission, 2015)

Evropská federace potravinových bank vydala komentář k Waste policy review. Ve kterém apeluje na to, že úloha dárcovství potravin by měla být v EU dále prohlubována. Nejen, že zabraňuje vzniku potravinového odpadu, ale zároveň zmírňuje potravinovou chudobu a zlepšuje sociální situaci obyvatel. FEBA odhaduje, že potravinové banky v současné době zachraňují jen malé procento (méně než 10 %) zdravotně nezávadných potravin, které by mohly být dále distribuovány. Je tedy nedostatečně využít potenciál potravinových bank.

Pro zvýšení objemu zachráněných potravin FEBA vydala následující obecná a specifická doporučení:

Obecná doporučení:

- Zakotvení specifické role potravinových bank v legislativě EU o odpadech.
- Přijetí opatření na podporu uplatňování hierarchie potravinového odpadu v EU.
- Vyzvání členských států k tomu, aby přijaly právní předpisy s cílem podpořit rozdělování potravinových přebytků potřebným a tím předcházet plýtvání potravinami (např. italský zákon č. 166/2016 nazývaný „Gadda Law“).

Specifická doporučení týkající se EU Waste Policy Review:

- Zjednodušit darování potravinových přebytků, které jsou vhodné k lidské spotřebě prostřednictvím:
 - Odstranění veškerých daňových překážek, například DPH z darovaných potravin (tj. případ, kdy likvidace potravin je levnější než darování potravin).
 - Zajištění fiskálních pobídek pro provozovatele potravinářských podniků, které se zavázaly ke snížení likvidace zdravotně nezávadných potravin a přijaly určitá opatření.
 - Poskytování finančních pobídek k usnadnění transformace produktů podléhajících rychlé zkáze (ovoce, zelenina, ryby...) do trvanlivé formy (sušení ovoce a zeleniny apod.).
 - Poskytování finančních prostředků distribučním organizacím (potravinové banky, charitativní organizace...) k navýšení kapacity tak, aby mohly přerozdělovat více zachráněných potravin. FEBA udává, že hodnota přerozdělených potravin je přibližně 10krát vyšší než náklady na provoz potravinových bank.
- Opatření, která se týkají označování potravin:
 - Členské státy by měly umožnit darování potravinových přebytků i po datu minimální trvanlivosti (tak, jako to umožňuje legislativa EU), za předpokladu dodržení všech podmínek pro bezpečné skladování a přepravu potravin.
 - Zvýšení informovanosti spotřebitelů o označování potravin. Informovat je o pravém významu *data minimální trvanlivosti* a *data použitelnosti*. Špatnou interpretací často dochází k plýtvání potravinami.
 - Nepoužívat duální značení: často jsou uvedena na potravinách podléhajících rychlé zkáze dvě data – *spotřebujte do* a zároveň *vystavujte do*.⁷
 - Evropská komise by měla zavést pokyny pro dárcovství s cílem vyjasnit pravidla EU, která se týkají postupů při darování potravin. Podobné materiály již vydala FEBA ve spolupráci s FoodDrinkEurope a EuroCommerce (The European Federation of Food Banks, 2016).

⁷ Datum *vystavujte do* je určen pouze pro prodávající a pro spotřebitele je často matoucí.

Zvláštní zpráva Evropského účetního dvora

Audit byl proveden s cílem nalézt odpověď na otázku: „Přispívá EU k efektivnímu využívání zdrojů v potravinovém řetězci tím, že bojuje proti plýtvání potravinami?“

Účetní dvůr zkoumal úlohu, kterou v boji proti plýtvání potravinami hraje EU. Soustředil se na prevenci a darování, což jsou v boji proti plýtvání potravinami nejvíce preferované činnosti. Závěry zprávy znějí, že dosavadní opatření nejsou dostatečná a že strategie by měla být koordinována a posílena. Výzvou pro Komisi je hledání způsobů, jak bojovat proti plýtvání pomocí současných politik.

Odpověď: „Navzdory opakovaným ambiciózním prohlášením jsou dosud přijatá opatření rozdrobená a nedůsledná.“

Ve zprávě se předkládají tři důležitá doporučení pro Komisi:

1. Posílit a koordinovat strategii proti plýtvání. Měla by stavět na svých výchozích opatřeních a měl by být zpracován akční plán.
2. Zharmonizovat a posoudit jednotlivé politiky EU, které mohou sloužit v boji proti plýtvání potravinami.
3. Vyjasnit výklad právních předpisů a přijmout opatření, která usnadní darování ve všech oblastech (Evropský účetní dvůr, 2017).

Pokyny EU k darování potravin

Dne 16. 10. 2017 vydala Komise *Pokyny EU k darování potravin*. Cílem těchto pokynů je vyjasnit příslušná ustanovení právních předpisů EU a pomoci odstranit překážky přerozdělování potravin na základě stávajícího regulačního rámce EU.

Tyto pokyny mají konkrétně:

- Usnadnit dodržování příslušných požadavků stanovených v rámci EU (např. bezpečnost potravin, hygiena potravin, sledovatelnost, odpovědnost, DPH atd.) ze strany poskytovatelů a příjemců potravin.
- Podpořit společný výklad pravidel EU vztahujících se na přerozdělování přebytečných potravin ze strany regulačních orgánů v členských státech EU.

Pokyny EU k darování potravin se nutně zaměřují na záležitosti, jimiž je třeba se zabývat na úrovni EU, a mají tudíž doplňovat, nikoli však duplikovat pokyny zavedené v jednotlivých členských státech. Pokyny vypracované na vnitrostátní úrovni, často vyhotovené společně s partnery při přerozdělování a příslušnými orgány, hrají důležitou úlohu

při zajišťování bezpečnosti a sledovatelnosti potravin a při vyjasnění úlohy a povinností jednotlivých zúčastněných subjektů podílejících se na opětovném využití a přerozdělování přebytečných potravin. Odvětvové pokyny platné v celé EU mohou podpořit snahy o přerozdělování potravin a prosazovat sdílení osvědčených postupů.

Komise proto důrazně doporučuje, aby byla na vnitrostátní úrovni vypracována příslušná pravidla a pokyny pro darování potravin s cílem jednoznačně pro všechny zúčastněné subjekty stanovit pravidla a provozní postupy existující na vnitrostátní úrovni, včetně příslušných povinností klíčových zúčastněných subjektů, v zájmu snazšího dodržování předpisů a prosazování osvědčených postupů.

Obsahem sdělení Komise jsou tyto kapitoly:

- oblast působnosti,
- úloha a povinnosti zúčastněných subjektů při přerozdělování potravin,
- určení primární odpovědnosti a právní odpovědnosti,
- hygienické předpisy a přerozdělování přebytečných potravin,
- poskytování informací o potravinách spotřebitelům,
- fiskální pravidla,
- ostatní programy EU,
- souhrnná tabulka právních předpisů, které jsou důležité pro darování potravin,
- rozhodovací schéma.

Oblast působnosti zahrnuje opětovné využití a přerozdělování (lidem, zejména lidem v nouzi) potravin, které jejich vlastník poskytne bezplatně přijímající organizaci (například potravinové bance). Přebytečné potraviny mohou být rozděleny, pokud jsou vhodné k lidské spotřebě a splňují veškeré požadavky na bezpečnost potravin.

Jako *dárcovské organizace* jsou označeny provozovatelé potravinářských podniků, kteří disponují přebytečnými potravinami (od prvovýroby až po pohostinství).

Přijímající organizace můžeme rozdělit na *podpůrné/přerozdělovací organizace*, které potravinové dary následně přerozdělují síti přidružených dobročinných organizací a na organizace *operativní/dobročinné*, které přerozdělují potraviny přímo lidem v nouzi.

V mnoha členských státech (včetně České republiky) se podpůrné organizace nazývají potravinovými bankami. V některých členských státech ale potravinové banky figurují

i jako operativní organizace, které spolupracují přímo s konečným klientem (např. v Estonsku, Německu a Nizozemsku).

V pokynech je zdůrazněno, že na přerozdělování darovaných potravin se vztahuje obecné potravinové právo. I neziskové činnosti související s dodávkami potravin se jednoznačně považují za uvádění potravin na trh.

Příjímacím organizacím je uložena povinnost účastnit se aktivně plnění požadavků potravinového práva a ověřovat plnění těchto požadavků (např. uplatňování zásad analýzy nebezpečí a kritických kontrolních bodů HACCP) (European Commission, 2017).

2.3.2 DPH na darované potraviny

Často je upozorňováno na negativní vliv právních předpisů v oblasti DPH, které mohou být vnímány jako překážka pro darování přebytku potravin. Přizpůsobením pravidel mohou členské státy usnadnit darování pro dobrovolné účely. DPH je na úrovni EU upraveno směrnicí o DPH, která musí být provedena ve vnitrostátním právu.

Uplatňování pravidel týkajících se DPH na přerozdělování potravin se v jednotlivých členských státech liší. V některých státech se odvádí jen nízká DPH nebo se DPH neplatí vůbec (což je i případ České republiky). Vnitrostátní orgány se v tomto případě domnívají, že hodnota darovaných potravin s blížícím se datem minimální trvanlivosti/datem použitelnosti je nízká či nulová. Což není v rozporu se směrnicí o DPH.

Jiné členské státy naopak ponechávají hodnotu darovaného zboží stejnou jako v běžných obchodních transakcích (tj. kupní cena). DPH se tedy vypočítává na základě obchodní ceny, což má pro darování potravin negativní důsledky. Například v Rumunsku a Švédsku nemají zvláštní předpisy týkající se DPH v souvislosti s darováním potravin (Vittuari et al., 2016).

Nejzajímavější předpisy platí ve Spojeném království, kde má většina darovaných potravin nulovou sazbu, avšak existují výjimky se základní sazbou DPH, která se vztahuje na darované cukrovinky, čokoládové sušenky, bramborové lupínky apod (GOV.UK, 2017).

Česká republika

V České republice byla v roce 2014 vydána Informace Generálního finančního ředitelství k uplatnění DPH při darování zboží do potravinových bank. Před vydáním této informace bylo darování potravin potravinové bance spojeno s povinností uplatnit DPH na výstupu,

pokud při pořízení daného zboží uplatnil nárok na odpočet daně. Základ daně, ze kterého byla daň vypočtena, byl určen jako cena obdobného zboží, za kterou by bylo možné zboží pořídit ke dni uskutečnění zdanitelného plnění.

Generální finanční ředitelství neurčilo jednu konkrétní částku a postup při určování základu daně (což je nemožné s ohledem na široké rozpětí darovaných potravin). V Informaci je však uvedeno, že cena darovaného zboží může být shodná s běžnou cenou prodejní, ale naopak může být ve zlomkové (minimální) hodnotě blízké se nule. Hodnota blízká se nule je akceptovatelná v případech, kdy se jedná o potraviny, které jsou „požitelné“, ale zároveň obtížně uplatitelné v běžném prodeji či zcela neprodejné (blízké se datu použitelnosti/minimální trvanlivosti, potraviny v nevyhovujícím obalu, se špatným značením apod.).

Vzhledem k široké skupině darovaných výrobků nelze stanovovat obecně platné časové rozmezí, které by vymezovalo či definovalo období blízké se datu konečné či minimální trvanlivosti, neboť se odvíjí od charakteru konkrétního výrobků (Generální finanční ředitelství, 2014).

Daňové pobídky

Některé členské státy se snaží darování potravin podpořit umožněním daňových odpočtů. Ostatní členské státy poskytují na podporu programů přerozdělování daňové dobropisy.

Daňové pobídky, které zavedly některé členské státy pro právnické osoby (např. Francie, Španělsko, Portugalsko), se ukázaly jako účinné zejména při podpoře darování potravin přímo z výrobního sektoru.

Ve Francii lze 60 % a ve Španělsku 35 % čisté účetní hodnoty darovaných potravin uplatnit jako dobropis k dani z příjmu právnických osob (tzn. že tento podíl lze odečíst od daně z příjmů) (Vittuari et al., 2016).

2.4 Dobrovolné dárcovství potravin

2.4.1 The Good Samaritan Law

Podniky a organizace jsou povzbuzovány k tomu, aby darovaly zdravotně nezávadné potraviny, které by jinak byly vyhozeny, tím, že jsou chráněny před trestnou a občansko-právní odpovědností v souladu se zákonem o dárcovství potravin, který je často přezdíván jako *The Good Samaritan Law* neboli volně přeloženo jako Zákon dobrého dáorce.

USA

V roce 1996 prezident Clinton podepsal *The Federal Bill Emerson Good Samaritan Food Donation Act* s cílem povzbudit darování potravin potravinovým bankám a dalším neziskovým organizacím. Tento zákon chrání potravinářské podniky (tedy výrobce, obchodní řetězce apod.), pokud darují výrobky v dobré víře potravinovým bankám, před občansko-právní a trestní odpovědností v případě způsobení újmy příjemci.

Austrálie

V roce 2015 byl v Austrálii přijat Zákon o občanskoprávní odpovědnosti vztahující se na darování potravin. Chrání dáorce omezením odpovědnosti za škody, pokud splňují určité podmínky bezpečnosti potravin. Dárci musí dodržet následující: potraviny jsou darovány v dobré víře pro charitativní účely, potraviny jsou darovány bezúplatně (konečný spotřebitel obdrží potraviny zdarma), potraviny jsou při předávce zdravotně nezávadné, dárci předává obdarovanému (neziskové organizaci) veškeré informace, které potřebuje k zajištění bezpečnosti potravin (Environment Protection Authority, 2018).

Itálie

V Itálii v roce 2003 Good Samaritan Law (zákon č. 155/2003) upravil neziskové organizace veřejného zájmu *ONLUS*, které poskytují bezplatnou distribuci potravin potřebným a odpovídají za dodržování všech norem bezpečnosti potravin na cestě potravin ke konečnému spotřebiteli, tedy při skladování, přepravě apod. Tímto zákonem tak byli dárci osvobozeni od principu odpovědnosti, podle něhož dárci museli poskytovat záruky na darované potraviny (správná konzervace, přeprava, skladování a samotná spotřeba potravinářských výrobků), a to i po doručení do charitativních organizací (Legge n. 155, 2003). Zákon o stabilitě (zákon č. 147/2013 (článek 1(236-237)) v roce 2014 označil organizace *ONLUS* za provozovatele potravinářských podniků. Pro zajištění bezpečnosti potravin

slouží zvláštní příručky osvědčených postupů, které jsou schvalovány ministerstvem zdravotnictví.

Poskytování neprodaných potravin pro sociální účely je také jedním z konkrétních opatření, které aplikuje *Národní program prevence odpadů (PINPAS)* pro snížení biologicky rozložitelného odpadu. PINPAS zveřejnilo v roce 2014 Národní plán intervence potravinového odpadu, který obsahuje deset opatření pro boj s odpady (Banco Alimentare, 2016).

PINPAS má dvě hlavní oblasti intervence: opatření na prevenci potravinového odpadu přímo u možného zdroje vzniku a darování neprodejných potravin charitativním subjektům. Tzn. potravinovému odpadu bychom měli předcházet a pokud již hrozí, že vznikne, měly by být potraviny darovány charitativním subjektům.

Cílem je zajistit prevenci potravinového odpadu v centru politické agendy (jak na státní, tak na evropské úrovni). Zvyšovat informovanost spotřebitelů o environmentálních, sociálních a ekonomických dopadech potravinového odpadu. PINPAS se snaží podporovat odvětvovou integraci (tj. propojení zemědělství, životního prostředí a vzdělávání). Hlavním cílem je, aby se darování potravin stalo „pohodlnějším“ ve srovnání se skládkováním nebo spalováním (FAO, 2014).

V roce 2015 připravil technickovědecký sekretariát společnosti PINPAS dokument *Darování neprodaných potravin*. Dokument si klade za cíl přinést legislativní zjednodušení, jednotný regulační rámec týkající se zdravotních a hygienických otázek, standardizované postupy darování, omezení nadměrné byrokracie a daňového zatížení, fiskální a jiné pobídky pro dárcy (které by měly kompenzovat zvýšené náklady vyplývající z třídění, kontroly a skladování neprodaných potravin) (Banco Alimentare, 2016).

2.4.2 Gadda Law

V Itálii 14. září 2016 vstoupil v platnost zákon č. 166/2016⁸ (přezdívaný *Gadda Law*) o darování a distribuci potravin a farmaceutických produktů. Tento zákon, který navazuje na *Good Samaritan Law*, sleduje cíl snižování množství odpadu v každé fázi výroby, zpracování, distribuce i samotné spotřeby nejen potravinářských výrobků, ale i například léčivých přípravků.

⁸ Law 166/2016 - Disposizioni concernenti la donazione e la distribuzione di pro-dotti alimentari e farmaceutici a fini di solidarietà sociale e per la limitazione degli sprechi

Gadda Law se skládá ze tří hlav a 18 článků. Bude mu věnována zvláštní pozornost, jelikož se jedná o nejucelenější právní úpravu darování potravin v Evropě.

Hlava I

Článek 1 stanovuje cíl opatření, kterým je snížení množství odpadů v jednotlivých fázích výroby, zpracování a distribuce potravin, léčiv a jiných produktů prostřednictvím realizace prioritních cílů:

- Podpora darování přebytků potravin, farmaceutik aj. vhodných pro lidskou konzumaci za účelem omezení hladu.
- Přispění k omezení negativních dopadů na životní prostředí a přírodní zdroje, snížení odpadů a podpora recyklace a opětovného použití s cílem prodloužit životnost výrobků.
- Přispívat k dosažení cílů stanovených v Národním programu prevence odpadů.
- Snížit množství biologického odpadu na skládkách.
- Přispívat k výzkumné činnosti, informovanosti spotřebitelů a institucí se zvláštním zřetelem na nové generace.

Článek 2 obsahuje definice obsažené v opatření.

Hlava II

Definuje některá opatření, která mají zjednodušit bezplatné darování potravin pro charitativní účely za účelem omezení potravinového odpadu.

Článek 3 stanovuje způsoby, jakými mohou provozovatelé potravinářských podniků poskytovat příjemcům potravinové přebytky, které musejí být převedeny bezplatně. Především stanovuje, že potravinové přebytky musejí být prioritně určeny k lidské spotřebě, zatímco přebytky k tomuto účelu nevyhovující mohou být využity k podpoře zvířat a k dalším účelům jako je kompostování. Při darování musejí být dodržena všechna ustanovení zákona o hygieně a bezpečnosti potravin.

Článek 4 obsahuje ustanovení o darování potravin po datu minimální trvanlivosti. Distribuce potravin po datu minimální trvanlivosti je povolena, pokud je zajištěna celistvost primárního obalu a jsou dodrženy všechny skladovací podmínky. Zvláštní ustanovení jsou stanovena pro hotové pekárenské výrobky, které se po 24 hodinách prodeje považují za potravinové přebytky a jsou stále vhodné k darování.

Článek 5 upravuje požadavky na darované potraviny. Provozovatelé potravinářských podniků musejí zajistit správné provozní postupy, aby byla zaručena bezpečnost potravin v souladu s ustanoveními nařízení EU č. 852/2004 Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravinářských výrobcích a čl. 1 odst. 236 Zákona o stabilitě (Stability Law, zákon č. 147/2013) o správném skladování, konzervaci, přepravě potravinářských produktů, které jsou bezplatně poskytovány neziskovým organizacím. Neziskové organizace jsou odpovědné, v souladu s ustanoveními zákona č. 155/2003, za dodržování zdravotním a hygienickým požadavků na potravinářské výrobky od převzetí daru.

Článek 6 stanovuje zvláštní pravidla, která umožní darování potravinářských produktů, které byly zabaveny. Za tímto účelem bylo do článku 15 prezidentského dekretu č. 571 z roku 1982 doplněno nové ustanovení v systému trestního soudnictví. Pokud jsou výrobky pocházející z trestné činnosti zabaveny, jsou darovány neziskovým nestátním organizacím, které jsou zřízeny za účelem dosažení občanských a sociálních cílů.

Článek 7 prostřednictvím změny Zákona o stabilitě z roku 2014 stanovuje, že povinnost zajistit řádný způsob skladování, přepravy, přerozdělování darovaných potravin mají nejen registrované/uznané ONLAS, ale všichni obdarovaní, jakož i veřejné a soukromé neziskové subjekty zřízené za účelem sociální a solidární podpory obecného zájmu.

Článek 9 stanovuje, že veřejnoprávní rozhlasová a televizní média budou věnovat přiměřený počet vysílacích hodin zaměřených na podporu odpovědného chování a vhodných opatření ke snížení plýtvání potravin, energie a zamezení vzniku jiných odpadů.

Ministerstvo pro vysokoškolské vzdělání a vědecký výzkum je v tomto článku vyzváno, aby prověřilo na všech stupních a úrovních vzdělávacích institucí propagaci vzdělávání v oblasti odpovědné spotřeby potravin, ekologicky udržitelné výroby potravin a zvyšování povědomí veřejnosti o plýtvání potravinami.

Článek 10 pověřuje Ministerstvo zdravotnictví, aby vydalo pokyny pro subjekty, které zajišťují školní, komunitní a sociální stravování, tak, aby bylo omezeno plýtvání potravinami, které je důsledkem nevyhovující administrace a řízení zásob potravin.

Článek 11 upravuje financování Fondu pro distribuci potravin potřebným, které je stanoveno na rok 2016 ve výši 2 milionů EUR (tento fond je stanoven ve článku 58 odstavce

1: „V Agentuře pro zemědělské granty se zřizuje fond na financování distribuce potravin nejchudším obyvatelům Itálie“⁹.

A současně vytváří fond v návrhu rozpočtu Ministerstva zemědělství, potravin a lesnictví v letech 2016, 2017 a 2018, kdy je každý rok vyčleněn 1 milion EUR na financování inovativních projektů zaměřených na omezení vzniku odpadu a využívání přebytků. Celkové náklady na rok 2016 vyplývající z tohoto článku jsou tedy 3 miliony EUR na rok 2016 a 1 milion EUR na rok 2017 a 2018.

Článek 12 rozšiřuje cíle fondu o podporu opatření na snížení a předcházení vzniku odpadů a na vývoj nových recyklačních technologií a na podporu snižování potravinového odpadu a ve vztahu k těmto účelům zvyšuje příjmy výše jmenovaného fondu o 1 milion EUR v letech 2017 a 2018 (za každý rok).

Hlava III

Stanovují další opatření vedoucí k zjednodušení bezplatného darování potravinových a dalších výrobků pro sociální účely.

Článek 13 upravuje zákon č. 155/2003¹⁰. Článek 1 tohoto zákona se mění na „distribuce potravinářských výrobků, léčiv a jiných produktů pro sociální účely“ místo původního znění „distribuce potravinářských výrobků pro sociální účely – organizacích uznaných jako neziskové organizace sociálního užítku podle článku 10 legislativního nařízení“.

V důsledku této změny byla rozšířena základna stran, které jsou oprávněny k bezplatné redistribuci potravin a dalších produktů. Kromě ONLUS *jsou k této činnosti oprávněny i další veřejné i soukromé neziskové subjekty, které sledují a podporují občanské, sociální cíle obecného veřejného zájmu.*

Článek 14 poskytuje stejnou rovnici a povolení i pro darování oděvního zboží. Pokud nelze zboží darovat nebo bylo shledáno jako nevhodné pro následné použití, je s ním nakládáno v souladu s předpisy o odpadech (č. 152/2006).

Článek 15 obsahuje ustanovení o poskytování nepoužitých farmaceutických výrobků organizacím ONLUS. S těmito výrobky musí být řádně nakládáno s ohledem na všechna nařízení Ministerstva zdravotnictví tak, aby byla zajištěna kvalita, bezpečnost a původní

⁹ Zdroj: Ministero dela giustizia ai sensi dell'art, 2012

¹⁰ Good Samaritan Law (Legge 25 giugno 2003, n. 155, 2003)

účinnost. Výslovně jsou z tohoto darování vyloučena léčiva, která musejí být uchovávána v chladničce při kontrolovaných teplotách, léčiva obsahující narkotika nebo psychotropní látky. ONLUS musí distribuovat léky přímo potřebným osobám a pouze za předpokladu, pokud má ONLUS zdravotnické pracovníky.

Článek 16 obsahuje různá ustanovení daňové a finanční povahy týkající se bezplatného darování potravinových přebytků, farmaceutických výrobků a dalších produktů pro sociální účely. Stanovuje zvláštní postupy a požadavky na online komunikaci s úřady daňové správy a přizpůsobení se novým opatřením o dani z přidané hodnoty týkající se zboží, které je předmětem darů.

Článek 17 prostřednictvím změny čl. 1 odst. 652 zákona o stabilitě tento článek dává municipalitám možnost použít snížený koeficient sazeb za odpady těm, kteří vyrábějí a distribuují potraviny, které přímo či nepřímo darují osobám v nouzi nebo ke krmení zvířat (za určitých podmínek).

V neposlední řadě *článek 18* stanovuje, že poskytnuté dary nemusejí být evidovány v písemné podobě (Banco Alimentare, 2016), (Legge n. 166, 2016).

Silné a slabé stránky

„Jsme velmi potěšeni, že byl zákon schválen. Toto opatření reorganizuje regulační rámec pro darování potravin, zjednodušuje, harmonizuje a podporuje proces darování.

Jako prioritu stanovuje přerozdělování potravin lidem v nouzi.“ (Lucchini, 2016)

Zákon je především zaměřen na obnovu a darování nadbytečných potravin pro sociální účely ve všech fázích potravinového řetězce. Přístup použitý v tomto případě je obdobný přístupu, který byl přijat v programu PINPAS (který je zaměřen na podporu dárcovství prostřednictvím zjednodušení a harmonizace právního a regulačního rámce ve fiskálních, procesních i hygienických aspektech). **Na rozdíl od francouzských a českých zákonů, které ukládají povinnost darovat, se italské právo zaměřuje na zjednodušení a pobídky.**

Mezi hlavní silné stránky zákona patří:

- Transparentnost a široká účast zúčastněných stran v rozhodovacím procesu.
- Zjednodušení byrokratických postupů nezbytných pro darování nadbytečných potravin (článek 16).

- Objasnění několika klíčových aspektů darovacího procesu. Zejména možnost darování potravin s vypršeným datem minimální trvanlivosti, pečiva i po 24 hodinách od výroby; potraviny s chybným označením (pokud se chybné označení netýká „spotřebujte do“ nebo alergenů).
- Odpovědnost dopadá na konkrétní distribuční článek (ne na zemědělce, který má tak již velmi malý vliv na kvalitu darovaných potravin).
- Rozšíření možných odběratelských organizací (nejen ONLUS organizace).

Hlavní slabé stránky:

- Nedostatek národních cílů v oblasti předcházení vzniku potravinového odpadu.
- Omezený rozsah a vize zákona: zákon se zaměřuje převážně na problematiku darování potravin pro sociální účely, ostatní možnosti jsou nedostatečně zohledněny.
- Otázka potravinového odpadu je vnímána především jako možnost „krmení potřebných“. Měla by být kontextualizována v rámci strategie efektivnosti zdrojů a předcházení vzniku odpadů.

2.5 Povinné dárcovství potravin

Předchozí kapitola byla věnována dobrovolnému darování a pobídkám. Země, které přistoupily k povinnému darování potravin, jsou prozatím dvě. Prvním státem, který uzákonil povinnost darovat, byla Francie, která se stala inspirací České republice.

2.5.1 Francie

Od roku 2012 vznikalo ve Francii mnoho komunikačních iniciativ a veřejných skupin, které lobbovaly u francouzských orgánů za vzdělávání spotřebitelů a zástupců potravinářských podniků v oblasti odpovědné spotřeby potravin a plýtvání s nimi. Mezi tyto iniciativy můžeme zařadit například *anti-gaspi campaign* (gaspi pochází z francouzského slova *gaspillage*, které znamená plýtvání). V rámci této kampaně bylo publikováno mnoho informací o významu potravinového odpadu ve Francii a byly předloženy možnosti, jak tento problém řešit. Velký význam byl kladen na osvětlení termínů „spotřebujte do“ a „minimální trvanlivost do“, zároveň měla velký ohlas kampaň *Ugly fruits and vegetables* (Meulen & Lawyers, 2016).

Obrázek 6: Marketingová kampaň *Ugly fruits and vegetables*

Zdroj: Cliff, 2014

Hlavní opatření prevence vzniku potravinového odpadu byla uvedena v Národním paktu proti potravinovému odpadu, který byl podepsán v červnu 2013 zástupci potravinového průmyslu, veřejného sektoru a hlavními maloobchodníky. Národní pakt obsahuje 11 opatření, jejichž cílem je změnit spotřební návyky, ale také zefektivnit zpracování potravinářských produktů a v neposlední řadě jejich marketingovou komunikaci. (Ministère de l’agriculture et de l’alimentation, 2013)

V červenci 2016 francouzský parlament jednohlasně přijal zákon, který zakazuje supermarketům pod hrozbou vysokých pokut vyhazovat neprodané potraviny (například zeleninu a ovoce, která nesplňuje „estetické“ požadavky a potraviny po datu minimální trvanlivosti). Tyto potraviny musí darovat potravinové bance nebo jiné charitativní organizaci. Kromě toho začal ve Francii platit zákon, který má omezit plýtvání potravinami i v restauracích. Musí povinně zákazníkům nabízet zabalení nedojeného jídla s sebou (Meulen & Lawyers, 2016).

Radní Derambarsh ze severoparižského Courbevoie, který francouzský zákon inicioval, reagoval na názory opozice, které se opíraly o malé procentuální zastoupení vyhozených potravin v maloobchodě: „*Mluvím jen o tom, co vidám. Každý večer supermarkety vyhodí minimálně 40 kg potravin. Nezáleží na tom, jestli se toto množství podílí na celkovém objemu jedním nebo deseti procenty. Jde o to, že se těchto 40 kg mohlo místo na skládky dostat na talíře lidem, kteří mají hlad.*“ (Delman, 2015)

Code de l'environnement

Současná právní úprava přidělování potravin je obsažena v čl. L 541-15-6 zákoníků o životním prostředí *Code de l'environnement*.

Bod I tohoto článku ustanovuje, že do jednoho roku po vyhlášení zákona nebo do jednoho roku po otevření nového maloobchodu nebo od data, kdy jeho prodejní plocha překročí minimální práh (tj. 400 m²) musí maloobchody s potravinami nabídnout příslušným charitativním organizacím uzavření dohody, která bude upřesňovat, jakým způsobem budou potraviny bezplatně **převezeny** (*sont cédées à titre gratuit*, tedy nikoli jsou darovány — *sont données*). Na všechny maloobchody, které uzavřely dohodu o darování před vyhlášením zákona, se nahlíží tím způsobem, že naplnily danou povinnost (Code de l'environnement, 2016).

Bod II předmětného článku zákona potom stanoví, že nerespektování povinnosti bude považováno za přestupek III. stupně (Code de l'environnement, 2016). Podle trestního zákoníku *Code pénal* je pro distributora v potravinovém sektoru, který záměrně učiní neprodané, ale stále požitelné potraviny nezpůsobilými ke konzumování (výslovně je zakázáno např. polévání chlorem), stanovena pokuta ve výši 3.750 EUR. Hrozí mu však zároveň doplňkový trest zveřejněním pokuty ve vývěsce anebo medializace vyneseneho rozhodnutí (Code pénal, 2018).

Podstatné jsou však pozitivní dopady této zákonné úpravy, díky níž se Francie dostala do čela celosvětového žebříčku *Food loss and waste* států s nejmenší měrou plýtvání potravinami.

Ve zprávě je uvedeno, že ve Francii je pouze 1,8 % vyprodukovaných potravin znehodnoceno (což činí „pouze“ 106 kg „na hlavu“).

Pokud budete brát v úvahu i *The Food Sustainability Index*, který hodnotil v roce 2017 34 zemí¹¹ prostřednictvím udržitelnosti jejich potravinového systému skrz tři hlavní pilíře: potravinové ztráty a plýtvání, udržitelné zemědělství a výživové výzvy, umístila se Francie na první místě (FSI = 74, 8) (The Economist, Intelligence Unit, 2017). V roce 2018 si své prvenství udržela (The Economist, 2018).

Reakce dalších zemí

I když bylo zákonné řešení efektivní pro Francii, nemusí být vhodné pro jiné země. Například ve Velké Británii se maloobchodní sektor podílí na celkovém množství potravinového odpadu pouze 1,7 % (Wrap, 2015). Toto nízké procento je z velké části způsobeno spíše soustředěným úsilím maloobchodníků než vlády (Smithers, 2013). Na rozdíl od Francie, kde byl tento podíl mnohem vyšší, konkrétně 11 % (Chrisafis, 2015).

Na druhou stranu i přes to podepsalo téměř 200 000 lidí otevřený dopis naléhající na Davida Camerona, aby byl přijat podobný zákon. (Zabloudilová, 2016). Další zemí, která se uchýlila k „povinnému darování“ však byla Česká republika.

2.5.2 Česká republika

V roce 2014 se v České republice začalo intenzivněji mluvit o potravinových bankách jako o efektivním nástroji řešení problému plýtvání potravinami. Například Ministerstvo životního prostředí ve svém *Programu prevence odpadů* ohodnotilo potravinové banky jako velmi vhodné opatření proti vzniku odpadu. Zároveň ale v programu konstatovalo, že povědomí o existenci a činnosti potravinových bank je na velmi nízké úrovni a fungování je založeno na dobrovolné bázi. Také to, že potravinové banky čelí při svém provozu řadě vážných omezení, například nutnosti odvést DPH z darovaných potravin. Ministerstvo ve svém programu zdůraznilo, že opatření musejí být zaměřena na všechny úrovně,

¹¹ Česká republika nebyla indexem v roce 2017 hodnocena. V roce 2018 se umístila na 6. místě (The Economist, 2018).

tedy na úroveň politickou, podnikatelskou i veřejnou (Ministerstvo životního prostředí, 2014).

V roce 2014 také v rámci Žofínského fóra jmenoval tehdejší ministr zemědělství následující prioritní cíle a aktivity v oblasti plýtvání potravinami:

- Hledání nástrojů distribuce potravin přes potravinové banky, případně další organizace.
- Nastavení efektivních procesů distribuce potravin, zejména pokud jde o potraviny s blízkým se koncem „data použitelnosti“ a „data minimální trvanlivosti“.
- Prezentace činnosti a fungování potravinových bank, jednání pracovní skupiny při MZe (zástupci ministerstev, obchodních organizací a neziskových organizací).
- Nulové DPH u darovaných potravin (Jurečka, 2014).

Marian Jurečka se aktivně zajímal o činnost potravinových bank a snažil se hledat řešení problému plýtvání potravinami. Věci se daly relativně rychle do pohybu a vláda předložila návrh zákona poslanecké sněmovně 23. 12. 2015. V návrhu byly uvedeny odstavce 2 a 3, které měly být doplněny do § 11 zákona o potravinách. Důležité je zdůraznit, že návrh zákona spočíval v dobrovolném darování neprodaných potravin („mohou být bezplatně poskytnuty), ne v „povinném“ darování („je povinen bezplatně poskytnout“).

Návrh zákona:

„(2) Potraviny, které nejsou v souladu s požadavky stanovenými tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie upravujícím požadavky na potraviny, ale jsou bezpečné, **mohou být bezplatně poskytnuty** neziskové organizaci, která shromažďuje bezplatně potraviny, skladuje a přiděluje je humanitárním nebo charitativním organizacím, které poskytují potravinovou pomoc klientům sociálních služeb; tyto organizace určí ministerstvo rozhodnutím vydaným z moci úřední. Potraviny určené klientům sociálních služeb musí být následně uváděny na trh pouze bezplatně.“ (Poslanecká sněmovna, 2015)

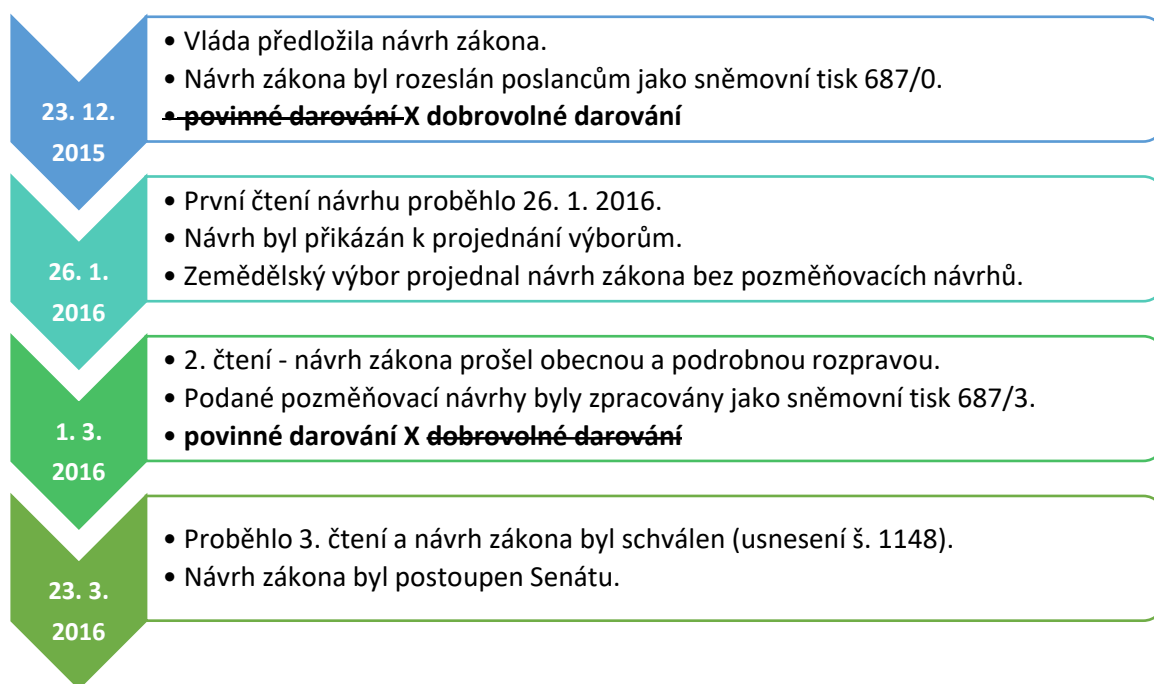
První čtení návrhu proběhlo dne 26. 1. 2016, kde byl návrh zákona přikázán k projednání garančnímu Zemědělskému výboru.

Ve 2. čtení, které se konalo 1. 3. 2016, návrh zákona prošel obecnou a podrobnou rozpravou. Poslanec Petr Kudela podal pozměňující návrhy týkající se **povinného** darování.

Odůvodnil podání pozměňovacího návrhu tím, že povinnost jednoznačně přispěje ke snížení plýtvání potravinami, které mohou být využity k charitativním účelům. Také argumentoval tím, že obchodní subjekty s prodejní plochou nad 400 m² jsou kvůli své velikosti producentem potravin, které by musely být za stávajícího režimu likvidovány (Kudela, 2016).

Třetí čtení návrhu zákona se zapracovanými pozměňujícími návrhy proběhlo 23. 3. 2016 a návrh zákona byl schválen a dne 4. 4. 2016 postoupen Senátu.

Obrázek 7: Proces schvalování novely zákona

Zdroj: vlastní zpracování dle (Kudela, 2016), (Poslanecká sněmovna, 2015)

Návrh byl projednán a schválen Senátem dne 27. 4. 2016.

Při projednávání se senátoři zabývali také tím, jaké další možnosti omezení plýtvání potravinami jsou, například povinné darování ze strany výrobců a značení potravin (Senát parlamentu České republiky, 2016).

Dne 7. 9. 2016 vešla v účinnost¹² novela zákona o potravinách, kterou v souladu s evropským právem připravilo Ministerstvo zemědělství. Přinesla s sebou povinné umístování obrázků na krabičky cigaret, které varují před následky kouření. Dále nastavení jednotných pravidel pro dobrovolné označování potravin českého původu a v neposlední řadě

¹² Novela byla schválena 27. 4. 2014 senátem.

povinnost pro prodejny s prodejní plochou nad 400 m², které mají povinnost nabídnout potraviny, které nesplňují některé legislativní požadavky (např. potraviny špatně označené nebo deformované) charitativním a humanitárním organizacím.¹³

V § 11 Zákona č. 180/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tak nově můžeme nalézt odstavce 2–4, které upravují tzv. „povinné darování“ (Ježková, 2016):

„(2) Provozovatel potravinářského podniku, který uvádí na trh potraviny v provozovně s prodejní plochou větší než 400 m², je **povinen** potraviny, které nejsou v souladu s požadavky stanovenými tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie upravujícím požadavky na potraviny, ale jsou bezpečné, **poskytnout** bezplatně neziskové organizaci, která shromažďuje bezplatně potraviny, skladuje a přiděluje je humanitárním nebo charitativním organizacím, které poskytují potravinovou pomoc klientům sociálních služeb; tyto organizace určí ministerstvo rozhodnutím vydaným z moci úřední. Potraviny určené klientům sociálních služeb musí být následně uváděny na trh pouze bezplatně.¹⁴

(3) Potraviny uváděné na trh jiným provozovatelem potravinářského podniku než provozovatelem uvedeným v odstavci 2, které nejsou v souladu s požadavky stanovenými tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie upravujícím požadavky na potraviny, ale jsou bezpečné, **mohou být** bezplatně **poskytnuty** neziskové organizaci, která shromažďuje bezplatně potraviny, skladuje a přiděluje je humanitárním nebo charitativním organizacím, které poskytují potravinovou pomoc klientům sociálních služeb; tyto organizace určí ministerstvo rozhodnutím vydaným z moci úřední. Potraviny určené klientům sociálních služeb musí být následně uváděny na trh pouze bezplatně.¹⁵

(4) Při uvádění potravin podle odstavců 2 a 3 na trh musí být:

- a) splněna oznamovací povinnost podle § 3 odst. 1 písm. i),
- b) zajištěna sledovatelnost potraviny podle čl. 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 a

¹³ Na toto ustanovení se vztahuje výjimka nabytí účinnosti: ustanovení nabývá účinnosti až 1. ledna 2018.

¹⁴ Toto ustanovení nabývá účinnosti 1. ledna 2018.

¹⁵ Za nedodržení lze podle § 17f písm. c) zákona o potravinách uložit pokutu do výše 10 000 000 Kč.

c) připojena dokumentace obsahující název potraviny, množství potraviny, informace podle čl. 9 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011, účel užití potraviny a informace o tom, v čem potravina nesplňuje požadavky tohoto zákona nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího požadavky na potraviny; informace podle čl. 9 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 musí být srozumitelným způsobem poskytnuta také klientovi sociálních služeb.“. (Zákon č. 180/2016 Sb.)

Ihned po schválení novely zákona o potravinách Senátem se rozpoutala veřejná diskuze nad „povinných darováním“. Tehdejší ředitel České federace potravinách bank přijetí novely okomentoval slovy: „Schválení této novely je krokem dopředu. Současně je trochu škoda, že jsme museli jít z jednoho extrému do druhého. Tedy od povinnosti likvidovat k povinnosti darovat, i když už před dvěma roky¹⁶ ministr Jurečka požádal kontrolní orgány, aby umožnily řetězcům rozhodnout se pro likvidaci nebo darování.“ (MarketingSales, 2016)

Obchodní řetězce označily nařízení za zbytečné. Zejména ty, které darovaly potraviny potravinových bankám před novelou zákona o potravinách. Mluvčí Tesco, Václav Koukolíček, novelu zákona okomentoval slovy: „Darování potravin by neměl nařizovat zákon.“ K jeho slovům se připojila i Romana Nýdrle ze společnosti Makro, která dodala: „Regulaci nepodporujeme, dáváme přednost dobrovolnosti. S Českou federací potravinových bank spolupracujeme již dvanáct let.“ (Pánková, 2018)

Na světlo vyvstala opět otázka týkající se odvádění DPH z darovaných potravin. Mluvčí společnosti Lidl, Zuzana Holá, situaci okomentovala: „Informace Generálního finančního ředitelství k uplatnění DPH při darování zboží do potravinových bank sice definuje podmínky, za kterých je možné stanovit základ daně při darování potravin v hodnotě blízké se nule, informace však není právně závazným předpisem a dle výkladu odborníků, který máme k dispozici, je uvedený postup v rozporu se zákonem o DPH.“ (MarketingSales, 2016)

¹⁶ V roce 2014 vstoupil tehdejší ministr zemědělství Marian Jurečka v jednání s Českou federací potravinových bank. Na základě tohoto jednání bylo učiněno několik kroků. Nejdůležitějším z nich byla úprava výkladů ministerstva financí ve vztahu k finančním úřadům ve věci DPH z darovaných potravin (díky níž se DPH z darovaných potravin blíží nule).

Další bariérou, na kterou upozorňovaly řetězce Kaufland a Lidl je, že nechtějí darovat potraviny, které jsou „na hraně“ s datem použitelnosti a riskovat zdravotní problémy u osob, kterým by toto zboží poskytly. V jiných zemích přitom s potravinovými bankami spolupracují (MarketingSales, 2016).

Po účinnosti novely si některé řetězce stěžovaly na nepřípravenost potravinových bank. „Banky jsou od začátku ledna velmi vytížené, menší supermarkety stále čekají na odezvu od bank,“ uvedla mluvčí řetězce Albert Barbora Vanko. Často není ale problém způsoben kapacitou potravinových bank, ale pouze nedostatečnou komunikací a špatným nastavením pravidel. „Kapacitně potravinové banky postačují. Některé řetězce si představují, že budeme jezdit pro malé množství. Odmítáme to, protože se to logisticky nevyplatí,“ vysvětlil předseda České federace potravinových bank Aleš Slavíček (MarketingSales, 2016).

Důležité je zdůraznit, že obchodní řetězce nemají povinnost potraviny darovat, ale nabídnout a poskytnout, pokud je nabídka přijata.

Ústavní stížnost

Skupina 25 senátorů v čele s pověřeným senátorem Ivem Valentou podala dne 13. 6. 2016 ústavní stížnost, konkrétně návrh na zrušení části zákona o potravinách. Předmětem návrhu je zrušení § 11 odst. 2 (tj. odstavec týkající se „povinného darování“ prodejny nad 400 metrů čtverečních) a úprava v § 11 odst. 3.

Důvodem podání ústavní stížnosti je:

- **Rozpor s čl. 11 odst. 2 Listiny – ochrana vlastnictví**

„Zákon sice může být motivován dobrým úmyslem, ale platí, že cesta do pekla může být dlážděna dobrými úmysly. Charita je dobrovolná a tím se radikálně odlišuje od vrchnostensky vymáhaných daní. Zákon však fakticky zavádí povinnost nucené účasti na charitě. Součástí vlastnického práva je i svoboda věc držet a nakládat s ní. Napadená ustanovení zasahují do těchto součástí vlastnického práva.“
„Navíc není nijak zákonem řešena odpovědnost za škodu, která vznikne, pokud v důsledku spotřeby takových potravin budou konkrétní osoby poškozeny na zdraví, neboť zákon neřeší to, že potraviny sice u podnikatele byly bezpečné, ale vzhledem k jejich převozu a následné manipulaci u charitativních a humanitárních organizací a vzhledem k tomu, že jejich bezpečnost byla na mezní

hranici, tuto bezpečnost ztratily. Neřeší se ani náklady na dopravu potravin od podnikatelů k příslušným organizacím.“

- **Rozpor s čl. 11 odst. 3 Listiny – závaznost vlastnictví**

„Závaznost vlastnictví je spojena s povinností nějak jako vlastník jednat či se něčeho zdržet, ale nemůže jít o povinnost se bezplatně vlastnictví zbavit. To by již nešlo o závaznost vlastnictví, ale vyvlastnění.“

- **Rozpor s čl. 11 odst. 4 a čl. 36 odst. 2 Listiny – vyvlastnění ze zákona**

„Stát připouští vyvlastnění, ale vždy jen ve veřejném zájmu a za náhradu. Boj proti chudobě může být definován jako obecný zájem, ale veřejným zájem je jen, pokud byl prováděn např. skrze výběr daní státem nebo jiným veřejným subjektem, nikoliv soukromými charitativními osobami.“

- **Rozpor s čl. 1 a čl. 11 odst. 5 Listiny a čl. 1 odst. 1 Ústavy – faktická daň, porušení rovnosti v právech**

„Tím, že stát nařizuje bezplatně někomu převést část majetku, jde fakticky o naturální daň. Příjemcem však není veřejný rozpočet, ale jde o příjem soukromoprávních subjektů. Jestliže stát chce podpořit klienty sociálních služeb, může zavést i naturální daň, ale musí být sám příjemce a přímo přerozdělovat příslušnou daň.“ (Koudelka, 2016)

Vyjádření vlády k ústavní stížnosti

Podle vlády má zakotvení dané povinnosti za cíl přimět povinné subjekty k pozitivní změně chování za účelem omezení plýtvání potravinami, což má nejen pozitivní důsledky na zlepšení životní situace sociálně nejslabších (v poměrech České republiky) či dokonce při ochraně před hladem (v poměrech celosvětových), ale také nezanedbatelný přínos pro životní prostředí. I když je současná životní úroveň sociálně nejslabších jedinců z historického i zeměpisného hlediska nejvyšší dosažená vůbec, přesto jsou někteří jedinci lapeni do tzv. „koloběhu chudoby“. Oba základní důvody přijetí dané právní úpravy (omezení hladu a pozitivní dopad na životní prostředí) dosahují samy o sobě intenzity veřejného zájmu (nikoliv zájmu obecného, jak je uvedeno v ústavní stížnosti).

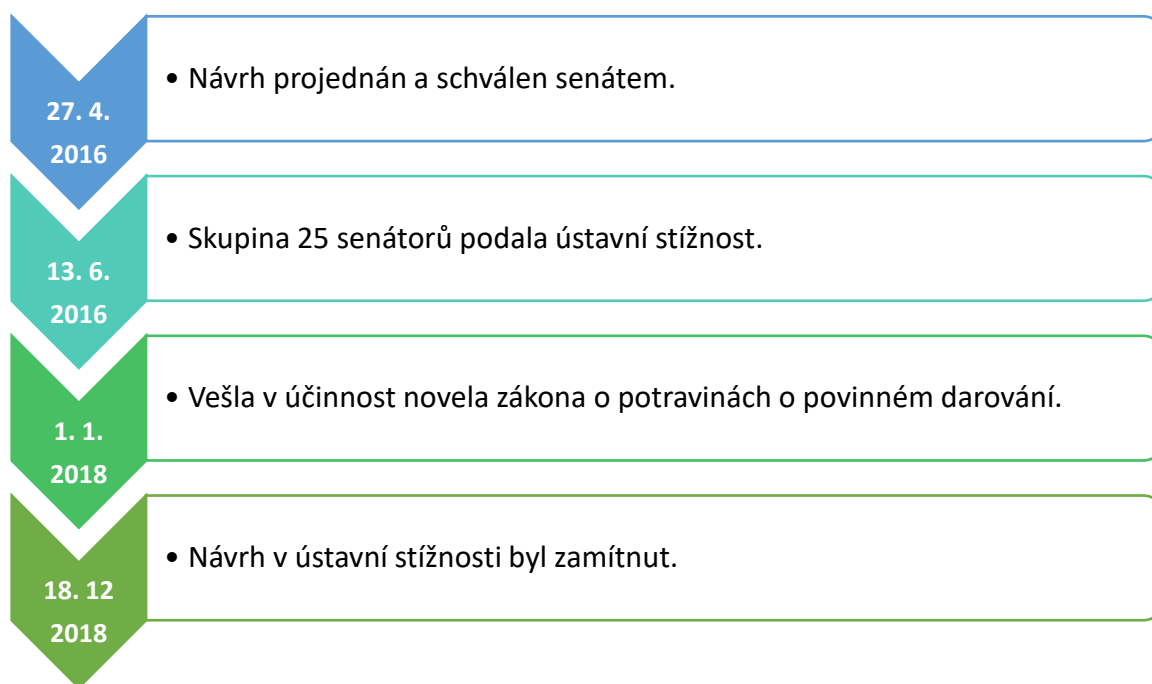
Vyvlastnění

Napadená povinnost není omezením vlastnického práva a nemůže být považována za vyvlastnění, jelikož předmět této povinnosti (potravin, které jsou již v podstatě neprodejně)

je prakticky nevyužitelný a pro svého vlastníka má spíše teoretickou hodnotu, a naopak představuje nezanedbatelné povinnosti (např. likvidaci, která majitele zpravidla zatíží).

Svůj nesouhlas vláda vyjádřila i s názorem, že by měla být zavedena naturální daň. Ta by přinesla vyšší administrativní náklady a zmenšila by se možnost využití potenciálu nevládních neziskových organizací (Ústavní soud, 2018).

Obrázek 8: Ústavní stížnost

Zdroj: vlastní zpracování dle Koudelka, 2016; Ústavní soud, 2018

Samotná skutečnost, že zakotvení dané povinnosti není v dalších zemích úplně běžné (povinné darování potravin má uzákoněné pouze Francie a Česká republika), o samotné ústavní (non)konformitě daného opatření nevypovídá. Je zřejmé, že řešení přijaté Českou republikou není zcela ojedinělé, přičemž nelze pominout ani určité historické odlišnosti, jež spočívají v tom, že v západních evropských zemích má charitativní (tj. dobrovolná) činnost velkou tradici a mediální potenciál, stejně tak jako ohleduplný přístup k životnímu prostředí, takže potřeba přijetí obdobné úpravy nemusí být zákonodárcem chápána jako naléhavá, když výsledky dosažené na základě pouhé dobrovolnosti považuje za dostatečné. Souvisí to i s tím, že v naší kultuře je považováno plýtvání potravinami tradičně (zejména po válkách) za závažný etický problém (Ústavní soud, 2018).

Rozhodnutí Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že napadená ustanovení zákona jsou součástí úsilí mezinárodního společenství o řešení otázky plýtvání potravinami. Plýtvání potravinami má dle Ústavního soudu zásadní dopad na sociální a bezpečnostní situaci ve světě a zároveň se velkou měrou podílí na dalším zhoršování životního prostředí. Je tedy nutné provádět opatření v oblasti zemědělství, skladování, prodeje a likvidaci potravin. Ústavní stížnost byla pro nedůvodnost zamítnuta (Ústavní soud, 2019).

„Zákon sleduje legitimní cíl. Potraviny, které by jinak skončily jako odpad, pomáhají lidem v nouzi. Odmítám srovnání s vyvlastněním. Nejde například o nemovitost, ale o zboží, které vlastník chce prodat se ziskem, a když to nejde, musí je náležitě likvidovat, což také stojí peníze. Zboží není určeno k tomu, aby ho někdo hromadil jako lakomec Harpagon někde ve skladu.“ (Filip, 2019)

Návrh byl zamítnut dne 18. 12. 2018.

3 Metodika

3.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je identifikace změn v oblasti potravinových bank v České republice po účinnosti novely zákona o potravinách a tabákových výrobcích. Průzkum byl realizován na úrovni všech potravinových bank, které jsou členy České federace potravinových bank a byly založeny před novelou zákona. Dalším cílem je zmapovat celý proces darování potravin a změny v tomto procesu po novele zákona v Potravinové bance Jihočeského kraje.

3.2 Metodický postup

Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních částí, teoretické a praktické.

Teoretická část je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola je věnována potravinovému problému, konkrétně je zaměřena na hlad a plýtvání potravinami. Pro zpracování této části bylo použito převážně studium odborné literatury, publikací Evropské komise a Evropského účetního dvora, doplněné o výzkumy realizované společnostmi, které se touto problematikou zabývají.

Další podkapitola se zabývá potravinovými bankami. Pro aktuálnost tématu jsou použity převážně internetové zdroje a publikace zastřešujících organizací potravinových bank.

Třetí podkapitola je věnována legislativním a politickým opatřením. Informace byly získány převážně z publikací Evropské komise a Evropského parlamentu.

Čtvrtá kapitola, která se zabývá dobrovolným dárcovstvím, byla zpracována na základě studia zákonů jednotlivých států. V rámci této podkapitoly je největší důraz kladen italskému *Gadda Law*.

Posledním tématem literární rešerše je povinné darování. Zpracování tohoto tématu vychází ze studia francouzských (převážně *Code de l'environnement*) a českých zákonů. Včetně stenoáznamů, ústavní stížnosti a rozhodnutí ústavního soudu.

Pro dosažení stanoveného cíle diplomové práce bylo využito dotazníkové šetření a pozorování.

Praktická část diplomové práce je rozdělena do následujících bodů:

- a) dotazníkové šetření na úrovni potravinových bank v České republice;

- b) pozorování provedení v Potravinové bance Jihočeského kraje a analýza získaných výsledků;
- c) prezentace předběžných výsledků dopadu novely zákona;
- d) návrhy na zlepšení.

Ad a) První podkapitola identifikuje změny po novele zákona v potravinových bankách. Pro získání informací ze strany zástupců potravinových bank bylo použito převážně on-line dotazování prostřednictvím formulářů Google Forms. Se zástupci potravinových bank byla vedena e-mailová komunikace a poté jim byl odeslán odkaz na tento formulář. Největší důraz byl kladen na zmapování odběratelů, dodavatelů, zaměstnanců, financování a objemu přerozdělených potravin.

Pro porovnání vývoje byly použity výsledky z autorčiny bakalářské práce Potravinové banky v podmínkách České republiky.

Ad b) K identifikaci změn v Potravinové bance Jihočeského kraje bylo použito zúčastněné pozorování dlouhodobého a kvalitativního charakteru. Cílem pozorování bylo identifikovat změny po účinnosti novely z pohledu potravinové banky. Dále byla použita data získaná od Potravinové banky Jihočeského kraje, která byla analyzována a vyhodnocena pomocí grafů.

Pro porovnání vývoje byly použity výsledky z bakalářské práce Potravinové banky v podmínkách České republiky.

Ad c) Poslední kapitolou praktické části je popis prezentace „*Praktické zkušenosti s uplatněním zákona o potravinách při darování potravin potravinovým bankám*“, která se uskutečnila v sídle Svazu obchodu a cestovního ruchu za účasti dozorových orgánů a členů svazu.

4 Praktická část

4.1 Dotazníkové šetření na úrovni potravinových bank

Dotazníkové šetření na úrovni potravinových bank mělo za cíl zmapovat jejich fungování a změny, které nastaly po účinnosti novely zákona o potravinách a tabákových výrobcích. Při vyhodnocování dotazníkového šetření byly použity i závěry a zjištění získaná dotazníkovým šetřením realizovaném v roce 2015 v rámci bakalářské práce Potravinové banky v podmínkách České republiky.

Dotazníkové šetření bylo provedeno na úrovni 14 subjektů, které jsou členy České federace potravinových bank¹⁷, vyjma Potravinové banky Central, která vznikla až po účinnosti novely. Dotazníkové šetření bylo provedeno v průběhu února a března 2019 formou elektronického i osobního dotazování.

Dotazník byl koncipován tak, aby se respondenti mohli vyjádřit k problematice podrobněji, proto byly převážně využívány otevřené otázky. Dotazník je uveden v Příloze č. 3.

Přehled potravinových bank, které se zúčastnily dotazníkového šetření

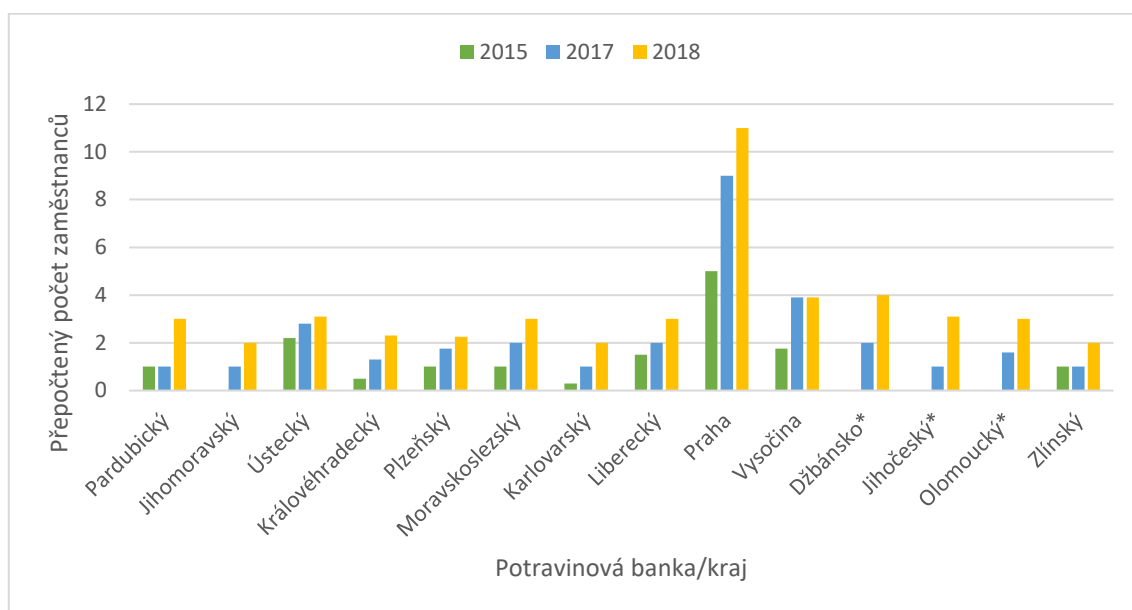
- Potravinová banka Vysočina
- Potravinová banka pro Brno a Jihomoravský kraj
- Potravinová banka Plzeň
- Potravinová banka Hradec Králové
- Potravinová banka ve Zlínském kraji
- Potravinová banka Pardubice
- Potravinová banka Karlovarského kraje
- Potravinová banka v Olomouckém kraji
- Potravinová banka v Ostravě
- Potravinová banka Libereckého kraje
- Potravinová banka v Ústeckém kraji
- Potravinová banka Praha a Středočeský kraj
- Potravinová banka Džbánsko
- Potravinová banka Jihočeského kraje

¹⁷ Česká federace potravinových bank sdružuje 15 potravinových bank po celé České republice.

Personální zajištění

V první části dotazníku bylo zkoumáno, jaký byl vývoj přepočteného počtu zaměstnanců (součet všech pracovních úvazků) v potravinových bankách po účinnosti novely zákona o potravinách. Dotazníkové šetření ukázalo, že všechny potravinové banky musely přijmout nové zaměstnance. Vývoj je znázorněn v následujícím grafu, který zahrnuje i přepočtené počty zaměstnaneckých poměrů získané v rámci dotazníkového šetření provedeného v roce 2015.

Graf 3: Vývoj přepočteného počtu zaměstnanců v letech 2015, 2017 a 2018

Zdroj: vlastní šetření

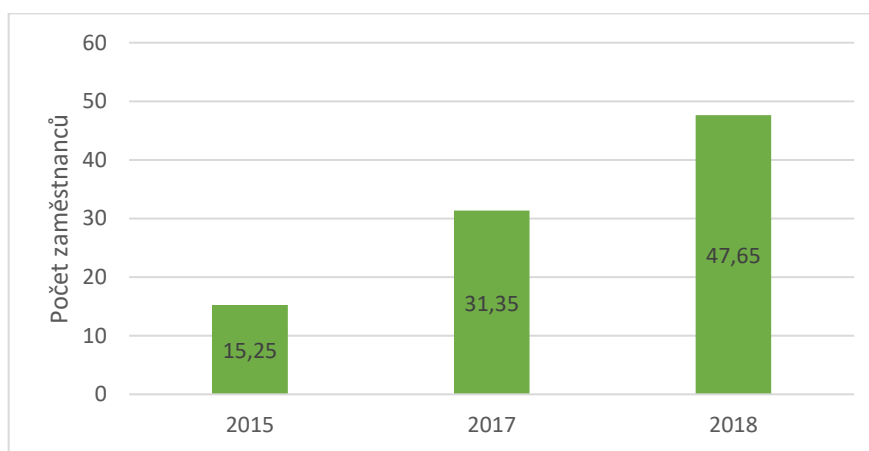
V roce 2015 bylo v potravinových bankách evidováno pouze 15,25 přepočtených zaměstnanců. Většina potravinových bank měla v tomto roce pouze jednoho zaměstnance. Práce v potravinových bankách byla založena spíše na dobrovolnické činnosti. Velmi často také byly využívány zkrácené úvazky a dohody o provedení práce či pracovní činnosti (s ohledem na nejisté budoucí financování).

K nárůstu přepočteného počtu zaměstnanců došlo již v roce 2017, kdy se celkový součet rovnal 31,35 zaměstnanců. Tento nárůst byl způsoben jednak vznikem dalších potravinových bank, ale převážně novým zdrojem financování pro potravinové banky (dotační titul ministerstva zemědělství).

V roce 2018 došlo k dalšímu nárůstu, kdy celkový součet přepočtených zaměstnanců dosáhl 47,65 zaměstnanců. V každé potravinové bance je zpravidla zaměstnán jeden

vedoucí pracovník, který je odpovědný za ekonomické řízení organizace, komunikaci se stakeholdery, fundraising, marketingovou komunikaci, řízení projektů apod. A minimálně jeden pracovník skladu a distribuce, který má na starost manipulaci s potravinami, jejich kontrolu a evidenci. Zároveň často tito pracovníci fungují i jako řidiči, jelikož distribuují potravinové dary od dodavatelů do skladu potravinové banky a následně do neziskových organizací. V potravinových bankách jsou i nadále velmi často využívány zkrácené úvazky a dohody mimo pracovní poměr (převážně na činnosti nárazového charakteru, jako je například koordinace dobrovolníků, řízení projektů apod).

Graf 4: Vývoj přepočteného počtu zaměstnanců potravinových bank

Zdroj: vlastní šetření

Velmi důležitou součástí pro zajištění provozu potravinových bank jsou stále dobrovolníci. Potravinové banky se snaží zapojit je i do zajištění každodenního chodu, ale dobrovolníky s dlouhodobou dobrovolnickou smlouvou mají pouze potravinové banky v Jiho-moravském, Jihočeském, Olomouckém, Plzeňském kraji a Potravinová banka Džbánsko. Celkem tyto banky měly 21 dlouhodobých dobrovolníků v roce 2018, tedy o 5 více než před novelou zákona. To se vymyká zahraničním standardům, kde je činnost potravinových bank zajištěna z velké části dobrovolníky.

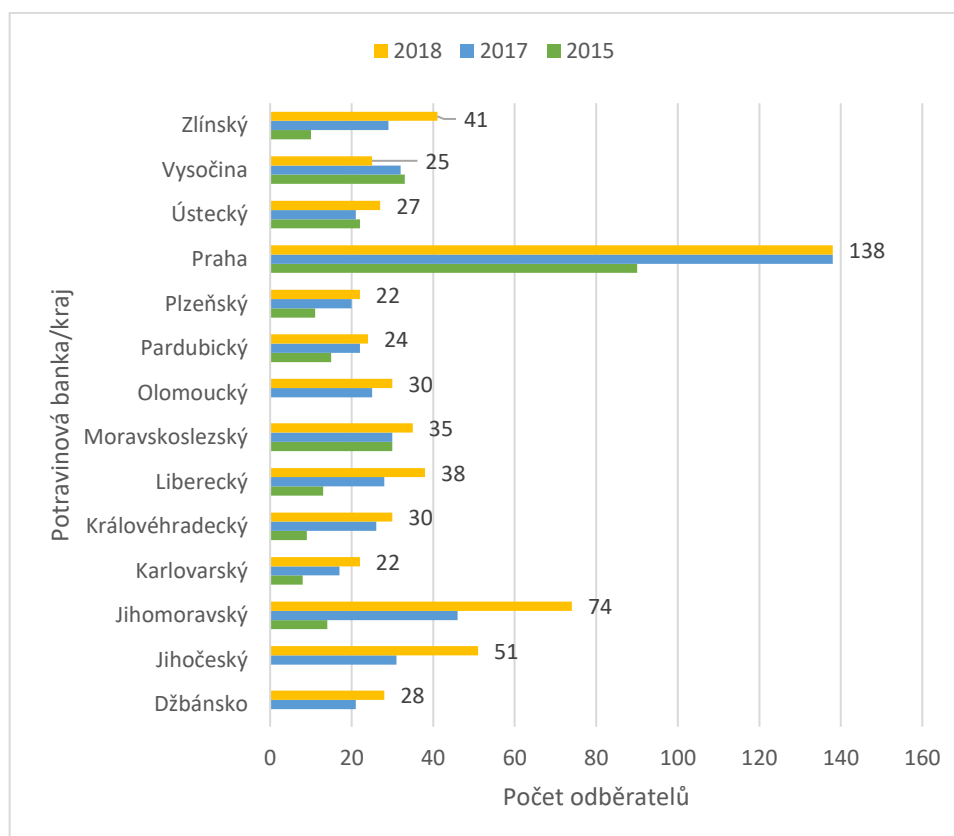
Na druhou stranu jsou dobrovolníci velmi dobře zapojeni do krátkodobých/nárazových aktivit potravinových bank. V roce 2018 se zapojilo 4 872 dobrovolníků do regionálních i celorepublikových sbírek, paběrkování¹⁸, nárazového třídění potravin po potravinových sbírkách apod.

¹⁸ Paběrkování je sběr esteticky nevyhovujícího ovoce a zeleniny, které zůstává po strojové sklizni na poli či v sadu.

Odběratelé potravinových bank

Počet odběratelů je u jednotlivých regionálních bank velmi různý. Jejich počet se odvíjí například od velikosti kraje a počtu poskytovatelů sociálních služeb.

Graf 5: Počet odběratelských organizací potravinových bank

Zdroj: vlastní šetření

Počet odběratelů se s novelou zákona navýšil o 20 %. Potravinové banky se shodují, že je to dáno jednak větším povědomím o jejich činnosti, ale i lepší skladbou potravin, které teď mohou odběratelským organizacím nabídnout. Potravinové banky také mnohdy oslovovaly nezapojené neziskové organizace s nabídkou partnerství, jelikož darované potraviny značně převyšovaly možnosti odběru stávajících odběratelských organizací.

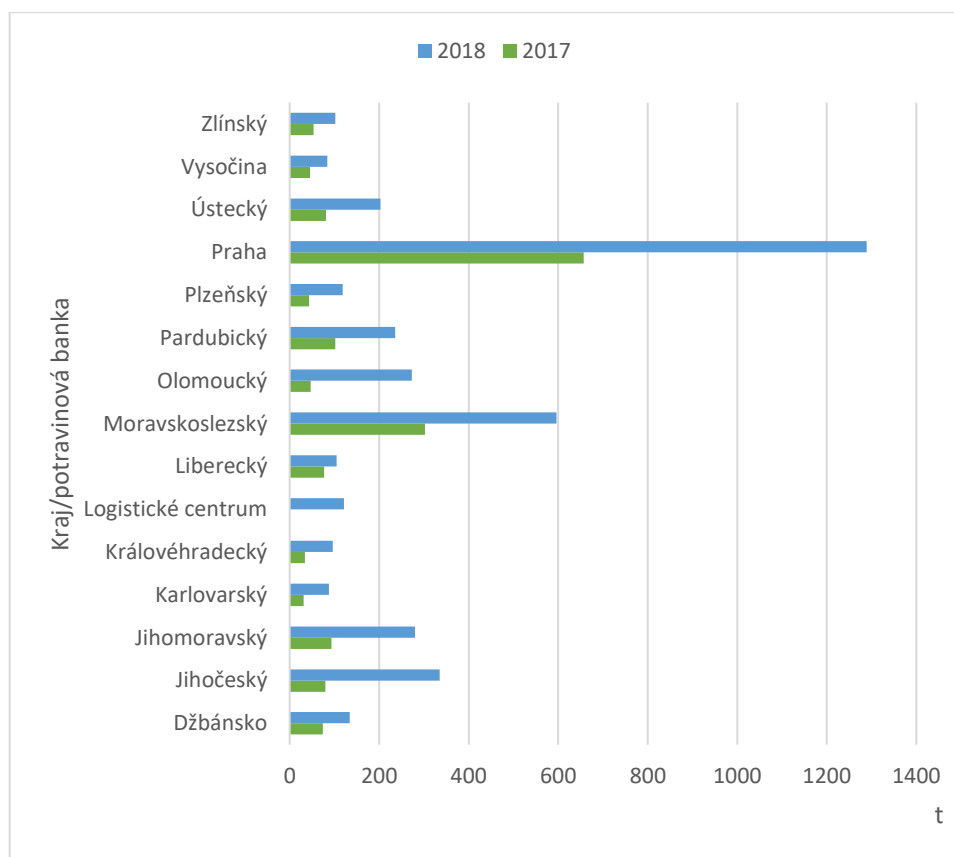
Počet odběratelských organizací se výrazněji měnil vždy, když vznikala nová potravinová banka. Je snahou, aby platila jistá „místní příslušnost“ a odběratelé potravinové banky byly ze stejného kraje jako potravinová banka. Jelikož v roce 2018 vznikla Potravinová banka Central, která obsluhuje část Středočeského kraje, můžeme očekávat ještě mírné přesuny odběratelských organizací mezi Potravinovou bankou Praha a nově vzniklou Potravinovou bankou Central. Poté by se měla situace stabilizovat a k těmto „regionálním přesunům“ by tedy nemělo docházet.

Mezi největší odběratele potravinách bank patří neziskové organizace s celorepublikovou působností, jako je Naděje, Armáda spásy a Charita Česká republika. Tyto organizace poskytují široké portfolio sociálních služeb od terénních programů po azylové domy a noclehárny.

Obrat potravin

Celkový obrat potravin potravinových bank se po novele zákona téměř zdvojnásobil. Za rok 2017 byl obrat všech potravinových bank v České republice 2 336 tun, v roce 2018 již **4 113,8 tun**, což činí nárůst množství potravin o **76 %**. Vývoj v jednotlivých potravinových bankách znázorňuje následující graf.

Graf 6: Celkový obrat potravin jednotlivých potravinách bank

Zdroj: vlastní šetření

Největší obrat potravin měla Potravinová banka Praha, konkrétně 1 289 tun potravin (například za rok 2014 byl obrat této banky „pouhých“ 156 tun potravin). Na pomyslném druhém místě se umístila Potravinová banka Ostrava s 596 tunami potravin (což je také několikanásobný nárůst oproti roku 2014, kdy byl obrat banky 129 tun potravin).

Na třetím místě se umístila Potravinová banka Jihočeského kraje, které bude věnována samostatná kapitola.

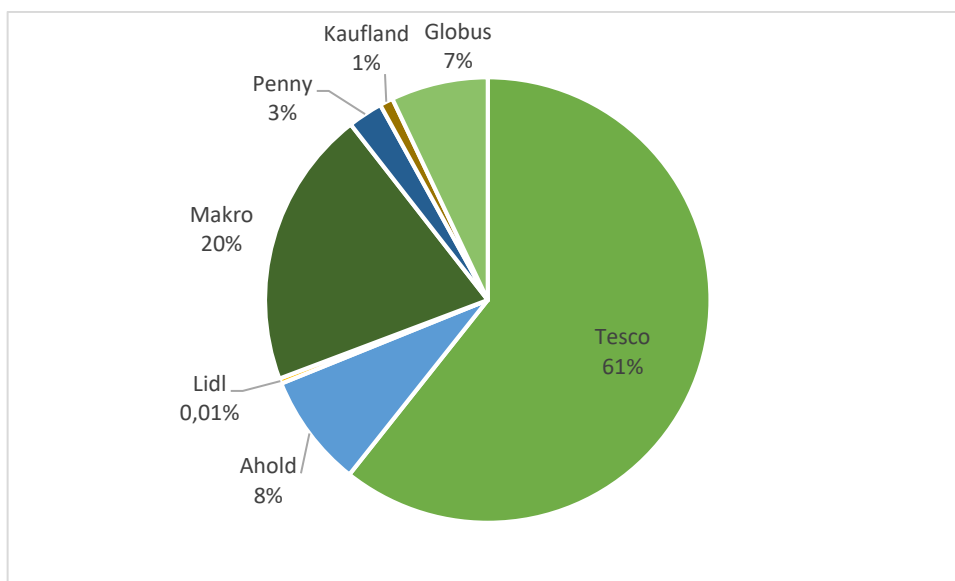
Donátoři potravin

Donátory potravin můžeme rozdělit do několika skupin na **obchodní řetězce** (darování na základně zákonné „povinnosti“), **ostatní podnikající osoby** (darování mimo „povinný režim“; například výrobci potravin, zemědělci, obchody s prodejní plochou pod 400 m² apod.), nepodnikající fyzické osoby prostřednictvím **potravinových sbírek** a Evropský fond potravinové pomoci.

- **Obchodní řetězce (darování na základě zákonné povinnosti)**

V roce 2016 spolupracovaly s potravinovými bankami obchodní řetězce Tesco, Albert, Globus a Makro. V roce 2017, tedy ještě před povinným darováním, se ke spolupráci připojily řetězce Lidl, Penny a Kaufland. V roce 2017 darovaly řetězce celkem 862,4 tun potravin (z toho obchodní řetězec Tesco daroval 521 tun potravin, což je 61 % z celkového objemu).

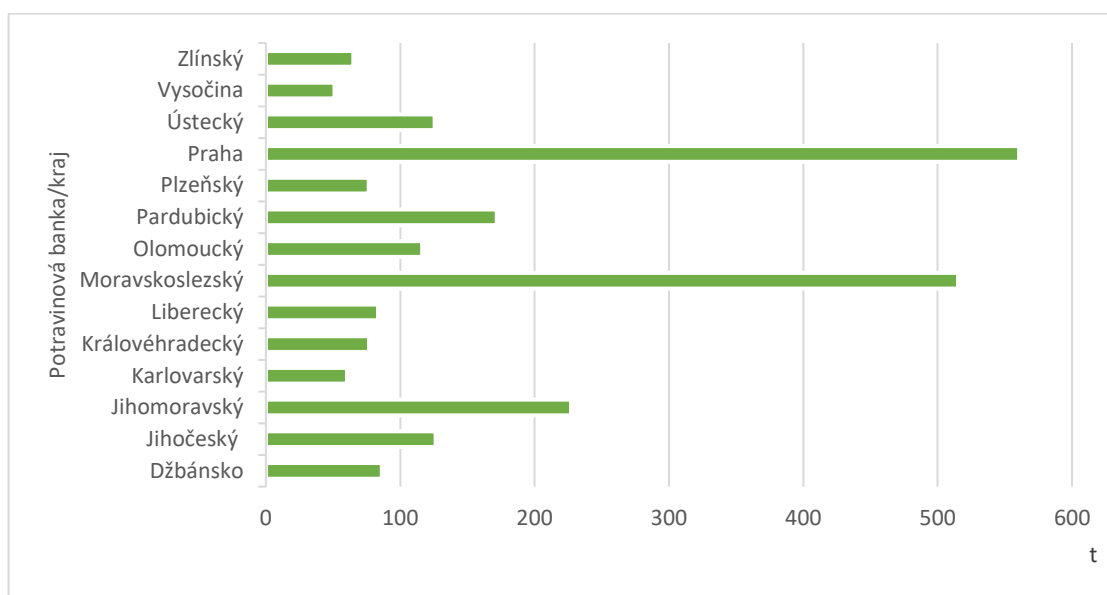
Graf 7: Podíl jednotlivých řetězců na darování v roce 2017

Zdroj: vlastní šetření

V roce 2018 se ke spolupráci připojily zbylé obchodní řetězce Billa a Norma. Objem darovaných potravin obchodními řetězci oproti roku 2017 vzrostl o 184 % na 2 454,5 tun.

Graf 8: Potraviny od řetězců shromážděné jednotlivými potravinovými bankami

Zdroj: vlastní šetření

Nejvíce potravin shromážděných od řetězců vykazuje Potravinová banka Praha, dále potravinové banky pro Moravskoslezský, Jihomoravský, Pardubický a Jihočeský kraj. Velmi dobře si vedou potravinové banky, které jsou situovány v největších městech (Praha, Brno, Ostrava). U potravinových bank v Ostravě a Praze může být dán velmi dobrý výsledek také jejich dlouhou historií a dobrými vztahy se stakeholdery (jak s řetězci, tak s odběratelskými organizacemi).

Obchodní řetězce Tesco, Albert, Makro, Kaufland, Globus a Norma jsou svázeny přímo regionálně příslušnými potravinovými bankami. Diskontní prodejny Penny a Lidl a supermarket Billa sváží neprodané potraviny zpět do logistických center, kam si pro ně dojíždí nejbližší potravinová banka:

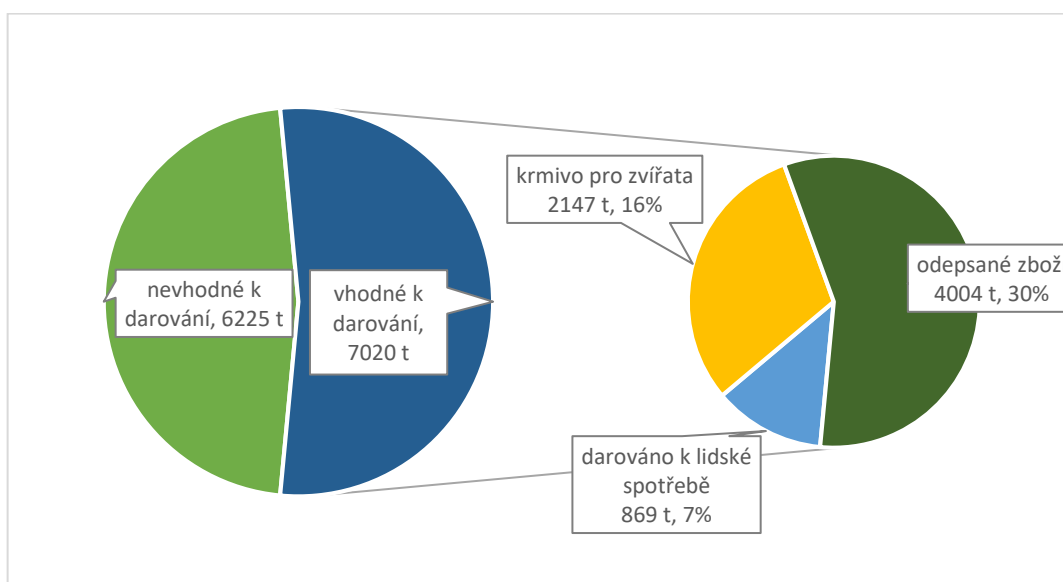
- **Lidl** – Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Praha a Středočeský kraj
- **Penny** – Olomoucký kraj, Praha a Středočeský kraj, Plzeňský
- **Billa** – Středočeský kraj

Logistická centra poblíž Prahy a ve Středočeském kraji jsou svázena do logistického centra České federace potravinových bank, do kterého si mohou jezdit potravinové banky z celé České republiky.

Jaký je podíl darovaných potravin na celkovém množství odepsaných potravin u všech obchodních řetězců lze jen těžko odhadovat. Jediným maloobchodem ve střední Evropě,

který sdílí výsledky plýtvání potravinami ve svém provozu je prozatím společnost Tesco. Společnost Tesco v hospodářském roce 2017/2018 (liší se od statistik na úrovni potravinových bank, kde je používán kalendářní rok) prodala zákazníkům 651 575 tun potravin. V hospodářském roce vzniklo 13 245 tun přebytků (tedy to, co se neprodalo zákazníkům), což je o 11 % méně než v roce 2016/17. Z toho bylo 3 016 tun darováno, což je o 156 % více než v roce 2016/17. Potravinovým bankám bylo darováno 869 tun a 2 147 tun pak bylo darováno jako krmivo pro zvěř (potravin nejsou distribuovány potravinovými bankami). Bylo odepsáno 4 004 tun potravin vhodných k lidské spotřebě, což je o 39 % méně než v roce předcházejícím (Dojčínovič, 2018).

Graf 9: Potravinové přebytky společnosti Tesco v roce 2017/2018

Zdroj: vlastní zpracování dle Dojčínovič (2018)

Z uvedeného grafu je tedy zřejmé, že stále existuje 30 % odepsaného zboží, které je vhodné k darování. Těchto 4 004 tun je podnětem pro další zlepšování spolupráce a nastavování jednotných procesů. Výzvou do dalších let pro potravinové banky může být každodenní svoz čerstvých potravin i ze vzdálenější lokalit, lepší přímé propojení obchodů a neziskových organizací a přenastavení logistických procesů, například častější svozy.

- **Ostatní podnikatelské subjekty**

Kromě obchodních řetězců, které jsou rozšířeny po celé České republice a spadají do tzv. „povinného“ darování, má každá potravinová banka i další dárce potravin podle regionální dostupnosti. Tyto subjekty nemají zákonnou povinnost neprodané potraviny

poskytnout, ale dle ustanovení zákona o potravinách mohou neprodejné potraviny potravinovým bankám nabídnout. Mnozí tuto možnost využívají například jako nástroj sociální odpovědnosti či k úspoře nákladů.

V roce 2017 ostatní podnikatelské subjekty darovaly potravinovým bankám 258 tun potravin, v roce 2018 se množství více než zdvojnásobilo na 529 tun potravin.

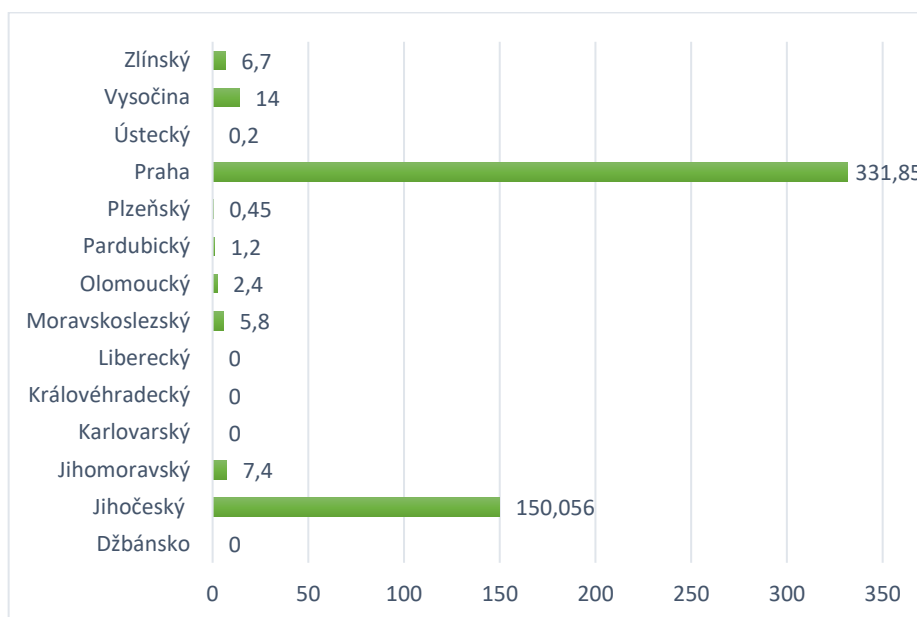
Potravinová banka Vysočina dlouhodobě spolupracuje s dm drogerií markt, která má centrální sklad v Jihlavě. Do Potravinové banky Praha darují pravidelně potraviny například tyto výrobci potravin: Dr. Oetker, Ferrero, Polabské mlékárny, Nestlé, Coca Cola a Mondelez.

Do darů od ostatních podnikatelských subjektů je také zahrnuto paběrkování, což je sběr esteticky nevyhovujícího ovoce a zeleniny. Do tohoto projektu se zapojily Potravinová banka Praha a Potravinová banka Ústeckého kraje. Tyto dvě potravinové banky úzce spolupracují se skupinou Zachraň jídlo a společně se jim podařilo zachránit 5,5 tuny ovoce a zeleniny. Potravinová banka Jihočeského kraje se zapojila do projektu v roce 2018 poprvé a podařilo se jí zachránit 12,5 tuny zeleniny a ovoce. Paběrkování v Jihočeském kraji bude důkladněji specifikováno v následující kapitole.

Například Potravinová banka pro Brno uvedla, že by projekt paběrkování ráda obnovila (paběrkování v Jihomoravském kraji probíhalo v roce 2016 a 2017 a bylo zachráněno přes 7 tun zeleniny a ovoce; paběrkování organizovala skupina dobrovolníků), také Potravinové banky Olomouckého a Moravskoslezského kraje by se do paběrkování rády zapojily.

Celkové dary od ostatních podnikatelských subjektů znázorňuje následující graf, na kterém lze pozorovat, že ne všechny potravinové banky získávají potraviny od těchto subjektů.

Graf 10: Potraviny od ostatních podnikatelských subjektů shromážděné jednotlivými potravinovými bankami

Zdroj: vlastní šetření

- **Nepodnikatelské subjekty**

Nepodnikatelské subjekty, tedy „obyčejní lidé“ jsou významnými dárci hlavně prostřednictvím potravinových sbírek. V roce 2018 se konaly dvě celorepublikové potravinové sbírky (Potravinová sbírka Kaufland a Národní potravinová sbírka), prostřednictvím nichž se vybralo téměř 380 tun potravin. Těchto sbírek se účastní všechny potravinové banky. Individuálně na regionální úrovni pak mohou potravinové banky pořádat také „regionální sbírky“. V rámci těchto potravinových sbírek se vybralo 19,8 tun potravin, z čehož největší podíl měla krajská potravinová sbírka v Moravskoslezském kraji, která se na celkovém výsledku podílela z 70 %.

V roce 2015 se potravinové sbírky významně podílely na celkovém obratu potravinových bank. Například Potravinová banka Pardubice uvedla, že v rámci Národní potravinové sbírky zákazníci obchodních řetězců darují 80 % celkového objemu darovaných potravin. Pokud se na situaci ve stejné potravinové bance podíváme za rok 2018 zjistíme, že obě potravinové sbírky se podílí na celkovém obratu pouze z 8 %.

Přestože postupně klesá podíl potravinových sbírek na celkovém obratu potravin, jejich role je ale stále zásadní. Důležitá je totiž skladba potravin získaná při sbírkách. Jedná se o základní trvanlivé potraviny a drogistické zboží, kterého je v potravinových bankách i po novele zákona stále nedostatek. Průměrná skladba potravin získaných v rámci

potravinových sbírek je znázorněna v následující tabulce (průměrné zastoupení je počítáno dle hmotnosti potravin).

Tabulka 1: Průměrný košík darovaných potravin

Kategorie	Celkem v průměrném košíku (%)
Těstoviny, obiloviny	12,50
Mouka, krupice, kaše	11,90
Cukr	9,70
Rýže	9,30
Olej, máslo, margarín	6,80
Mléko (vč. sušeného)	6,30
Nápoje (minerálky, džus, limo)	6,30
Drogerie a hygiena	6,20
Sušenky, oplatky, trvanlivé pečivo (dětské piškoty)	5,20
Müsli, flakes, cereálie, vločky	3,70
Čokoláda, cukrovinky, bonbóny	3,10
Příspěvky (sůl, koření, ocet, hořčice, majonézy, kečup)	2,60
Masové konzervy (paštiky)	2,50
Polévky (v prášku, kostkách, v konzervách)	2,00
Dětská výživa	1,90
Ovocné konzervy (kompoty, marmelády), med	1,80
Zeleninové konzervy	1,70
Rybí konzervy	1,20
Káva, kávoviny, čaj	1,10
Luštěniny, sušené: ovoce, zelenina	1,10
Konzervovaná hotová jídla	1,10
Jiné (pro zvířata, hračky, papírnictví, knihy aj.)	1,10
Pečivo	0,90

Zdroj: interní materiál České federace potravinových bank

Potravinové sbírky jsou stále nejlepším zdrojem základních trvanlivých potravin jako jsou těstoviny, rýže, mouka, cukr, olej a mléko. Všechny potravinové banky se shodují, že příjem těchto druhů potravin z jiných zdrojů je zanedbatelný.

- **Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD)**

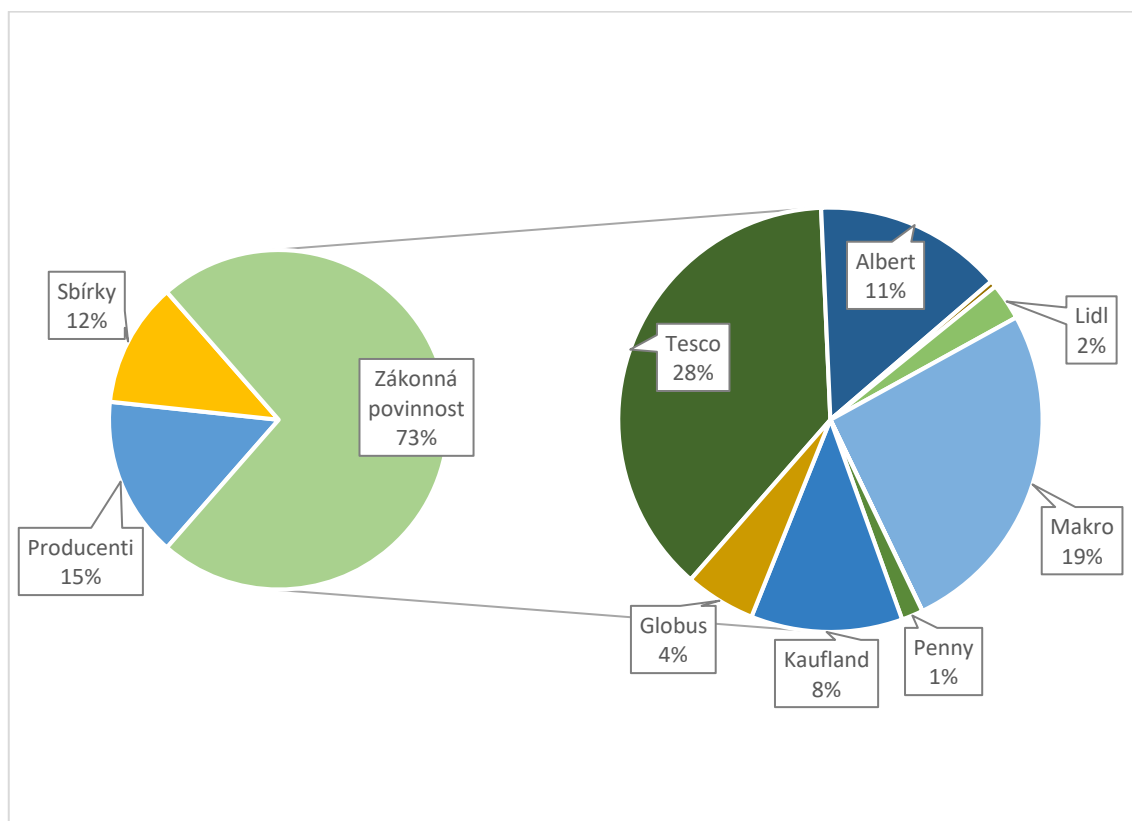
Velká část potravinových bank je zapojena do Operačního programu potravinové a materiální pomoci (Fond evropské pomoci nejchudším osobám). Oprávněným žadatelem je odbor řízení projektů Ministerstva práce a sociálních věcí. Partnerskými organizacemi jsou nejčastěji nestátní neziskové organizace a potravinové banky (obce ani jejich příspěvkové organizace nejsou vyloučeny). Koncovým příjemcům, tedy osobám ohroženým chudobou, materiální či potravinovou deprivací, se pomoci (potravinové i materiální) dostává prostřednictvím partnerských organizací. Tento program je zajímavým zdrojem trvanlivých základních potravin (před datem minimální trvanlivosti), drogistických produktů, textilu, ale i základních domácích potřeb.

Do projektu v roce nebyla zapojena Potravinová banka pro Brno, Potravinová banka Džbánsko a Potravinová banka Libereckého kraje. Potravinové banky prostřednictvím tohoto programu poskytly v roce 2018 potravinovou a materiální pomoc 139 organizacím v celkové hodnotě 28 375 600 Kč.

Názory potravinových bank na zapojení do programu se různí. I když je zapojena většina potravinových bank, shodují se na tom, že projekt je značně zatěžující a měly by být vyjednány lepší finanční podmínky (část administrace a samotné třídění a přerozdělování potravin musí být vykonávány dobrovolnický). Potravinové banky se shodují, že i když je projekt z části proti „smyslu potravinových bank“ (tedy, že se nejedná o „záchranu“ potravin), je důležitým zdrojem kvalitních potravin a materiální pomoci a projekt vhodně doplňuje skladbu potravin.

Na následujícím grafu jsou znázorněny podíly jednotlivých zdrojů potravin u všech za všechny potravinové banky. FEAD se eviduje v kusech a finančním vyjádření, pro zjednodušení není v grafu zahrnut.

Graf 11: Zdroje potravin v potravinách bankách

Zdroj: vlastní šetření

Pro lepší přehlednost jsou v grafu znázorněny pouze hodnoty darů, které přesahují 1 %.

Skladba, množství a kvalita potravin v potravinových bankách

Kromě Potravinové banky Plzeň a Potravinové banky Pardubice se všechny potravinové banky shodují, že i po účinnosti novely zákona stále poptávka po potravinách převyšuje nabídku. Potravinová banka Plzeň a Pardubice hodnotí situaci jako ideální. Tedy, že poptávka po potravinách se rovná jejich nabídce.

Potravinové banky se shodují, že kvalita odebíraných potravin od obchodních řetězců je uspokojující nebo výborná a množství potravin k likvidaci nepřesahuje 20 %. Kvalita darovaných potravin se liší řetězec od řetězce, ale také prodejnu od prodejny. U trvanlivých potravin, tedy potravin označených datem minimální trvanlivosti, se kvalita darovaných potravin po počátečních pilotních odběrech stabilizovala a je na velmi dobré úrovni. Potravinovým bankám vznikají dodatečné náklady na třídění převážně u čerstvých potravin. Například u ovoce a zeleniny musí být provedena důkladná vizuální kontrola a kusy, které již nejsou vhodné k lidské spotřebě musejí být vyřazeny a likvidovány. U potravin, které

jsou v režimu data spotřeby jsou kontrolována data a neporušenost obalů. Procesu kontroly a převzetí bude věnována pozornost v následující kapitole.

Můžeme pozorovat určité nuance mezi jednotlivými skupinami produktů. V následujících bodech bude věnována pozornost ovoci a zelenině, pečivu, chlazeným masným a mléčným produktům. Tedy potravinám, které potravinové banky před novelou zákona odebíraly velmi omezeně. Objem ani struktura potravin není v mnoha potravinových bankách na optimální úrovni. Je však významně závislá jak na donátorech, tak i na technickém a personálním zázemí potravinových bank.

- **Ovoce a zelenina**

V roce 2015 ne všechny potravinové banky mohly svým odběratelským organizacím nabízet ovoce a zeleninu. Přímo z obchodních řetězců odebírala pouze Potravinová banka Praha a Potravinová banka pro Brno, kde v té době pilotně testovaly odběr ovoce a zeleniny od řetězce Tesco.

V roce 2018 odebíraly ovoce a zeleninu z obchodních řetězců všechny potravinové banky vyjma Potravinové banky Džbánsko a Potravinové banky pro Brno. Odebírané množství zcela vyhovuje potravinovým bankám ve Zlínském a Plzeňském kraji (tzn. poptávané množství ovoce a zeleniny zcela odpovídá nabízenému množství). Ostatní potravinové banky se shodují, že ovoce a zeleniny by zvládly přerozdělit více. I Potravinová banka Liberec by uvítala více ovoce a zeleniny, i když v roce 2016 měla s distribucí problémy a příjem těchto produktů vnímala spíše negativně.

Většina potravinových bank se shoduje, že největším dárcem ovoce a zeleniny je řetězec Tesco. Další možností, jak získat zemědělské plodiny je již zmíněné paběrkování nebo odběr přímo ze skladů, kde je skladována zelenina a ovoce, které bylo vráceno z obchodů, jelikož nesplňuje obchodní normy (tuto možnost využívá Potravinová banka Praha).

- **Pečivo**

Pečivo od obchodních řetězců odebírají všechny potravinové banky kromě Potravinové banky pro Brno. Potravinové banky pro Zlínský, Olomoucký a Pardubický kraj pečivo odebírají, ale přiznávají, že někdy nedokáží celý objem přerozdělit a vznikají tak přebytky. Ideální situace (tedy nabídka pečiva = poptávka po pečivu) panuje v Moravskoslezském, Plzeňském, Libereckém kraji a v Potravinové bance Praha a Džbánsko.

Potravinové banky v krajích Vysočina, Královéhradeckém, Ústeckém a Jihočeském by zvládly odebírat pečiva více.

- **Chlazené masné produkty**

Masné produkty z obchodních řetězců odebírá pouze 7 potravinových bank. Konkrétně se jedná o potravinové banky v Moravskoslezském, Olomouckém, Libereckém, Ústeckém, Pardubickém, Jihočeském kraji a o Potravinovou banku Praha. Tyto potravinové banky se shodují, že masných produktů by přerozdělily mnohem více. Jedná se o druh potravin, u kterého poptávka velmi převyšuje nabídku. Potravinové banky se shodují, že největším dárcem masných produktů je Makro a částečně řetězec Globus. Ostatní řetězce tyto potraviny nedarují. Neodebírající potravinové banky by zájem o tento druh potravin měly, ale „problém“ je například v kraji Vysočina, jelikož v tomto kraji není ani Globus, ani Makro.

- **Chlazené mléčné produkty**

Chlazené mléčné produkty neodebírají pouze potravinové banka na Vysočině, ve Zlínském a Jihomoravském kraji. Potravinová banka Olomouckého kraje má občas problém s distribucí mléčných produktů a vznikají přebytky. V Ústeckém kraji je množství ideální a v ostatních krajích, které chlazené mléčné produkty odebírají, by zvládly potravinové banky odebírat a přerozdělovat více.

Situace s chlazenými mléčnými produkty je obdobná jako u chlazených masných produktů. Největším dárcem jsou řetězce Makro a Globus.

Novela zákona

Všichni zástupci potravinových bank se shodují, že novela zákona, která zavedla „povinné“ darování byl krok správným směrem. Všechny potravinové banky se shodují na tom, že darování by mělo v České republice zůstat zákonem „povinné“.

Pokud mají potravinové banky stručně charakterizovat situaci po účinnosti novely zákona, velmi často se opakují pozitivní slova: *nadšení, očekávání, výzva, zlepšení situace, radost, více potravin a zvládnutí situace*. Na druhé straně se logicky objevují slovní spojení, která vyjadřují nárůst nákladů: *zvýšení nákladů na pracovníky, nutnost pořídit nový automobil, neochota, administrativní zátěž*.

náročnější na dodržování hygienických pravidel a na vizuální kontrolu pracovníků potravinové banky. Tyto potraviny musejí být velmi rychle rozděleny a jejich dlouhodobé skladování není možné.

Zástupce Potravinové banky Džbánsko upozorňuje na to, že novela změnila mnoho věcí, a to nejen v množství a skladbě darovaných potravin. Novela začala učit ty, kdo potraviny dlouhodobě likvidovali tomu, že mají ještě své využití.

Potravinové banky si velmi chválí, že díky investiční dotaci poskytnuté Ministerstvem měly všechno potřebné technologické vybavení pro bezpečnou distribuci a skladování potravin (automobily s chladicí nástavbou, chladicí boxy a technologie, vysokozdvizné vozíky apod.).

Síť potravinových bank v České republice

V roce 2015 se zástupci potravinových bank shodli na tom, že ideálním stavem je jedna potravinová banka na jeden kraj, vyjma Potravinové banky Praha, která má dostatečné kapacity na to, aby pokryla i Středočeský kraj.

19. ledna 2016 byla založena Potravinová banka Jihočeského kraje „ideální stav“ byl tedy naplněn a síť potravinových bank se zdála být kompletní.

Postupně vznikaly potravinové banky s krajovými přesahy. V roce 2017 ale byla založena Potravinová banka Džbánsko (jedním ze zakládajících členů bylo Džbánsko, o.p.s., které bylo od roku 2014 členem Potravinové banky v Ústeckém kraji). Tato potravinová banka pokrývá západní část Ústeckého kraje a severozápadní část kraje Středočeského (okresy Chomutov, Most, Louny, Rakovník a Kladno).

V roce 2018 byla založena také Potravinová banka Central. Vznikla zejména z potřeby pomoci při svozu potravin ve Středočeském kraji. Sklad Potravinové banky Central sdílí sklad s logistickým centrem České federace potravinových bank v Modleticích. Obsluhuje okresy Beroun, Příbram, Benešov, Kutná Hora, Kolín a dále pak jižní části okresů Praha – východ a Praha – západ.

Vybavení potravinových bank

Skladovací prostory všech potravinových bank činily 3 754,74 m² v roce 2018 (bez logistického centra, které má rozlohu 1 900 m²). Nárůst skladovacích prostor oproti roku 2017 byl pouze u Potravinové banky Praha (skladové prostory se zvětšily ze 700 m²

na 1 500 m²) a u Potravinové banky Hradce Králové (skladové prostory se zvětšily z 58 m² na 100 m²).

Skladové kapacity jsou u převážné většiny potravinových bank dostačující. Jen Potravinová banka ve Zlínském kraji uvedla, že mezi její hlavní strategické cíle patří koupe nového skladu a jeho vybavení. Aktuálně disponuje skladem o rozloze 67 m², který je situován v suterénu budovy, což velmi ztěžuje manipulaci s potravinami.

Potravinové banky vlastní dohromady 20 užitkových automobilů do 3,5 tuny (z toho 12 je vybaveno chladícím nebo mrazícím prostorem) a 6 osobních automobilů (které slouží převážně pro každodenní svoz menších objemů potravin).

Financování provozu potravinových bank

Potravinové banky využívají vícezdrojové financování. Největší měrou na úhradě provozních nákladů se podílela dotace poskytnutá Ministerstvem zemědělství. Dále potravinové banky využívají dotační tituly krajů a měst, ve kterých působí.

Průměrné provozní náklady za rok 2018 na jednu potravinovou banku byly 1,6 milionu korun (do průměru nebyla započtena Potravinová banka Praha, která díky svému vysokému obratu potravin dosahuje provozních nákladů 7 milionů korun na rok).

Potravinové banky byly v dotazníkovém šetření dotazovány na spokojenost s výší financování za rok 2018. Potravinové banky byly s výší rozpočtu převážně spokojeny. Spíše, než výše financování je problémem pozdní připsání dotace na bankovní účet od ministerstva zemědělství (červenec 2018). Do té doby některé potravinové banky využívaly úvěrů od finančních institucí.

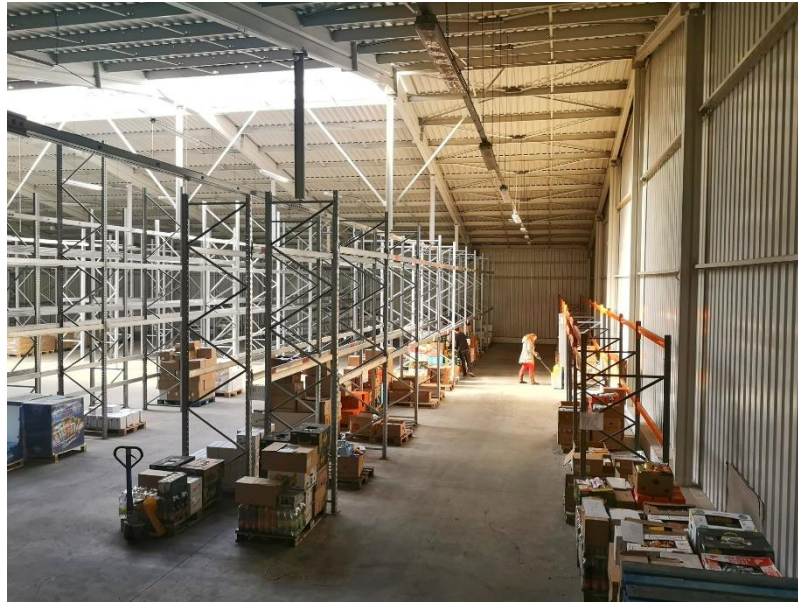
Spolupráce mezi potravinovými bankami

Mezi potravinovými bankami je nutná spolupráce, a to jak v redistribuci potravin, tak při předávání zkušeností a dobré praxe.

Spolupráci potravinových bank v oblasti redistribuce potravin velmi zjednodušilo a zprofesionalizovalo otevření nového logistického centra České federace potravinových bank v červnu 2018. Logistické centrum mělo za rok 2018 obrat 124 tun potravin. Slouží převážně pro velkoobjemové dary od obchodních řetězců, producentů a potraviny z distribučních centrem (Billa, Lidl, Penny). Například společnost Albert věnovala 40 palet trvanlivých polévek, tento dar by nebyla schopna žádná potravinová banka přijmout a přerozdělit. Potravinové banky si poté postupně odebírají potraviny z logistického centra dle

svých kapacitních možností. Samozřejmě logistické centrum slouží i pro příjem přebytků, které mohou vzniknout v regionálních potravinových bankách.

Obrázek 10: Logistické centrum České federace potravinových bank

Zdroj: vlastní

- **Vize a strategie**

Potravinové banky se shodují, že díky novele zákona se nejen zvýšil objem darovaných potravin, ale také se postupně zvyšuje povědomí široké veřejnosti. Činnost potravinových bank je v České republice mnohem více medializována, čímž se zvedá povědomí u veřejnosti. Toto pomáhá potravinovým bankám například při zajišťování dobrovolníků.

Potravinové banky projevíly hlavně obavy z neuzákoněného financování. Chybí jim jistoty do dalších let a bojí se strategického plánování. Chybí jim jasná vize do budoucnosti a jisté postavení v České republice.

I když jsou do procesu darování zapojeny všechny obchodní řetězce a jednotlivé obchody, potravinové banky upozorňují na to, že stále existují malé rezervy. Některé obchody se stále aktivně nezapojily do procesu darování.

Příklady strategických cílů jednotlivých potravinách bank:

- Moravskoslezský kraj: „Výdej konečným klientům, paběrkování, edukace.“
- Královéhradecký kraj: „Otevření menších skladů po našem kraji.“

- Zlínský kraj: „Koupě vlastního skladu a ušití na míru – vybavení a okolí skladu. Zejména dostatečná nakládací plocha pro odběratele.“
- Plzeňský: „Závoz potravin v režimu data použitelnosti do spolupracujících organizací. Vyladění procesu výdeje potravin konečným klientům, založení vývařovny.“
- Jihomoravský: „Dva řidiči, profesionalizace, lepší PR, grafika, obnovení paběrkování.“
- Džbánsko: „Posílení a rozšíření činnosti. Potravinu se musejí dostat tam, kde jsou třeba.“
- Olomoucký: „Paběrkování, zpracování ovoce a zeleniny.“
- Liberecký: „Edukace, rozvoz potravin odběratelům.“
- Ústecký: „Získat objekt skladu do vlastnictví. Rozšířit skladové kapacity, zprovoznit výdejnu potravin, věnovat se intenzivně paběrkování.“
- Praha: „Dovoz malým organizacím, osvěta a výchova klientů, vzdělávání zaměstnanců.“
- Pardubický: „Více partnerů a odběratelů.“

4.2 Změny po novele zákona v Potravinové bance Jihočeského kraje

Další kapitolou praktické části je identifikace změn po účinnosti novely zákona o potravinách v Potravinové bance Jihočeského kraje. Z pozice zakládajícího člena Potravinové banky Jihočeského kraje a od ledna 2018 její provozní ředitelky a zároveň členky kontrolní komise České federace potravinových bank měla autorka diplomové práce možnost podrobně monitorovat celý proces před i po účinnosti této novely.

Potravinová banka Jihočeského kraje byla založena 19. ledna 2016 a vznikla 25. února 2016 zápisem do spolkového rejstříku. Jihočeský kraj byl posledním krajem, který neměl svou potravinovou banku.

Členy Potravinové banky Jihočeského kraje jsou dvě fyzické osoby a pět osob právnických (Ledax, Jihočeský patriot, Diecézní charita České Budějovice, Dialog CB a Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích). Celkem má tedy potravinová banka sedm členů. I když se jedná o jednu z nejmladších potravinových bank, svým objemem shromážděných potravin v roce 2018 se stala třetí největší potravinovou bankou v České republice.

Založení Potravinové banky Jihočeské kraje byla věnována samostatná kapitola v bakalářské práci Potravinové banky v podmínkách České republiky. Z pozice zakládajícího člena měla autorka možnost podrobně monitorovat celý proces vzniku. V práci byly podrobně popsány aktivity, které následovaly po založení. V závěru kapitoly byly zmíněny důležité kroky, které dle autorčina názoru měly vést k úspěšnému fungování potravinové banky. V následující kapitole budou tyto výzvy a kroky zhodnoceny a bude rozebrán aktuální stav otázek řešených v roce 2016.

Hmotné zdroje

Doporučení v bakalářské práci: *„Pro další fungování Potravinové banky je potřebné, aby disponovala skladem, ve kterém by mohla skladovat potraviny, které není nutné ihned distribuovat. Poté bude moci uzavírat odběratelské smlouvy a zároveň přijímat potravinové dary od donátorů. Vhodné by bylo, aby byl sklad zkolaudován na určitý typ potravinářského využití, měl velikost přes 200 m², byl přístupný nákladním automobilem a ideálně disponoval nákladní rampou. U skladu by měly být vhodné administrativní prostory, jelikož činnosti potravinových bank samozřejmě nespočívají jen ve skladování*

a redistribuci potravin. Je zde nutná i různá administrativní, personální a účetní činnost. Dále musí být sklad vybaven vhodnou manipulační technikou.“ (Škabradová, 2016, str. 68)

Sklad Potravinové banky byl slavnostně otevřen v září 2016. K dispozici je plocha pro skladování 282 m² a kancelářské prostory o velikosti 30 m². Sklad je situován v areálu Záruba FOOD a.s., celý prostor areálu je zkolaudován na potravinářské využití.

S pronajímatelem byla uzavřena nájemní smlouva do roku 2021. Měsíční nájemné činí 10 000 Kč včetně energií, za předpokladu, že si Potravinová banka prostory na vlastní náklady zrekonstruuje a připraví na skladování potravin.

Díky dotaci na podporu výstavby a rekonstrukci skladovacích prostor potravinových bank, jejíž poskytovatelem je Ministerstvo zemědělství, mohl být sklad již v roce 2016 zrekonstruován a vybaven skladovací a manipulační technikou. V prostoru byla zrekonstruována elektroinstalace, vrata, osvětlení a podlaha. Dále byl pořízen set skladovací a manipulační techniky: paletový vozík, ruční vysokozdvizný vozík, váha, chladicí skříň, pultový mrazák apod.

V roce 2016 byl pořízen ruční vysokozdvizný vozík, jelikož sklad nedisponuje nákladní rampou. V průběhu fungování se toto ukázalo jako malý nedostatek, jelikož obsluha ručního vysokozdvizného vozíku je velmi komplikovaná a v roce 2018 tak musel být pořízen vysokozdvizný bateriový vozík. Sklad byl již před novelou zákona o potravinách plně připraven pro plný provoz a bezpečné skladování potravin.

Finanční zdroje

Doporučení v bakalářské práci: *„Požadavek na finanční podporu na provoz a zajištění skladu v rámci dotačního titulu 18. podpora činnosti potravinových bank a dalších subjektů s humanitárním zaměřením, musí být podán do 29. dubna 2016.*

Mezi další fundraisingové aktivity, které vykonává Potravinová banka Jihočeského kraje, aby si zajistila finanční a jiné hmotné prostředky pro fungování, patří žádosti o dotaci z fondů Krajského úřadu Jihočeského kraje a z rozpočtu měst, ve kterých Potravinová banka Jihočeského kraje působí a bude působit, respektive bude poskytovat v těchto městech potravinovou pomoc prostřednictvím odběratelských organizací.“ (Škabradová, 2016, str. 68)

Financování činnosti je již od roku 2016 zajištěno vícezdrojově. V rámci dotačního titulu 18. Ministerstva zemědělství byly čerpány finanční prostředky nejen v roce 2016, ale poté i v letech 2017 a 2018. Mezi další dotace, ze kterých byly čerpány finanční prostředky, patří dotace z fondů Krajského úřadu Jihočeského kraje a Statutárního města České Budějovice. Díky vícezdrojovému financování je potravinová banka schopna udržet celoroční plný provoz.

Lidské zdroje

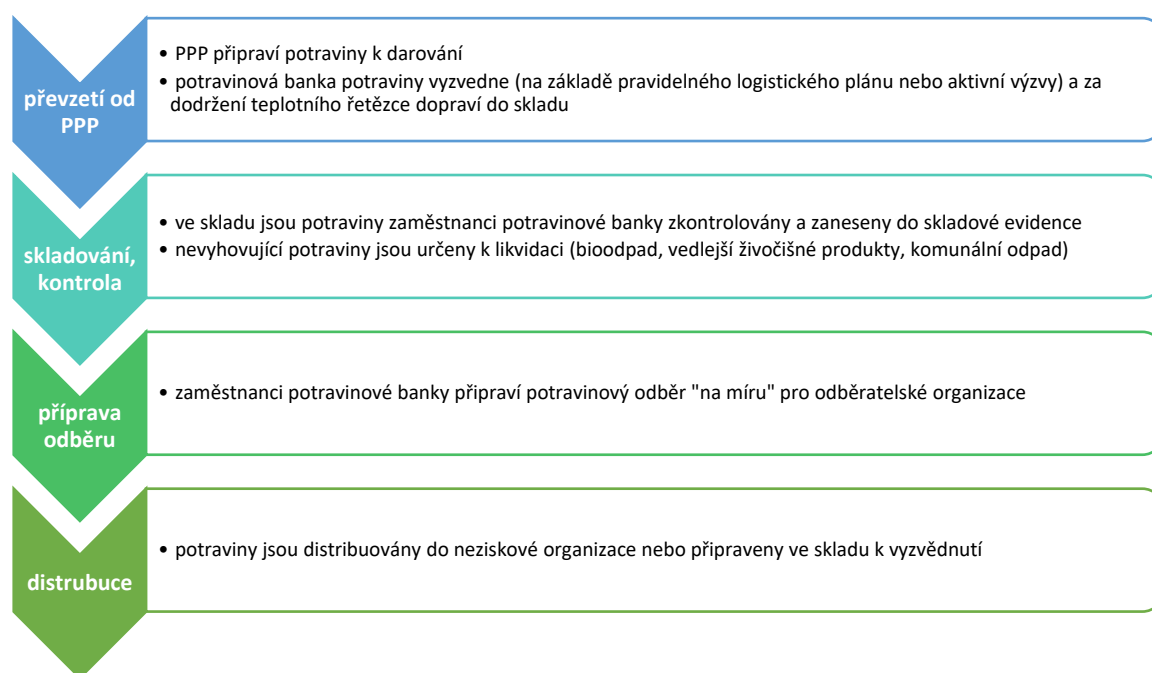
Doporučení v bakalářské práci: *„K zajištění provozu jsou kromě skladu, manipulačního a skladovacího zařízení, financí na úhradu energií, potřeba i pracovníci. Prozatím všichni vykonávají svou práci pro potravinovou banku dobrovolně, potravinová banka nemá žádného zaměstnance.“* (Škabradová, 2016, str. 69)

V roce 2017, tedy před novelou zákona, byli zaměstnáni v potravinové bance 2 zaměstnanci na částečný úvazek (součet úvazků = 1). V lednu 2018 museli být přijati další dva zaměstnanci. V roce 2019 v potravinové bance pracují 4 zaměstnanci na zkrácený úvazek (1 provozní ředitel potravinové banky a 4 zaměstnanci skladu a distribuce; součet úvazků = 3,1) a jeden na dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr (také pracovník skladu a distribuce).

4.2.1 Proces redistribuce potravin a změny s novelou zákona

Následující podkapitola bude věnována samotné redistribuci potravin, v popisu budou zohledněny změny po novele zákona. Za nejdůležitější milník můžeme považovat vydání zásad pro darování Svazem obchodu a cestovního ruchu ve spolupráci s Českou federací potravinových bank, kterému bude věnována zvláštní pozornost.

Obrázek 11: Proces redistribuce potravin po účinnosti novely zákona

Zdroj: vlastní šetření

4.2.2 Dodavatelé potravinové banky

Pozornost bude věnována především obchodním řetězcům a dále budou blíže specifikováni i další dárci a zdroje potravinové banky.

Obchodní řetězce

- **Spolupráce v roce 2017**

I před účinností novely zákona některé obchodní řetězce spolupracovaly s potravinovou bankou. Jmenovitě se jedná o obchodní řetězce Tesco, Albert a Kaufland. Tesco spolupracuje s potravinovou bankou již od jejího vzniku v roce 2016. Albert a Kaufland se připojily ke spolupráci v prosinci roku 2017.

V roce **2017** darovaly obchodní řetězce **36,24 tun** potravin (z toho obchodní řetězec Tesco 36 tun, Albert 230 kg a Kaufland 10 kg).

V obchodní řetězcích Albert a Kaufland v roce 2017 probíhalo pouze pilotní darování potravin.

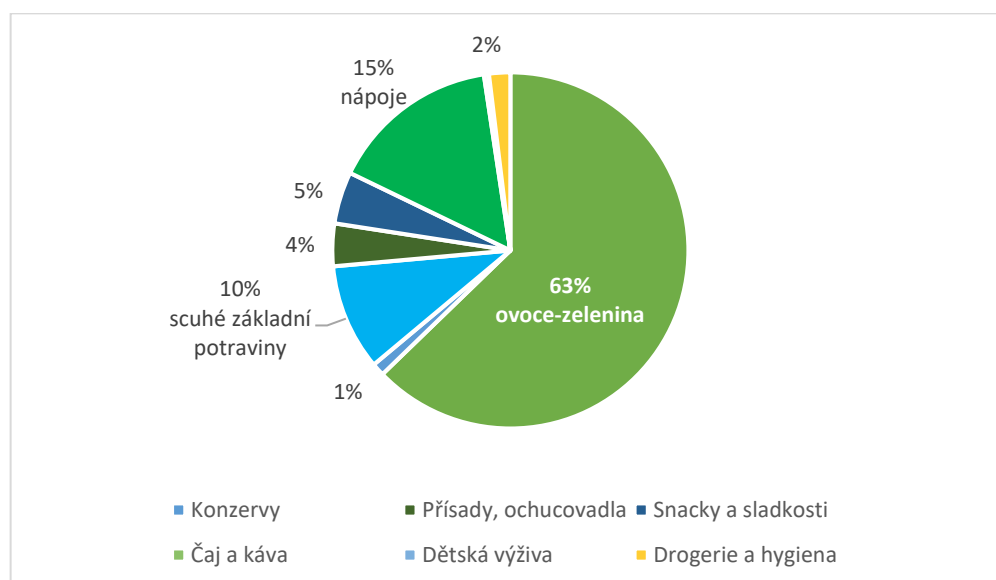
Tabulka 2: Počet zapojených obchodů v roce 2017

Obchodní řetězec	Počet zapojených obchodů
Tesco	5
Kaufland	1
Albert (Ahold)	2

Zdroj: vlastní šetření

V roce 2017 se do darování zapojil pouze tábořský a písecký Albert (jedenkrát v prosinci 2017) a českobudějovický Kaufland (také v prosinci 2017).

Graf 12: Skladba darovaných potravin v roce 2017

Zdroj: vlastní šetření

Největší podíl na celkové skladbě odebraných potravin od obchodních řetězců mělo v roce 2017 ovoce a zelenina (63 %). Na pomyslném druhém místě se umístily nápoje (15 %) a suché základní potraviny (10 %). Mezi suché základní potraviny patří například těstoviny, luštěniny, rýže, mouka a snídaně cereálie. Před účinností novely zákona potravinová banka *neodebírala pečivo, chlazené masné produkty a chlazené mléčné produkty*.

• Spolupráce v roce 2018

Po účinnosti novely se začaly postupně ke spolupráci připojovat další obchodní řetězce s celorepublikovým působením. Celkem je tedy v Jihočeském kraji zapojeno 40 obchodů.

Neprodané potraviny vhodné pro darování z diskontních řetězců Lidl, Penny a supermarketu Billa jsou sváženy zpět do jejich logistických center, odkud si je sváží místně příslušné potravinové banky. V Jihočeském kraji není žádné logistické centrum.

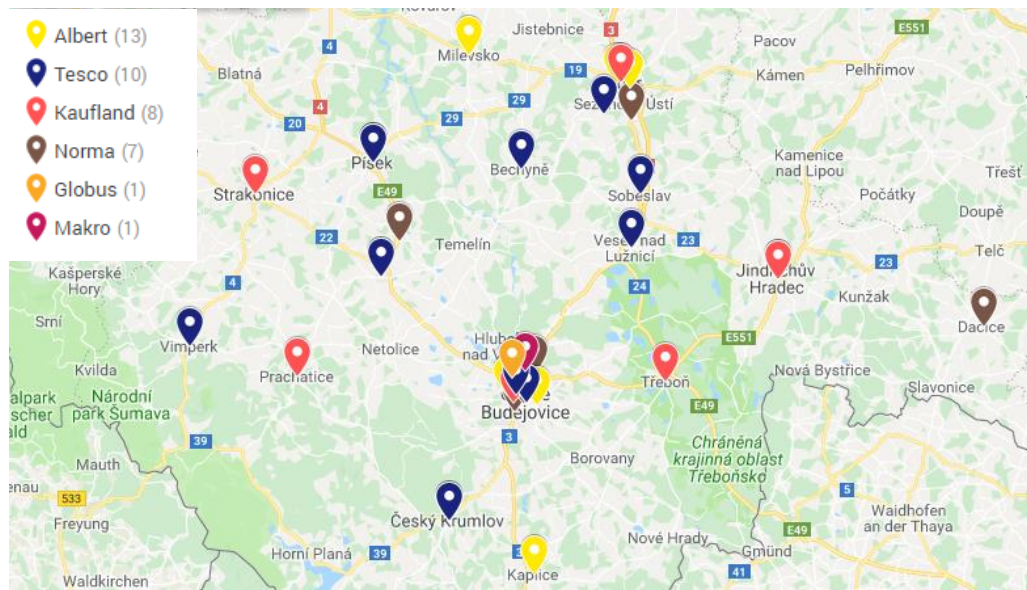
Tabulka 3: Počet zapojených obchodů v roce 2018

Obchodní řetězec	Počet zapojených obchodů
Tesco	10
Kaufland	8
Albert (Ahold)	13
Globus	1
Makro	1
Norma	7
Billa	<i>svoz do logistických center</i>
Penny	<i>svoz do logistických center</i>
Lidl	<i>svoz do logistických center</i>

Zdroj: vlastní šetření

Rozmístění obchodů, které jsou zapojeny do darování a sváží je potravinová banka, je vidět na následující mapě. Dle mapy jsou tvořeny svozové plány, kdy v jednom dni jsou sváženy všechny obchody po určité trase, např.: Veselí nad Lužnicí – Soběslav – Tábor – Bechyně.

Obrázek 12: Mapa obchodů, které jsou svázeny Potravinovou bankou JČK

Zdroj: vlastní zpracování v Google Maps

V roce **2018** darovaly obchodní řetězce (již v režimu „povinného“ darování) **126,4 tun** potravin. **Což je o téměř o 250 % více než před novelou zákona.** Počet zapojených obchodů v Jihočeském kraji se zvýšil z 8 na 40.

Spolupráce s obchodními řetězci neprobíhá pouze na úrovni „povinného“ darování. Například zaměstnanci Tesco v rámci svých dobrovolnických dnů pomáhají v potravinové bance třídít potraviny. V Potravinové bance se konal pilotní dobrovolnický projekt pro výkonný tým společnosti, kterého se účastnil i Matt Simister, generální ředitel Tesco ve střední Evropě. Ten okomentoval den strávený v potravinové bance slovy: *„Nejlepší způsob, jak opravdu pochopit, jak něco funguje, je jít a sám si to vyzkoušet na vlastní kůži. Bylo skvělé, že jsme to mohli udělat společně s celým Exec týmem a viděli jsme úžasný počin, který potravinové banky dělají, aby pomohly lidem lépe žít. Bylo vynikající přemýšlet o tom, jak v Tescu hodně přispíváme, aby se věci pohnuly kupředu.“*

Obrázek 13: Matt Simister v Potravinové bance Jihočeského kraje

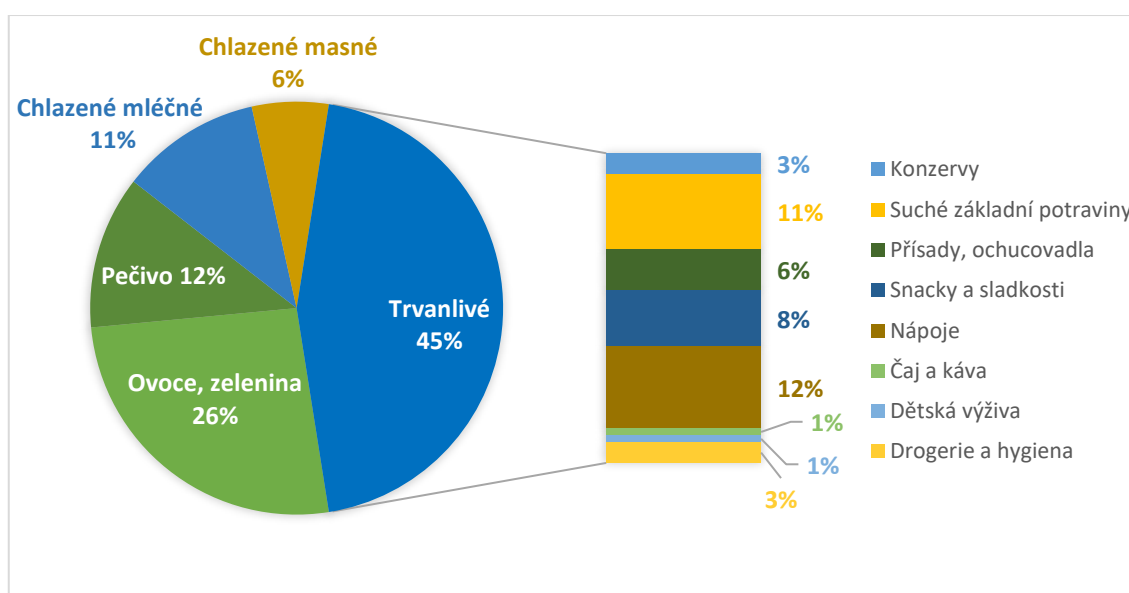

Zdroj: Tesco, @peltandavid

- **Skladba darovaných potravin v roce 2018**

Po účinnosti novely zákona začaly obchodní řetězce nabízet *více čerstvých potravin* (pečivo, chlazené masné a chlazené mléčné potraviny). Nabídku těchto druhů potravin mohla potravinová banka přijmout, jelikož měla dostatečné technologické vybavení pro převoz a skladování za dodržení teplotního řetězce. Největším dárce chlazených produktů je Makro a Globus. Největším dárce pečiva je řetězec Tesco. Nejvíce ovoce a zelenina daruje také Tesco, následované řetězcem Makro. Nabídka potravin je pestřejší, ale i přes to je ze strany odběratelských organizací stále neuspokojená poptávka po trvanlivých potravinách.

Graf 13: Skladba darovaných potravin v roce 2018

Zdroj: vlastní šetření

U jednotlivých obchodů, které darují *čerstvé* potraviny, je podíl trvanlivých potravin na celkovém darovaném množství velmi malý. Pokud vezmeme například v úvahu Tesco České Budějovice, které je každodenním dárcem pečiva, ovoce a zeleniny, podíl trvanlivých potravin činí velmi malé množství (nepřesahuje 10 %).

Některé obchodní řetězce však čerstvé potraviny nedarují vůbec nebo ve velmi malé míře, trvanlivé potraviny jsou tak v potravinové bance zastoupeny stále výrazným procentem.

Ostatní podnikatelské subjekty

Od ostatních podnikatelských subjektů získala v roce 2018 potravinová banka 150 tun potravin.

- **Paběrkování**

Do celkové sumy jsou započítány i plodiny, které byly získány v rámci paběrkování. Paběrkování se uskutečnilo v roce 2018 v Jihočeském kraji poprvé. Díky prvotnímu impulzu a oslovení prvních zemědělců skupinou Zachraň jídlo se dobrovolníkům a zaměstnancům potravinové banky (kteří se však na této činnosti podílejí dobrovolně bez nároku na mzdu) podařilo zachránit 12 511 kg esteticky nevyhovujících plodin. Paběrkování se zúčastnilo 21 dobrovolníků, bylo uspořádáno 16 výjezdů u 5 zemědělců.

Paběrkování je velmi časově náročné, jelikož sběr veškerých plodin probíhá ručně. Jedná se o plodiny, které zůstaly na poli nebo v sadu po strojové sklizni. Jsou tedy zdravotně nezávadné, pouze nevyhovují estetickým standardům. Nejčastěji byly sbírány příliš malé či velké brambory nebo například černý rybíz, který zbyl po strojové sklizni na keřích.

Paběrkováním lze upozornit na to, že velká část sklizně se nedostane k zákazníkovi z důvodu pouhých estetických požadavků.

Obrázek 14: Paběrkování Potravinové banky Jihočeského kraj

Zdroj: vlastní

- **Výrobci a ostatní provozovatelé potravinářských podniků (PPP) nespádající do „povinného darování“**

Potraviny jsou získávány nejen od zemědělců, ale i od výrobců potravin a ostatních PPP, kteří nespádají do „povinného“ darování, jelikož jejich prodejní plocha nepřekračuje 400 m². Díky těmto subjektům se podařilo zachránit 137,5 tun potravin. Mezi hlavní dárce patří Fontea, Biopekárna Zemanka (sídlo ve Středočeském kraji – v době darování ještě neexistovala Potravinová banka Central) a sýrárna BEL (sídlo v Jihomoravském kraji – Potravinová banka pro Brno nemá dostatečné vybavení na to, aby převzala velké množství chlazených potravin).

„Povinné“ darování má pozitivní vliv i na navázání spolupráce s PPP, pro které není darování povinné. Je to pravděpodobně dáno tím, že byly vytvořeny zásady pro darování a potravinová banka je lépe vybavena pro skladování a distribuci a v neposlední řadě díky tomu, že se zvýšilo povědomí o potravinových bankách.

- **Nepodnikatelské subjekty**

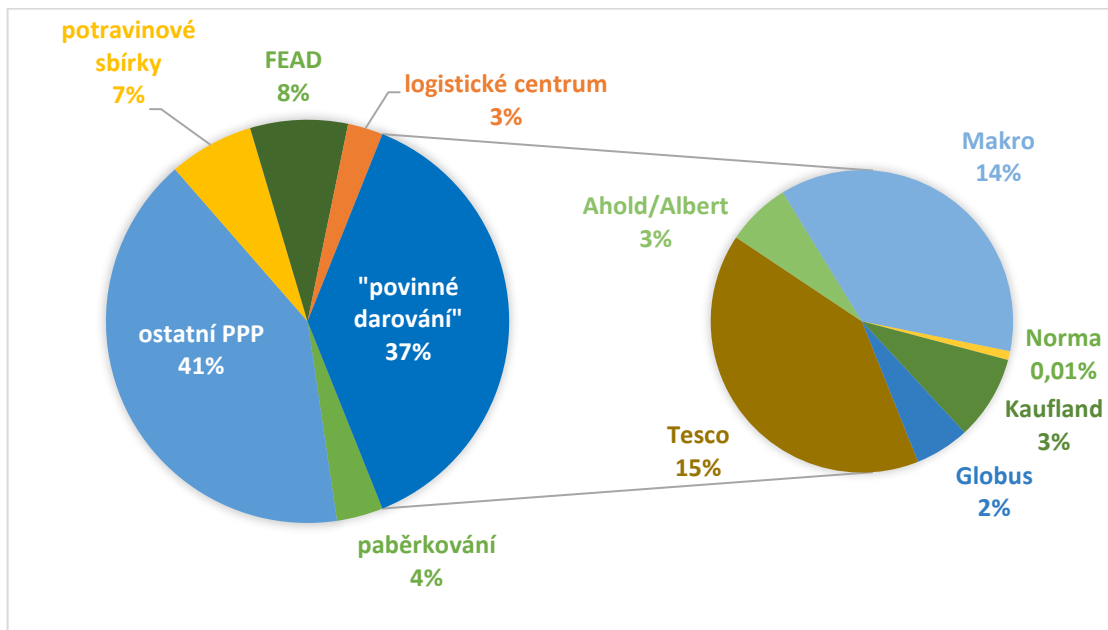
Potravinová banka v roce 2018 neorganizovala žádnou samostatnou regionální potravinovou sbírku. V rámci dvou republikových sbírek se podařilo shromáždit 22,9 tun trvanlivých potravin a drogerie.

- **Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD)**

Díky zapojení do Operačního programu potravinové a materiální pomoci potravinová banka za rok 2018 přerozdělila 7 zapojeným organizacím 26,3 tun trvanlivých potravin, drogerie, textilu a základních domácích potřeb v celkové hodnotě 1 215 000 Kč.

I když je FEAD evidován v kusech a finančním vyjádření, Potravinová banka Jihočeského kraje dodávky převažuje a eviduje i hmotnost. Proto je FEAD do následujícího grafu zahrnut.

Graf 14: Potravinové zdroje Potravinové banky Jihočeského kraje v roce 2018

Zdroj: vlastní šetření

4.2.3 Proces darování

Proces darování probíhá v souladu se zásadami upravující zákonnou povinnost darování potravin, která je zakotvena v § 11 odst. 2 Zákona o potravinových a tabákových výrobcích. Podmínky uvedené v zásadách se vztahují na maloobchodní i velkoobchodní prodejce v rámci České republiky. Zásady „povinného“ darování jsou společným konceptem Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR a České federace potravinových bank.

Ministerstvo zemědělství vydalo seznam organizací, jež jsou oprávněny odebírat potraviny. Tento seznam byl již několikrát aktualizován (Ministerstvo zemědělství, 2019). Potravinová banka je oprávněným příjemcem již od února 2017.

Tabulka 4: Seznam oprávněných příjemců

Aktualizace Subjekt	3. únor 2017	17. leden 2018	5. leden 2019
Potravinové banky, ČFPB	13	15	15
Charity	41	40	30
Ostatní	2 NADĚJE, Hospic na Svatém kopečku	3 NADĚJE, Hospic na Svatém kopečku, Slezská diakonie	3 Naděje, Slezská diakonie, Jelínkovi pomáhají lidem v nouzi
Celkem	56	58	48

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstvo zemědělství (2019)

V zásadách „povinného“ darování je uvedeno doporučení, že PPP, který uvádí na trh potraviny v provozovně s prodejní plochou větší než 400 m² by měl uzavřít smlouvu o odběru minimálně s jedním z oprávněných příjemců.

Česká federace potravinových bank má uzavřenou centrální smlouvu s obchodními řetězci Albert, Billa, Globus, Norma, Penny, Lidl, Tesco, Makro, Kaufland. Potravinová banka s těmito řetězci tedy nemá uzavřenou samostatnou smlouvu, je pouze zprostředkovaným oprávněným příjemcem. Potravinářské podniky s regionální působností mají uzavřenou smlouvu na regionální bázi (např. COOP, Jednota).

Zásady rozdělují bezpečné potraviny podle stupně rizika souvisejícího s jejich manipulací a následnou konzumací na dvě skupiny:

- a) Nízká rizikovost – NR
- b) Střední rizikovost – SR

Potraviny zařazené do kategorie Vysoká rizikovost – VR nejsou považovány za potraviny vhodné k bezpečnému darování. Předávání VR potravin není zahrnuto do společných výkladových zásad jako povinnost (ale může být součástí individuální dohody zainteresovaných subjektů, kteří si nastaví vhodné podmínky pro eliminaci potenciální zdravotních rizik).

Tabulka 5: Rizikovost potravin

		Trvanlivost		
		DP	DMT	Bez označení trvanlivosti
Typ potravin	SUCHÉ - bez specifického teplotního režimu		NR	NR
	MRAŽENÉ	SR	SR	
	CHLAZENÉ - balené výrobcem	SR	SR	
	CHLAZENÉ - balené v prodejně	VR		
	ČERSTVÉ - vyjma čerstvého pečiva a ovoce a zeleniny			SR
	Čerstvé pečivo a ovoce a zelenina			NR
	TEPLÉ4	VR		VR

Legenda:

NR	Nízká rizikovost
SR	Střední rizikovost
VR	Vysoká rizikovost

	Neaplikovatelné
DP	Datum použitelnosti
DMT	Datum minimální trvanlivosti

Zdroj: Svaz obchodu a cestovního ruchu (2018)

Potraviny nevhodné k darování:

- VR potraviny,
- potraviny s porušeným primárním obalem (např. těstoviny, které se sypou),
- potraviny po datu použitelnosti (vyloučeny z darování, nelze je uvádět na trh),
- potraviny se zjevnou vadou nebo senzorickou změnou,
- pečivo nebo ovoce-zelenina, kde je více než 20 % znehodnoceno,
- nápoje s obsahem alkoholu vyšším než 0,5 % obj.

Předmětem individuální dohody je darování:

- VR potravin,
- potraviny a nápoje ve vratných obalech,
- potraviny označené jako privátní značky individuálních obchodníků.

Potraviny, které jsou zařazené do *kategorie VR* (tj. chlazené potraviny balené na prodejně a ohříváné potraviny) prozatím Potravinová banka Jihočeského kraje nepřijímá a nemá tak uzavřenou individuální dohodu o darování těchto potravin. Bezpečná distribuce těchto potravin je velmi náročná a potravinová banka prozatím nedisponuje dostatečným technologickým vybavením (šokové chlazení a mražení apod.).

Potraviny s porušeným *primárním obalem* obchodní řetězce darovaly Potravinové bance Jihočeského kraje pouze první tři měsíce po účinnosti novely zákona o potravinách. Tyto potraviny pak byly potravinovou bankou likvidovány nebo nabízeny organizacím, které vlastní zvířata ke zkrmení.

Pečivo a ovoce-zelenina jsou velmi náročné na třídění. Všechny svezené potraviny se v potravinové bance vizuálně kontrolují a nevyhovující potraviny, které mají zřejmé vady a poškození, jsou vyřazeny. Přibližně 10 % z celkového objemu svezeného ovoce-zeleniny je určeno k likvidaci (potravinová banka má uzavřenou smlouvu o odvozu a likvidaci bioodpadu). Velmi často se jedná o sít'ky s ovocem a zeleninou, kde pouze jeden kus jeví známky poškození. Sít'ka je z plodin odstraněna, poškozený kus odebrán a ostatní plodiny jsou zkontrolovány a přerozděleny neziskovým organizacím. Přibližně 10 % z celkového svezeného objemu je pak určeno ke zkrmení zvířatům. Zaměstnanci potravinové banky odstraňují například povadlé natě z kořenové zeleniny nebo se jedná o plodiny, které jsou velmi mírně poškozené, ale nejeví známky plísní. Z celkového objemu svezeného pečiva je určeno přibližně 15 % ke zkrmení zvířatům. Pečivo nejeví známky plísně, ale není již vhodné pro lidskou konzumaci (ve většině případů se jedná o tukové rohlíky).

Potravinová banka Jihočeského kraje má uzavřené smlouvy se čtyřmi odběratelskými organizacemi, které kromě pobytové sociální služby nabízejí i zooterapii. Pečivo, které již není vhodné pro lidskou spotřebu, je tak zkrmováno zvířatům. Takovým odběratelem je například Domov Petra Mačkov, který uživatelům umožňuje hipoterapii.

Potraviny po datu použitelnosti jsou darovány velmi ojediněle a nezáměrně (je způsobeno chybou lidského faktoru). Všechny potraviny v režimu data použitelnosti jsou v potravinové bance kontrolovány a pokud jsou po tomto datu, jsou určeny k likvidaci (potravinová banka má uzavřenou smlouvu o likvidaci vedlejších živočišných produktů). Z celkového objemu těchto potravin se však jedná o velmi zanedbatelné množství, které nepřesahuje 1 %.

Nápoje s obsahem alkoholu vyšší než 0,5 % objemových jsou ojediněle darovány. Většina odběratelských organizací o tyto nápoje nemá zájem a jsou distribuovány pouze do domovů pro seniory. Do potravinové banky nejsou darovány potraviny ve vratných obalech nebo přepravkách.

Potraviny označené jako *privátní značky* individuálních obchodníků jsou do potravinové banky darovány od všech obchodních řetězců, které jsou zapojeny.

Zásady upravují také darování zdravotně nezávadných potravin, u kterých byly zjištěny *legislativně konfliktní informace na obale výrobku*. Tyto potraviny darovat lze, a to na základě písemné informace uvedené v protokolu dozorového orgánu, který omezuje na základě svého kontrolního zjištění jejich volné uvádění do oběhu.

Tyto potraviny jsou do potravinové banky běžně darovány. Ke každé potravini, která je poté distribuována do neziskové organizace je přiložen průvodní list, na kterém je uvedeno správné znění konfliktní informace (např. se jednalo o rybí prsty, které měly na obalu uvedeno množství masa pouze 5 %, ve skutečnosti však obsahovaly 75 % masa; tato skutečnost byla uvedena na průvodním listu).

4.2.4 Převzetí darovaných potravin

PPP připraví potraviny k odběru a skladuje je odděleně od ostatních potravin s označením „*Určeno pro potravinovou banku – Neprodejné*“. Při skladování je dodržován předepsaný teplotní režim. Potravinová banka si ve většině případů přebírá odděleně potraviny se zvláštním režimem skladování (nejčastěji chlazené potraviny) a potraviny trvanlivé.

PPP připravuje darované potraviny do kartonových nevratných obalů, nejčastěji do krabic od banánů.

Převzetí darovaných potravin pak probíhá:

1. *Na základě svozových plánů* – potravinová banka má vytvořeny pravidelné svozové plány, při kterých sváží převážně trvanlivé potraviny. Frekvence svozů se

liši dle velikosti provozovny a množství potravinových přebytků. Například českobudějovické hypermarkety jsou svázeny pravidelně každý den (včetně víkendů).

2. *Na základě aktivní výzvy* – nejčastěji telefonicky nebo SMS zprávou. Potravinová banka je ve většině případů schopna si přijet ještě tentýž den, pokud se jedná o větší množství potravin v režimu data použitelnosti. PPP by měl potravinu označenou datem použitelnosti nabídnout potravinové bance *48 hodin před uplynutím tohoto data*. Ve výjimečných případech nabízejí potraviny 24 hodiny před uplynutím data. Vždy záleží na aktuálních kapacitních možnostech potravinové banky a na nabízeném množství (svoz potravin by měl být „rentabilní“, tzn. nevyplatí se jet pro deset mléčných produktů 50 km).
3. *Přímý odběr neziskovou organizací* – pokud to umožňují zdroje neziskové organizace, sváží si potraviny od PPP napřímo, bez zapojení dalšího článku (potravinové banky). Aktuálně má potravinová banka pět odběratelských organizací, které si celkem od třech obchodů odebírají ovoce, zeleninu a pečivo. Trvanlivé potraviny jsou distribuovány potravinovou bankou.

Při převzetí provede potravinová banka prvotní kontrolu na místě. Detailní kontrola je provedena až ve skladu (proto jsou uzavřeny smlouvy o likvidaci). Pokud potravinová banka shledá nabízené potraviny jako nevhodné ke konzumaci, může je PPP vrátit k likvidaci.

Od okamžiku převzetí se darované zboží stává majetkem potravinové banky a ta přebírá celkovou odpovědnost za darované zboží (zodpovědnost z hlediska kvality a zdravotní nezávadnosti). Potravinová banka přebírá veškerou fyzickou a právní odpovědnost.

Při převzetí je potravinové bance vyhotoven předávací protokol (někdy označovaný také jako darovací protokol), ve kterém jsou uvedeny všechny informace potřebné pro identifikovatelnost a dohledatelnost výrobku (název výrobku, EAN kód, množství, zboží, cena, důvod darování). Pokud je obsah alergenů jiný než uvedený na obalu výrobku, je tato informace uvedena na předávacím protokole nebo je k potravinám přidán průvodní list.

Předávací protokol se vyhotovuje ve dvou vyhotoveních (pro potravinovou banku a PPP).

4.2.5 Povinnosti potravinové banky jako oprávněného příjemce potravin

Potravinová banka musí splnit určité náležitosti, které jsou uvedeny v zásadách, aby mohla být oprávněným příjemcem potravin:

- Registrovat se jako provozovatel potravinářského podniku u dozorového orgánu (SZPI, SVS, OOVZ).

Potravinová banka byla již před účinností novely zákona registrována jako PPP. Potravinová banka prošla několika úspěšnými kontrolami dozorových orgánů. Je kontrolováno například dodržování systému HACCP, čistota pracoviště, řád skladu, dodržování sanitčního řádu, potravinářské průkazy zaměstnanců apod.

Potravinová banka má registrováno nejen skladování, ale i přepravu. Automobil byl schválen pro přepravu živočišných produktů.

- Zajistit dostatečné proškolení pracovníků v odpovídající potravinové legislativě.

Všichni zaměstnanci potravinové banky prošli školením HACCP a jsou seznámeni se zásadami bezpečné manipulace s potravinami.

- Zajistit fyzickou přejímku darovaného zboží, jeho následnou logistiku v předepsaném teplotním režimu a následnou distribuci zdravotně nezávadného zboží jeho finálním uživatelům.

Potraviny jsou přijaty, zkontrolovány a zaneseny do skladové evidence. Jsou evidovány všechny skladové pohyby (příjemky, výdejky). Teplotní režim je při distribuci a přepravě dodržován díky užitkovému automobilu s chladicí vestavbou a termoboxům, které splňují HACCP.

- Dodržování platné legislativy

Potravinová banka dodržuje veškerou platnou legislativu. Konečným klientům nejsou distribuovány potraviny po datu použitelnosti. Ty jsou určeny k řádné likvidaci. Pokud jsou klientům distribuovány potraviny po datu minimální trvanlivosti, jsou s touto skutečností seznámeni. Potravinová banka považuje za bezpečné potraviny, které jsou po datu minimální trvanlivosti maximálně 3 měsíce.

Potravinová banka má právo:

- Kdykoliv odmítnou nabídku darovaného zboží s uvedením příslušného důvodu k jeho odmítnutí.

Potravinová banka Jihočeského kraje neodmítá nabídky z kapacitních důvodů, ale pouze z bezpečnostních důvodů (potravin více než 3 měsíce po datu minimální trvanlivosti, přítomnost škůdců, známky plísně apod.). Darované zboží nelze po jeho fyzickém a protokolárním převzetí u dárce reklamovat.

4.2.6 Nástroje pro zefektivnění procesu převzetí

Proces darování je často velmi náročný na komunikaci a administrativu. Předávacích protokolů je často velké množství, jelikož obchody odepisují potraviny pro darování průběžně, většinou každý den (1 odepsání = 1 strana papíru). Tato administrace ztěžuje archivování a evidenci darovaných potravin tak, aby byla dodržena zásada dohledatelnosti.

Proto se společnost Tesco rozhodla přenést do českého prostředí aplikaci FoodCloud, která byla vyvinuta v Irsku a je zde úspěšně používána. V polovině roku 2018 byl zahájen pilotní projekt digitalizace procesu darování, pro který byla vybrána Potravinová banka Jihočeského kraje.

Obrázek 15: Fungování aplikace FoodCloud

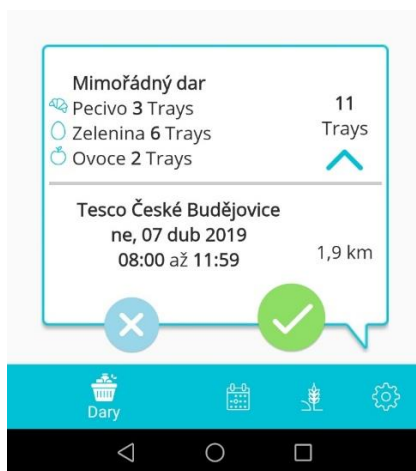
Zdroj: <https://food.cloud/>

Aplikace FoodCloud propojuje napřímo jednotlivé obchody (prozatím je v pilotním projektu zapojeno pouze českobudějovické Tesco) s potravinovou bankou (může být propojeno i více odběratelů, do budoucna se počítá s přímým propojením s neziskovými organizacemi).

Cílem je zjednodušit proces darování jak pro obchody, tak pro potravinové banky, dále propojit aplikaci s účetními a evidenčními systémy tak, aby došlo k redukci papírování a byla umožněna online archivace a v neposlední řadě zajištěna efektivní komunikace.

Komunikace přes aplikaci FoodCloud je velmi jednoduchá. Obchod odešle nabídku potravin: druh, množství a čas, ve kterém si potravinová banka může potraviny vyzvednout. Notifikace přijde potravinové bance, která po zvážení svých kapacit buď dar přijme nebo odmítne.

Obrázek 16: Nabídka daru v aplikaci FoodCloud

Zdroj: vlastní, aplikace FoodCloud

4.2.7 Evidence a oceňování potravin

Veškeré skladové pohyby jsou evidovány ve skladové evidenci. K této evidenci používá potravinová banka účetní program Pohoda. Pro naskladňování a vyskladňování se využívá 9 kategorií, které byly upraveny v průběhu roku 2018 z důvodu změny skladby darovaných potravin po účinnosti novely.

Jsou používány tyto kategorie: *ovoce-zelenina, chlazené masné, chlazené mléčné, mražené, pečivo, trvanlivé, nápoje, drogerie, ostatní nepotravinářské zboží.*

Tyto kategorie byly zvoleny z důvodu, že potraviny v jednotlivých kategoriích jsou skladovány ve stejném režimu. Například kategorie ovoce-zelenina, chlazené masné a chlazené mléčné jsou skladovány odděleně. Pro každou kategorii je vyhrazena samostatná chladicí skříň s ideální teplotou skladování.

Díky nové kategorizaci byla velmi zefektivněna práce a zároveň probíhá inventarizace zboží snadněji.

Potravinová banka eviduje množství odebraných potravin v celkovém součtu kilogramů (nebo litrů) podle jednotlivých položek. Tento součet předává informaci o odebraném množství PPP (toto potvrzení o množství slouží jako evidenční doklad o předaných potravinách, ale také jako doklad pro finanční úřad k odpočtu DPH).

Oceňování potravin je prováděno na základě *metodického předpisu* vydaného Českou federací potravinových bank. Tento metodický předpis byl schválen předsednictvem ČFPB a byl projednán na Generálním finančním ředitelství skupinou ekonomů (včetně autorky diplomové práce). Do vydání tohoto metodického předpisu bylo oceňování napříč jednotlivými potravinovými bankami velmi nejednotné a sjednocení metod oceňování bylo velmi důležité v rámci profesionalizace po účinnosti novely zákona.

Potraviny nabyté v režimu „povinného“ darování jsou oceňovány reprodukční pořizovací cenou (cena, za kterou by byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje).

Tato reprodukční pořizovací cena je centrálně stanovena pro všechny potravinové banky na hodnotu 0 Kč (k ceně na dodacím listu poskytovatele se nepřihlíží). Darované potraviny nemají z hlediska Zákona o účetnictví žádnou hodnotu. Neuvažuje se o jejich zhodnocení v potravinových bankách. V této hodnotě dochází i k vyskladnění potravin.

Ostatní přijaté dary (mimo režim „povinného“ darování) ocení sám dárce v darovací smlouvě (ve které je vyčíslena hodnota daru).

4.2.8 Odběratelé potravinové banky Jihočeského kraje

Od založení dochází ke stálému nárůstu počtu odběratelských organizací. Jen za první dva měsíce roku 2019 byla uzavřena smlouva o potravinové pomoci s dalšími třemi odběrateli. Můžeme předpokládat, že počet odběratelů není konečný. Z trvanlivých potravin převažují suché základní potraviny a sladkosti (čokolády, bonbony, sušenky apod.).

Odběrateli potravinové banky nejsou pouze poskytovatelé sociálních služeb, ale často i sociální odbory měst a neziskové organizace, které poskytují neregistrované sociální služby.

Tabulka 6: Počet odběratelů potravinové banky v roce 2018

Odběratelská organizace	Počet
Neregistrovaná služba	5
Sociální odbor města	6
Registrovaní poskytovatelé sociální služeb	40

Zdroj: vlastní šetření

S neregistrovanými sociálními službami je uzavírána smlouva o potravinové pomoci až po místní kontrole a na základě doporučení města/kraje, ve kterém organizace působí.

Potravinová banka měla 51 odběratelů v roce 2018. Počet odběratelů je pouze zjednodušující údaj. Je dobré brát v úvahu, že jeden poskytovatel může poskytovat více sociálních služeb. Například největším odběratelem potravinové banky je Městská charita České Budějovice, která má registrováno 7 zařízení poskytujících služby. Na každé toto zařízení pohlíží potravinová banka při distribuci potravin jako na samostatnou organizaci.

Zařízení Městské charity České Budějovice

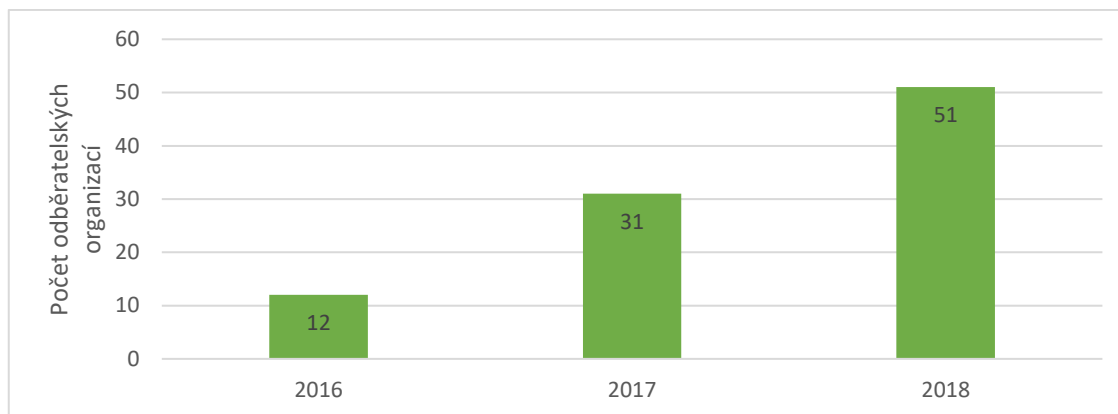
- Domino – služba pro lidi s duševním onemocněním (služba následné péče);
- Dům svatého Pavla (azylové domy, nízkoprahová denní centra, noclehárny);
- Charitní pečovatelská služby (pečovatelská služba);
- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P. /nízkoprahová zařízení pro děti a mládež;
- Osobní asistence Městské charity České Budějovice (osobní asistence);
- SASANKA (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi);
- Terénní program.

U každého zařízení je evidován počet klientů, kteří aktuálně potřebují potravinovou pomoc a jejich bližší specifikace. Pro každé zařízení je odběr připravován a distribuován individuálně.

Po účinnosti novely zákona *došlo k nárůstu odběratelských organizací*. Přibližně polovina organizací byla vytipována a oslovena přímo potravinovou bankou. Byly oslovovány organizace ve městech, kde potravinová banka doposud neměla žádného odběratele a také organizace, pro které by byl atraktivní odběr potravin, u kterých došlo po účinnosti novely

k rapidnímu nárůstu a hrozilo, že by mohly vznikat přebytky. Byly osločovány převážně pobytové služby pro odběr pečiva a čerstvých potravin, jelikož na základě zkušeností potravinové banky terénní programy a poradenská centra poptávají spíše trvanlivé potraviny. Což je pochopitelné, jelikož čerstvé potraviny jsou velmi náročné na rychlou distribuci a dodržení všech hygienických norem. Ve vyhledávání vhodných odběratelů potravinová banka také úzce spolupracuje s Odborem sociálních věcí Jihočeského kraje.

Graf 15: Počet odběratelských organizací Potravinové banky Jihočeského kraje

Zdroj: vlastní šetření

Odběratelské organizace uvedly, že za rok 2018 unikátně (tj. první realizovaná podpora osob) podpořily 6 929 osob. Většina osob čerpá potravinovou pomoc opakovaně.

4.2.9 Příprava potravinové pomoci

Příprava potravinové pomoci probíhá na základě individuální domluvy s odběratelskou organizací. Přibližně pro polovinu organizací je připravován „hromadný“ odběr pro celou organizaci. Pro druhou polovinu organizací jsou připravovány individuální balíčky potravinové pomoci přímo pro konečného klienta (tuto možnost využívají převážně terénní programy, poradenská centra a sociální odbory měst).

Potravinová pomoc je připravována buď na základě pravidelného kalendáře (například v Českých Budějovicích je potravinová pomoc rozvážena do odběratelských organizací pravidelně v úterý, pátek a v sobotu). Nebo na základě mailové objednávky, která musí být učiněna alespoň 48 hodin před plánovaným odběrem.

Potravinová banka vyžaduje základní bližší specifikaci konečného klienta tak, aby mohly být připraveny potraviny „na míru“ a také informaci o tom, zda je klient podpořen opakovaně, či se jedná o první potravinovou pomoc. Důležité jsou například informace

o věku dětí, zda má klient možnost uvařit si potraviny či o potravinových intolerancích. *Potravinová banka se snaží potraviny připravit tak, aby nedocházelo k jejich plýtvání a byly užitečné pro konečného klienta.*

Obrázek 17: Mailová objednávka potravin neziskovou organizací; potravinová pomoc pro prvotně podpořenou rodinu

Dobrý den,

prosím o přípravu potravinové pomoci pro následující rodiny a jednotlivce:

- matka + 3 děti (2, 6 a 12 let)
- manželé + 1 dítě (8 let)
- matka + 2 děti (8 let obě)
- matka + 1 dítě (11 let)
- matka + 1 dítě (7 měsíců – pleny velikost č. 3)
- 6 krát jednotlivce
- dále nějaké hyg. potřeby (prací prášek, pasta na zuby, kosmetika)

Děkuji.

Zdroj: vlastní

4.2.10 Distribuce potravinové pomoci

Odběratelským organizacím je z velké části potravinová pomoc rozvážena dle pravidelných rozvozových plánů. Pokud tyto pravidelné rozvozové plány nepokrývají možnosti organizace, mohou se objednat pro odběr přímo do skladu potravinové banky. Tuto možnost se však snaží potravinová banka omezit na minimum a zajistit bezpečnou cestu potravin přímo do neziskové organizace. S distribucí potravinové pomoci mohla začít potravinová banka díky financování od ministerstva zemědělství, jelikož mohly být z investiční dotace pořízeny automobily a vysokozdvizný vozík. *Před účinností novely nezajišťovala potravinová banka distribuci odběratelských organizacím.*

Svozevé a rozvozové plány se potravinová banka snaží efektivně propojit tak, aby došlo k maximální úspoře mzdových a ostatních provozních nákladů a k minimalizaci negativních externalit při dopravě.

4.3 Prezentace předběžných výsledků dopadu novely zákona

Prvotní změny v činnostech potravinových bank a praktické zkušenosti s uplatněním zákona o potravinách při darování potravinovým bankám byly autorkou diplomové práce prezentovány na setkání „u kulatého stolu“ s vedením dozorových orgánů, jehož pořadatelem byl Svaz obchodu a cestovního ruchu, dne 23. května 2018. Účastníkem setkání byli zástupci jednotlivých obchodních řetězců a další členové Svazu obchodu a cestovního ruchu. Pozvánka je uvedena v Příloze č. 4.

V průběhu prezentace byli účastníci seznámeni s následujícími body:

- **Vnímání zákona veřejností**

„Povinné“ darování se v prvním čtvrtletí roku 2018 stalo předmětem mnoha polemik. Mnoho argumentů proti tomuto zákonu bylo způsobeno mylnou interpretací. Ozývaly se názory, že „*lidé budou krmeni nebezpečnými prošlými potravinami*“. Je důležité zdůraznit, že potravinové banky redistribuují pouze potraviny, které mohou být uvedeny na trh. Redistribuují tedy potraviny zásadně před datem spotřeby. Mohou distribuovat i potraviny po datu minimální trvanlivosti (stejně jako mohou být nabízeny v běžné prodejní síti). Všechny potraviny jsou v souladu se zákony a všemi zákonnými normami.

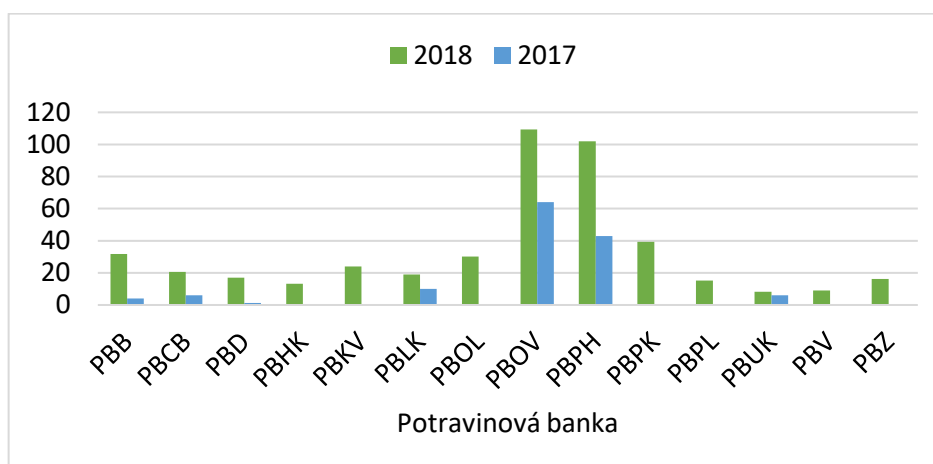
Také se ozývaly názory, že „*obchody jim to budou muset vozit, jelikož mají povinnost potraviny darovat*“. Což také není pravda, provozovatelé potravinářských podniků mají povinnost potraviny nabídnout, není jejich povinností dopravit potraviny do potravinové banky či jiné organizace. Potravinové banky obchody sváží a také mají možnost potraviny odmítnout. Tím, že obchod neprodané nabídne a potravinová banka potraviny odmítne je také naplněna dikce zákona.

„*To chci vidět, jak budou ty banky jezdit do každý vietnamský večerky*“. Povinnost darovat mají pouze provozovatelé potravinářských podniků s prodejní plochou nad 400 m².

- **Darované potraviny v 1. čtvrtletí roku 2018**

Účastníci byli seznámeni s grafem, na kterém je srovnání darovaných potravin za první čtvrtletí roku 2017 a 2018. Pro zjednodušení jsou v grafu zahrnuty pouze dary z OŘ Kaufland, Makro, Tesco, Albert a Globus svážených přímo (tedy bez darů z logistických center).

Graf 16: Darované potraviny v průběhu 1. čtvrtletí 2018 (t)

Zdroj: vlastní šetření

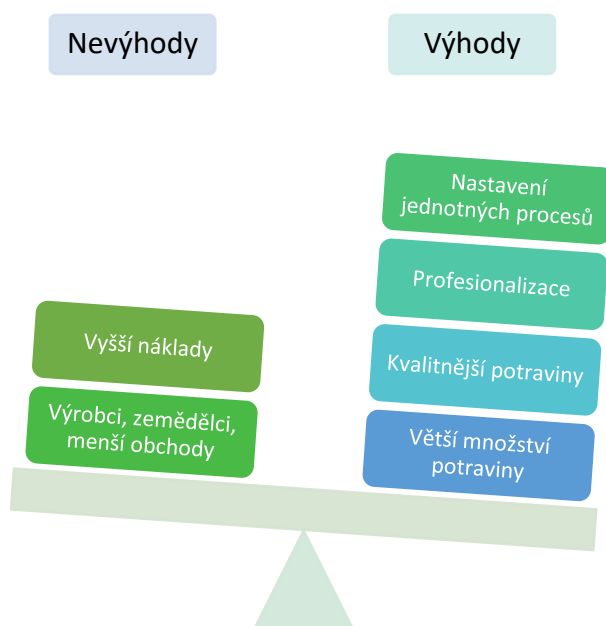
V prezentaci bylo také zmíněno, že lze očekávat trvalé rozdíly mezi jednotlivými kraji, které budou způsobeny jednak velikostí kraje a počtem obchodů, ale také umístěním logistických center Lidl, Billa a Penny. Byly zmíněny přechodné rozdíly, které by postupně měly být potírány díky financování ministerstvem zemědělství. Mezi přechodné rozdíly patří například rozdílné zkušenosti potravinových bank a vybavení (což se projevuje například na nemožnosti odběru čerstvých a mražených potravin).

- **Výhody a nevýhody novely**

Mezi hlavní nevýhody novely zákona bylo zařazeno rapidní skokové navýšení nákladů pro potravinové banky (potažmo i pro obchodní řetězce, jelikož i ti musejí potraviny připravovat a kontrolovat) a nedostatečná úprava povinnosti darovat pro ostatní PPP.

Mezi hlavní výhody patří profesionalizace potravinových bank díky dostatečnému financování, nastavení jednotných procesů díky zásadám „povinného“ darování a v neposlední řadě dostatečný přísun kvalitních potravin.

Obrázek 18: Výhody a nevýhody novely zákona o potravinách

Zdroj: vlastní šetření

- **Výzvy a cíle potravinových bank**

Potravinové banky by do roku 2019 měly profesionalizovat a stabilizovat svoji činnost tak, aby nedocházelo k odmítání nabízených potravin z kapacitních důvodů. Měly by být dorovnány rozdíly mezi potravinovými bankami, všechny potravinové banky by měly být schopny převzít i chlazené a mražené potraviny.

Velkou výzvou pro potravinové banky je zapojení výrobců, zemědělců a menších prodejen do procesu darování, i když se na ně nevztahuje zákonná povinnost.

4.3.1 Návrhy na zlepšení

Zapojení dlouhodobých dobrovolníků do každodenního chodu

Potravinové banky velmi dobře spolupracují s dobrovolníky na krátkodobých akcích. V zahraničí je však obvyklé, že se dobrovolníci podílejí na zajištění každodenního chodu potravinové banky, v některých zahraničních bankách je až 80 % personálu na bázi dobrovolnictví. Potravinové banky by měly věnovat pozornost i navazování dlouhodobé spolupráce a využívat dobrovolníky k jednodušším činnostem, například třídění potravin. V této oblasti by mohla pomoci například spolupráce se seniorskými centry (jako je tomu v zahraničí).

Firemní dobrovolnictví

V posledních letech je trendem tzv. firemní dobrovolnictví. Dle vlastní zkušenosti je pro dobrovolníky z nadnárodních podniků velmi atraktivní například paběrkování či třídění potravin. Tedy činnosti, u kterých se odreagují, a navíc mají sociální a environmentální přesah. Potravinové banky by měly oslovovat společensky odpovědné podniky a nabízet dobrovolnický program.

Maximalizace využití odepsaného zboží k lidské spotřebě

I přes novelu zákona je stále velké množství potravin zlikvidováno. Může to být způsobeno i nedostatečnými kapacitami a špatným logistickým plánem potravinových bank. Výzvou do dalších let je každodenní svoz čerstvých potravin (včetně víkendů) i ze vzdálenějších lokalit, či přímé propojení obchodů a neziskových organizací, kterým bude poskytnuto dostatečné školení o bezpečnosti potravin, například pomocí aplikace FoodCloud. Potravinové banky by měly také analyzovat své logistické plány a přenastavit je, pokud budou vyhodnoceny jako nevyhovující.

Zapojení zemědělců a ostatních potravinářských podniků

Potravinové banky v České republice mají stále nevyužitý potenciál v odběru neprodaných potravin od zemědělců a potravinářských podniků, které nejsou zapojeny do „povinného“ darování. Měly by se snažit o větší zapojení těchto subjektů. Pomoci by mohla metodika, která shrnuje všechny výhody darování (např. odpočet DPH a nástroj sociální odpovědnosti). Tuto metodiku by mohla vytvořit Česká federace potravinových bank.

Vyjednání lepších podmínek programu FEAD

Pro většinu potravinových bank, které jsou zapojeny do programu, je účast finančně nevýhodná a většina práce musí být provedena dobrovolnický. Česká federace potravinových bank by se měla snažit vyjednat lepší finanční podmínky.

Rozšíření a optimalizace portfolia odběratelů

Potravinové banky by měly optimalizovat a dle potřeb případně rozšířit portfolio svých odběratelských organizací tak, aby měly odbyt pro všechny shromážděné potraviny. Doporučuji uzavření odběratelské smlouvy alespoň s jednou organizací, která kromě sociálních služeb poskytuje i zooterapii (zkrmení pečiva, které již není vhodné pro lidskou spotřebu).

Edukace široké veřejnosti

Potravinové banky by měly být nositelem myšlenky odpovědné spotřeby. Návrhem na zlepšení je edukační program, díky němuž by Česká federace potravinových bank vytvořila edukační materiály pro všechny potravinové banky.

Distribuce potravin do odběratelských organizací

Neziskové organizace často nemají dostatečné prostředky na to, aby zajistily bezpečnou přepravu potravin do svého sídla. Velmi důležité je neporušení teplotního řetězce při přepravě chlazených potravin. Potravinové banky by měly zajistit distribuce minimálně potravin v režimu data použitelnosti.

Zpracování ovoce a zeleniny

Ovoce a zelenina je velmi náročná na distribuci, jelikož se často jedná o kusy, které jsou „na konci svého života“ a je tak nutné jejich rychlé zpracování. Zelenina a ovoce svážená o víkendu často nemůže být distribuována do odběratelských organizací. Řešením je jejich zpracování a prodloužení data trvanlivosti.

Komunitní kuchyně

Poptávka po masových konzervách a ostatních průmyslově zpracovaných potravin ze strany konečných klientů je stále vysoká. Mnohdy je to dáno tím, že neumí zpracovávat čerstvé potraviny. Řešením je komunitní kuchyň, ve které se klienti naučí vařit ze zachráněných potravin.

Distribuce konečným klientům

Pro neziskové organizace je rozdělování potravin často zatěžující a ani nemají pro tuto činnost vhodné podmínky. Řešením je distribuce potravinové pomoci přímo potravinovou bankou konečným klientům prostřednictvím výdejny potravin na základě poukázky či doporučení vydaném neziskovou organizací – poskytovatelem sociální služby.

Procesní audit potravinových bank

Česká federace potravinových bank by měla nastavit auditní pravidla a dohlížet nad jejich plnění u všech potravinových bank (například evidence darovaných potravin, uzavírání odběratelských smluv s organizacemi, které nemají registrovanou sociální službu apod.). Česká federace by u každé potravinové banky mohla provádět každoroční interní audit.

5 Závěr

Na základě výsledků diplomové práce lze konstatovat, že plýtvání potravinami je velmi aktuálním a významným tématem. Na evropské i světové úrovni bylo učiněno několik zásadních prohlášení a kroků proti plýtvání potravinami. Některé zdroje však uvádějí, že tato opatření jsou často rozdrobená a nedůsledná. Stále chybí jednotné definice a metodiky.

Ze všech stran vyvstávají požadavky ohledně regulace potravinového odpadu. Na úrovni jednotlivých států jsou přijímána legislativní opatření. Z tohoto pohledu můžeme rozdělit státy do dvou skupin. První skupina se přiklání k dobrovolnému darování neprodaných potravin potravinářskými podniky neziskovým subjektům (nejčastěji potravinovým bankám). Tyto státy chrání dárce zbavením trestné a občanskoprávní odpovědnosti za darované potraviny a nabízejí dárce určité pobídky za darování, například možnost daňového odpočtu. K tomuto způsobu se přiklání například Itálie, Austrálie a Spojené státy.

Na druhé straně jsou státy, které se přiklonily k povinnému darování. Tímto směrem se jako první vydala vláda Francie v roce 2016. Pro mnohé bylo překvapením, když ji následovala Česká republika. První návrh zákona obsahoval pouze dobrovolné darování, nakonec byl však schválen ve znění „povinného darování“.

I přes prvotní obavy, že potravinové banky nejsou na tuto novelu připraveny, bylo dotazníkovým šetřením zjištěno, že potravinové banky zvládly situaci velmi dobře. Před novelou zákona již byla síť potravinových bank kompletní, každý kraj měl svou potravinovou banku. Ministerstvo zemědělství také zajistilo adekvátní financování již před účinností novely.

Celkové množství shromážděných potravin se oproti roku 2017 téměř zdvojnásobilo. Změnilo se nejen množství, ale také skladba darovaných potravin. Před novelou zákona byly v potravinových bankách největší měrou zastoupeny trvanlivé potraviny, které po novele doplnily potraviny čerstvé (ovoce a zelenina, pečivo, chlazené potraviny). Tento druh potravin je velmi náročný na distribuci a skladování. A nese s sebou dodatečné náklady na třídění.

Bylo zjištěno, že stále jsou mezi potravinovými bankami odchylky. Rozdíly, které plynou z velikosti kraje a množstvím obchodů v kraji, můžeme označit jako trvalé. Stále však panují rozdíly krátkodobého charakteru, například nedostatečné technologické vybavení

pro distribuci chlazených potravin a nedostatečné kapacity pro svážení všech obchodů v kraji. Tyto rozdíly budou postupně ustupovat.

Potravinové banky mají před sebou ještě několik nelehkých výzev, jejich směr je však velmi dobrý. Aby plnily svůj primární cíl *boj proti plýtvání potravinami*, nestačí jen spoléhat na povinné darování plynoucí ze zákona, ale snažit se o zapojení i dalších článků potravinového řetězce, převážně o zapojení zemědělců a výrobců. Na základě výsledků diplomové práce byla stanovena doporučení na zlepšení fungování potravinových bank. Například zpracování ovoce a zeleniny za účelem prodloužení jejich trvanlivosti, komunitní kuchyně a vzdělávání veřejnosti.

Nejen díky uzákoněnému povinnému darování se Francie dostala do čela celosvětového žebříčku „*Food loss and waste*“ států s nejmenší měrou plýtvání potravinami. Jak se povede České republice, ukáže čas.

Důležité je, že o problematice plýtvání se ve společnosti hovoří a lidé se učí zodpovědněji přistupovat k životu. Je nutné věřit, že se jedná o setrvalý stav a aktivity se budou v tomto ohledu dále rozšiřovat a prohlubovat. Potravinové banky mají nakročeno správným směrem a mají se kam rozvíjet. K jejich „základní“ činnosti, tedy redistribuci neprodaných potravin, lze přidružit i další činnosti, které omezují plýtvání potravinami.

I. Summary and keywords

The objective of this thesis is to identify changes in the area of food banks in the Czech Republic which were made after the amendment to the Act on Food and Tobacco Products had entered into effect.

The thesis consists of two parts – the theoretical one and the practical one. In the theoretical part, two global problems are discussed. On one hand, it is global famine and malnutrition; on the other hand, quite paradoxically, food waste. Food waste and its consequences are examined from several perspectives, and one solution of this problem is suggested – the food banks.

Food waste prevention legislation is also a point of focus. In the thesis, individual declarations and measures leading to reductions in food waste are explored. EU guidelines on food donation, VAT issues, The Good Samaritan Law and Gadda Law, as the linchpins of legislation, are a special point of focus.

Last but not least, information about laws providing for mandatory donations of unsold food is included in the theoretical part. The first country where the obligation to donate food was provided by law was France. France became an inspiration to the Czech Republic where donation of unsold food has become “mandatory” since 1 January 2018. In the theoretical part, monitoring of the entire approval process, reactions of stakeholder groups and rejection of constitutional complaints are explored.

The practical part includes a survey performed at the level of 14 food banks which are members of the Czech Federation of Food Banks. Main changes in personal, technical and financial areas are identified. Importantly, impacts of the amendment on donated food are also explored in the survey. Certain strategic objectives and challenges for the years to come are identified in the survey as well.

In the next section of the practical part, changes effected in the Food Bank of the South Bohemian Region after the amendment entered into effect were identified. Main changes and measures which had to be adopted are explained for the food redistribution process. The entire process is in line with the mandatory donation principles and it is divided in four sub-processes: takeover of food from a food company, storage and control, preparation of food collections and distribution.

Interim results of the survey were presented at a meeting with the management of supervisory bodies at the Czech Confederation of Commerce and Tourism. The presentation is a subject of the last chapter of the thesis.

Based on the results of the thesis, it is possible to conclude that the adopted measures against food waste are not always sufficient, although food waste is an issue increasingly spoken about. On the other hand, more and more organizations are fighting against food waste. For the fight to be effective, it is important to determine its direction and limits. Requests for food waste mitigation are brought by members of public, businesses, political groups and non-profit organizations alike. All of them keep warning that unless our consumption becomes responsible, there will be fatal consequences, mainly but not only for the environment.

Keywords: food bank, food waste, Czech Federation of Food Banks, Gadda Law, Good Samaritan Law, Amendment to Act No. 110/97 Sb.

II. Seznam použitých zdrojů

- Banco Alimentare. (3. Říjen 2016). *Law No 166/2016 Briefing produced by Chamber of Deputies*. Načteno z Banco Alimentare:
<https://www.bancoalimentare.it/it/node/4222>
- BMJ. (13. Červen 2018). *Hunger and malnutrition in the 21st century*.
doi:<https://doi.org/10.1136/bmj.k2238>
- Cliff, M. (14. Červen 2014). *French supermarkets sells ugly fruit and vegetables*.
Načteno z Daily Mail Online: <https://www.dailymail.co.uk/femail/food/article-2693000/Forget-ugly-fruit-meet-ugly-fruit-bowl-French-supermarket-introduces-lumpy-misshapen-fruit-vegetables-sold-30-discount-combat-food-waste.html>
- Code de l'environnement. (11. Únor 2016). Paris. Načteno z
https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=3E9178200B18EA3B97E6FCF1F8EDD3F3.tplgfr21s_2?idSectionTA=LEGISCTA000032043245&cidTexte=LEGITEXT000006074220&dateTexte=20190317
- Code pénal. (25. Listopad 2018). Paris. Načteno z
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719>
- Concern Worldwide. (2018). *2018 Global Hunger Index Results - Global, Regional, and National Trends*. Načteno z Global Hunger Index:
<https://www.globalhungerindex.org/results/>
- Česká federace potravinových bank. (2019). *O nás*. doi:<http://potravinovobanky.cz/o-nas/>
- Dave Chaffey (2000). *Internet marketing: strategy, implementation and practice* (1st ed. vyd.). Harlow, Engl. [u.a.]: Financial Times/Prentice Hall.
- Delman, E. (2015. Květen 2015). *Should It Be Illegal for Supermarkets to Waste Food?*
Načteno z The Atlantic:
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/05/law-france-supermarkets-food-waste/394481/>
- Dojčinovič, P. (14. Listopad 2018). *Žádné jídlo nazmar! konference Žádné jídlo nazmar! pořádána společností Tesco*. Praha.

- EDGAR. (2012). Emission Database for Global Atmospheric Research, version 4.2.
Načteno z <http://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=42>
- Environment Protection Authority. (13. Říjen 2018). *Donate food: feed people, not landfill*. Načteno z Environment Protection Authority:
<https://www.epa.nsw.gov.au/your-environment/recycling-and-reuse/business-government-recycling/recycling-organics-work/food-donation>
- Erdman, J. (1. Únor 2018). *We produce enough food to feed 10 billion people. So why does hunger still exist?* Načteno z Medium Corporation:
<https://medium.com/@jeremyerdman/we-produce-enough-food-to-feed-10-billion-people-so-why-does-hunger-still-exist-8086d2657539>
- European Commission. (2018). *Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD)*.
Načteno z European Commission:
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089>
- European Commission. (n. d.). *EU actions against food waste*. Načteno z Food Safety:
https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions_en
- European Commission. (30. Červenec 2009). *The return of the bendy cucumber: 'wonky' fruit and vegetables back on sale from 1 st July*. Načteno z Press releases: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1059_en.htm
- European Commission. (2015). EU action plan for the Circular Economy. Brussels.
- European Commission. (16. Říjen 2017). EU guidelines on food donation. Brussels.
Načteno z https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fw_eu-actions_food-donation_eu-guidelines_en.pdf
- European Commission. (25. Říjen 2017). EU guidelines on food donation. Brussel.
Načteno z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2017:361:FULL&from=EN>
- European Commission. (n. d.). *Stop food waste*. Načteno z Food safety:
https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/stop_en
- European Food Banks Federation. (2018). FEBA Leaflet. Brussels. Načteno z
https://www.eurofoodbank.org/images/cont/feba-depliant-anglais-file_file.pdf

- European Parliament. (19. Leden 2012). European Parliament resolution of 19 January 2012 on how to avoid food wastage: strategies for a more efficient food chain in the EU. Strasbourg. Načteno z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0014+0+DOC+XML+V0//CS>
- Every Crumb Counts. (2019). *Food Wastage Declaration 'Every Crumb Counts'*. Načteno z Every Crumbs Counts: <http://everycrumbcounts.eu/>
- Evropská komise. (25. Listopad 2017). Sdělení Komise o uplatňování zásady uvádění údaje o množství složek (QUID).
- Evropský parlament a Rada (EU). (2011). Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Načteno z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011R1169>
- Evropský účetní dvůr. (2017). Zvláštní zpráva č. 34: Boj proti plýtvání potravinami: příležitost pro EU, jak zlepšit účinné využívání zdrojů v potravinovém řetězci. Lucemburk, Lucembursko. Načteno z <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/foodwaste-34-2016/cs/#chapter0>
- FAO. (2014). *The National Food Waste Prevention Plan (PINPAS)*. Načteno z FAO: <http://www.fao.org/nr/sustainability/food-loss-and-waste/database/projects-detail/en/c/233057/>
- FAO. (2017). *The State of Food Security and Nutrition in the World*. Načteno z Food and Agriculture Organization of the United Nations: <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>
- FAO. (n. d.). *Food Loss and Food Waste*. Načteno z Food and Agriculture Organization: <http://www.fao.org/food-loss-and-food-waste/en/>
- FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. (2018). *The State of Food Security and Nutrition in the World*. Rome: FAO. Načteno z <http://www.fao.org/3/I9553EN/i9553en.pdf>
- Feeding America. (n. d.). *Our Work*. Načteno z Feeding America: <https://www.feedingamerica.org/our-work>

- Feeding America. (n. d.). *The Federal Bill Emerson Good Samaritan Food Donation Act*. Načteno z Feeding America: <https://www.feedingamerica.org/about-us/partners/become-a-product-partner/food-partners>
- Filip, J. (2. Leden 2019). *Senátoři v čele s Valentou neuspěli. Velké řetězce musí dál odevzdávat neprodejně zboží do potravinových bank, podle soudu je opatření v zájmu společnosti*. Načteno z Hospodářské noviny: <https://domaci.ihned.cz/c1-66413910-velke-retezce-musi-dal-odevzdavat-zbozi-do-potravinovych-bank-podle-ustavniho-soudu-je-opatreni-v-zajmu-spolecnosti>
- FoodDrinkEurope. (2017). *Join Declaration*. Načteno z FoodDrinkEurope: <https://foodwaste.fooddrinkeurope.eu/joint-declaration/>
- Generální finanční ředitelství. (12. Prosinec 2014). Informace GFŘ k uplatnění DPH při darování zboží do potravinových bank. Praha.
- GOV.UK. (12. Květen 2017). *VAT rates on different goods and services*. Načteno z GOV.UK: <https://www.gov.uk/guidance/rates-of-vat-on-different-goods-and-services#food-and-drink-animals-animal-feed-plants-and-seeds>
- Greenwald, B., & Stiglitz, J. (1986). *Externalities in economies with imperfect information and incomplete markets*.
- High Level Panel of Experts. (27. Duben 2017). 2nd Note on Critical and Emerging Issues for Food Security and Nutrition. Rome. Načteno z http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/hlpe/hlpe_documents/Critical-Emerging-Issues-2016/HLPE_Note-to-CFS_Critical-and-Emerging-Issues-2nd-Edition__27-April-2017_.pdf
- Chrisafis, A. (22. Květen 2015). *France to force big supermarkets to give unsold food to charities*. Načteno z The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2015/may/22/france-to-force-big-supermarkets-to-give-away-unsold-food-to-charity>
- Ježková, M. (7. Září 2016). *eAGRI*. Načteno z Začíná platit novela zákona o potravinách. Přinese srozumitelnější pravidla pro označování potravin i varovné obrázky na krabičkách cigaret.: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2016_zacina-platit-novela-zakona-o.html

- Jurečka, M. (<https://slideplayer.cz/slide/2752584/>. Říjen 2014). Potravinová bezpečnost a soběstačnost. Co změní novela zákona o potravinách? Praha.
- Kavanová, L. (2015). Zakázané potraviny. *Respekt*, XXVI (46), stránky 17-21.
- Klingbeil, R., & Byiringiro, F. (2016). Food Security, Water Security, Improved Food Value Chains for a more Sustainable Socio-economic Development. Beirut. Načteno z https://www.researchgate.net/profile/Ralf_Klingbeil/publication/272386262_Food_Security_Water_Security_Improved_Food_Value_Chains_for_a_more_Sustainable_Socio-economic_Development/links/54e346bb0cf2de71a71e621b/Food-Security-Water-Security-Improved-Food-V
- Koudelka, Z. (13. Červen 2016). Ústavní stížnost - návrh na zrušení části zákona o potravinách . Brno. Načteno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/Pl._US_27_16_navrh.pdf
- Kudela, P. (2. Březen 2016). Sněmovní tisk 687/3. Praha. Načteno z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=687&ct1=3#prilohy>
- Legal Information Institute. (2018). *26 U.S. Code § 170. Charitable, etc., contributions and gifts*. doi:<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26>
- Legge 19 agosto 2016, n. 166*. (19. Říjen 2016). Načteno z Gazzetta ufficiale della Repubblica Italiana: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/08/30/16G00179/sg>
- Legge 25 giugno 2003, n. 155*. (25. Červen 2003). Načteno z Gazzetta ufficiale della Repubblica Italiana: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2003/07/01/003G0174/sg>
- Lucchini, M. (2016). *Banco Alimentaire*. Načteno z On 14 September Law No 166/2016 on the donation and distribution of food and pharmaceutical products, also known as “Gadda Law”, entered into force in Italy.: <https://www.bancoalimentare.it/en/Legge-Gadda-Spreco-Aliementare>
- MarketingSales. (4. Květen 2016). *Novela zákona o potravinách plýtvání neřeší. Co budou obchody muset darovat?* Načteno z MarketingSales:

https://marketingsales.tyden.cz/rubriky/trhy/novela-zakona-o-potravinach-plytvani-neresi-co-budou-obchody-muset-darovat_382371.html

Meulen, S., & Lawyers, A. (2016). Food waste and donation policies in France and the Netherlands. *Waste and Loss Management*. Amsterdam. Načteno z https://www.axonlawyers.com/wp-content/uploads/2016/02/151216-eFOOD-Lab_International_04_2015-Food-Waste.pdf

Ministère de l'agriculture et de l'alimentation. (14. Červen 2013). *Guillaume Garot a réuni l'ensemble des acteurs de la chaîne alimentaire pour signer le Pacte national de lutte contre le gaspillage alimentaire*. Načteno z Alim'agri: <https://agriculture.gouv.fr/guillaume-garot-reuni-lensemble-des-acteurs-de-la-chaine-alimentaire-pour-signer-le-pacte-national>

Ministero della giustizia ai sensi dell'art. (22. Prosinec 2012). *TESTO COORDINATO DEL DECRETO-LEGGE 22 giugno 2012, n. 83*. Načteno z Gazzetta ufficiale della Repubblica Italiana: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2012/08/11/12A08941/sg>

Ministerstvo zemědělství. (2012). *Identifikační označení výrobků živočišného původu (ová)*. Načteno z Informační centrum bezpečnosti potravin: <http://www.bezpecnostpotravin.cz/identifikacni-oznaceni-vyrobku-zivocisneho-puvodu-%28oval%29.aspx>

Ministerstvo zemědělství. (5. Leden 2019). *Seznam oprávněných příjemců darovaných potravin*. Načteno z eagri.cz: http://eagri.cz/public/web/file/519509/Aktualizovany__seznam_opravnenych_prijemcu_darovanych_potravin_01_2019.pdf

Ministerstvo životního prostředí. (Říjen 2014). *Czech republic's waste prevention programme*. Praha. Načteno z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/predchazeni_vzniku_odpadu_navrh/\\$FILE/OO-EN_WPP_Czech-20150407.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/predchazeni_vzniku_odpadu_navrh/$FILE/OO-EN_WPP_Czech-20150407.pdf)

OSN. (n. d.). *Goal 12: Responsible Consumption and Production*. Načteno z The Global Goals: <https://www.globalgoals.org/12-responsible-consumption-and-production>

- Pánková, B. (15. Leden 2018). *Řetězce si stěžují na reguli o darování potravin*. Načteno z E15: <https://www.e15.cz/byznys/potravinovy/retezce-si-stezuji-na-reguli-o-darovani-potravin-1342192>
- Poslanecká sněmovna. (23. Prosinec 2015). Sněmovní tisk 687/0. Praha. Načteno z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=687&ct1=0>
- Senát parlamentu České republiky. (12. Srpen 2015). 220. usnesení Senátu ke společnému dopisu zástupců parlamentů členských států EU Evropské komisi. Praha. Načteno z http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/relations/relations_other/npo/docs/czech_republic/own_initiative/oi_food_waste_reduction_green_card/oi_food_waste_reduction_green_card_senate_opinion_cs.pdf
- Senát parlamentu České republiky. (27. Duben 2016). Stenozáznam z 1. dne 23. schůze. Praha. Načteno z <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=10&IS=5699&D=27.04.2016>
- Smithers, R. (21. Říjen 2013). *UK supermarkets face mounting pressure to cut food waste*. Načteno z The Guardian: <https://www.theguardian.com/business/2013/oct/21/uk-supermarkets-pressure-cut-food-waste>
- Sobotka, P. (27. Duben 2016). Stenozáznam z 1. dne 23. schůze. Praha. Načteno z <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=10&IS=5699&D=27.04.2016>
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce. (21. Červenec 2015). *Datum minimální trvanlivosti a datum použitelnosti*. Načteno z Státní zemědělská a potravinářská inspekce: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/datum-minimalni-trvanlivosti-a-datum-pouzitelnosti.aspx>
- Stenmarck, Å., Jensen, C., & Quested, T. (21. Březen 2016). Estimates of European food waste levels. Stockholm. Načteno z EU Fusions: <http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>
- Svaz obchodu a cestovního ruchu. (2018). Zásady "povinného darování potravin".

- Škabradová, K. (2016). *Potravinové banky v podmínkách České republiky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, Katedra obchodu a cestovního ruchu.
- The Economist. (2018). *Country Index*. Načteno z Food Sustainability: <http://foodsustainability.eiu.com/country-ranking/top-food/>
- The Economist, Intelligence Unit. (Prosinec 2017). Food Sustainability Index. Parma: Barilla Center. Načteno z <http://foodsustainability.eiu.com/wp-content/uploads/sites/34/2016/09/FoodSustainabilityIndex2017GlobalExecutiveSummary.pdf>
- The European Federation of Food Banks. (23. Listopad 2016). Circular economy in favour of the most deprived: Addressing food waste. Brussels. Načteno z https://www.eurofoodbank.org/images/cont/position-paper-eu-waste-policy--23-nov-2016---fina_file.pdf
- The Global FoodBanking Network. (2018a). *The State of Global Food Banking 2018: Nourishing the World*. Načteno z The Global FoodBanking Network: <https://www.foodbanking.org/stateofglobalfoodbanking/>
- The Global FoodBanking Network. (2018b). THE STATE OF GLOBAL FOOD BANKING 2018: Nourishing the World. Chicago. Načteno z <http://www.foodbanking.org/wp-content/uploads/2018/10/GFN-The-State-of-Global-Food-Banking-2018.pdf>
- The Global FoodBanking Network. (n. d.). *Why we exist*. Načteno z The Global FoodBanking Network: <https://www.foodbanking.org/why-we-exist/>
- The Guardian. (8. Květen 2015). *Food waste an enormous economic problem, say G20 ministers*. Načteno z The Guardian: <https://www.theguardian.com/environment/2015/may/08/food-waste-an-enormous-economic-problem-say-g20-ministers>
- The World Bank. (2006). *Repositioning Nutrition as Central to Development, A Strategy for Large-Scale Action*. Washington DC. Načteno z <http://documents.worldbank.org/curated/en/185651468175733998/pdf/574890WP0Nutri1iew0for0report034775.pdf>

- United Nations. (n. d.). *12.3 Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu*. Načteno z United Nations: <http://www.osn.cz/sdg-12-zajistit-udrzitelnou-spotrebu-a-vyrobu/>
- United States Environmental Protection Agency. (n. d.). *Food Recovery Hierarchy*. Načteno z United States Environmental Protection Agency: <https://www.epa.gov/sustainable-management-food/food-recovery-hierarchy>
- Ústavní soud. (21. Prosinec 2018). *Nález Ústavního soudu*. Brno. Načteno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalez/2018/Pl._US_27_16_vcetne_disentu_na_web.pdf
- Ústavní soud. (2. Leden 2019). *Ustanovení zákona o potravinách, stanovující řetězcům povinnost bezplatně poskytnout nevyužité potraviny do potravinových bank, není protiústavní*. Načteno z Ústavní soud: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustanoveni-zakona-o-potravinach-stanovujici-retezcum-povinnost-bezplatne-poskytnout-nevyu/>
- Vittuari, M., Politano, A., Gaiani, S., Canali, M., & Elander, M. (15. Červen 2016). Review of EU Member States legislation and policies with implications on food waste. Bologna. Načteno z <https://www.eufusions.org/index.php/publications/267-analysing-food-waste-policies-across-the-eu-28>
- Wrap. (Říjen 2015). *Estimates of Food and Packaging Waste in the UK*. Načteno z http://www.wrap.org.uk/sites/files/wrap/UK%20Estimates%20October%2015%20%28FINAL%29_0.pdf
- Zabloudilová, T. (11. Březen 2016). *Francouzské obchody už nesmějí vyhazovat prošlé potraviny. Jak reagují další země včetně ČR?* Načteno z Radio Wave: <https://wave.rozhlas.cz/francouzske-obchody-uz-nesmeji-vyhazovat-prosle-potraviny-jak-reaguji-dalsi-zeme-5218392>
- Zákon č. 180/2016 Sb. (2016). Načteno z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-180>
- Zutshi, R. (2. Březen 2018). *Quora*. Načteno z What is HoReCa sales and marketing?: <https://www.quora.com/What-is-HoReCa-sales-and-marketing>

III. Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj indexu hladu v letech 2000, 2005, 2010 a 2018.....	6
Graf 2: Plýtvání potravinami v jednotlivých sektorech.....	9
Graf 3: Vývoj přepočteného počtu zaměstnanců v letech 2015, 2017 a 2018.....	47
Graf 4: Vývoj přepočteného počtu zaměstnanců potravinových bank.....	48
Graf 5: Počet odběratelských organizací potravinových bank.....	49
Graf 6: Celkový obrat potravin jednotlivých potravinách bank.....	50
Graf 7: Podíl jednotlivých řetězců na darování v roce 2017.....	51
Graf 8: Potraviny od řetězců shromážděné jednotlivými potravinovými bankami.....	52
Graf 9: Potravinové přebytky společnosti Tesco v roce 2017/2018.....	53
Graf 10: Potraviny od ostatních podnikatelských subjektů shromážděné jednotlivými potravinovými bankami.....	55
Graf 11: Zdroje potravin v potravinách bankách.....	58
Graf 12: Skladba darovaných potravin v roce 2017.....	70
Graf 13: Skladba darovaných potravin v roce 2018.....	73
Graf 14: Potravinové zdroje Potravinové banky Jihočeského kraje v roce 2018.....	76
Graf 15: Počet odběratelských organizací Potravinové banky Jihočeského kraje.....	87
Graf 16: Darované potraviny v průběhu 1. čtvrtletí 2018 (t).....	90

Seznam tabulek

Tabulka 1: Průměrný košík darovaných potravin.....	56
Tabulka 2: Počet zapojených obchodů v roce 2017.....	70
Tabulka 3: Počet zapojených obchodů v roce 2018.....	71
Tabulka 4: Seznam oprávněných příjemců.....	77
Tabulka 5: Rizikovost potravin.....	78
Tabulka 6: Počet odběratelů potravinové banky v roce 2018.....	86

Seznam obrázků

Obrázek 1: Náklady plýtvání potravinami.....	8
Obrázek 2: Hierarchie obnovení potravin.....	12
Obrázek 3: Evropský model fungování potravinových bank	13
Obrázek 4: Potravinové banky ve světě.....	14
Obrázek 5: Členské státy FEBA	15
Obrázek 6: Marketingová kampaň Ugly fruits and vegetables.....	33
Obrázek 7: Proces schvalování novely zákona.....	37
Obrázek 8: Ústavní stížnost	42
Obrázek 9: Klíčová slova vyjadřující situaci po novele zákona o potravinách	61
Obrázek 10: Logistické centrum České federace potravinových bank.....	64
Obrázek 11: Proces redistribuce potravin po účinnosti novely zákona	69
Obrázek 12: Mapa obchodů, které jsou sváženy Potravinovou bankou JčK.....	72
Obrázek 13: Matt Simister v Potravinové bance Jihočeského kraje.....	73
Obrázek 14: Paběrkování Potravinové banky Jihočeského kraj.....	74
Obrázek 15: Fungování aplikace FoodCloud	83
Obrázek 16: Nabídka daru v aplikaci FoodCloud	84
Obrázek 17: Mailová objednávka potravin neziskovou organizací; potravinová pomoc pro prvotně podpořenou rodinu	88
Obrázek 18: Výhody a nevýhody novely zákona o potravinách	91

IV. Seznam příloh

- Příloha 1: Plýtvání potravinami v jednotlivých sektorech
- Příloha 2: Situace, v nichž dochází k plýtvání potravinami a jejich ztrátám v potravinovém řetězci
- Příloha 3: Dotazník pro potravinové banky
- Příloha 4: Pozvánka na „kulatý“ stůl

V. Přílohy

Příloha 1: Plýtvání potravinami v jednotlivých sektorech

Údaje o plýtvání potravinami se v závislosti na zdroji značně liší. Je zřejmé, že jedním z důvodů je rozdílný výklad toho, co představuje plýtvání potravinami (tj. chybějící od-souhlasená definice), a rozdílná metodika pro jeho měření.

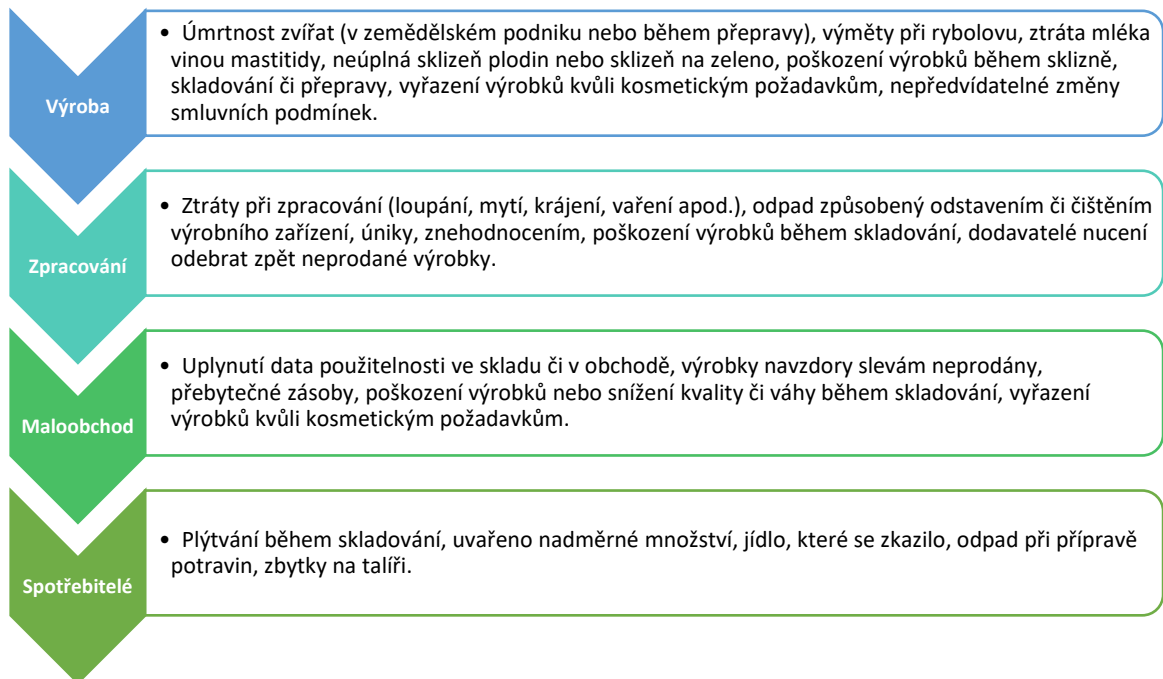
V následující tabulce jsou porovnány údaje o plýtvání potravinami v jednotlivých sekto-rech od institucí FAO, Foodspill, FH Münster, Bio Intelligence a Fusions.

Porovnání plýtvání potravinami v jednotlivých sektorech

Zdroj/ Sektor	FAO (Evropa)	Foodspill (Finsko)	FH Münster (Německo)	Bio Intelligence Service (EU)	Fusions (EU)
Výroba	23	19-23	22	34,2	11
Zpracování	17	17-20	36	19,5	19
Maloobchod	9	30-32	3	5,1	17
Spotřebitelé	52	28-31	40	41,2	53

Zdroj: vlastní zpracování dle Evropský účetní dvůr (2017)

Příloha 2: Situace, v nichž dochází k plýtvání potravinami a jejich ztrátám v potravinovém řetězci

Zdroj: vlastní zpracování dle Evropský účetní dvůr (2017)

Příloha 3: Dotazník pro potravinové banky

1. Je podle vás správné „povinné darování“ vyplývající ze zákona (tzn. darování by mělo být povinné, ne dobrovolné, jako je to ve většině zemích).

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Komentář:

2. Uveďte minimálně 3 slova/slovní spojení, která nejlépe charakterizovala situaci ve vaší potravinové bance ihned po novele zákona (1. čtvrtletí roku 2018):

3. Jaké změny nastaly po novele zákona v následujících oblastech?

- a. Personální změny: _____
- b. Skladba potravin: _____
- c. Množství potravin: _____
- d. Financování: _____
- e. Odběratelé: _____
- f. Dodavatelé: _____
- g. Veřejnost: _____
- h. Jiné: _____

4. Je podle vás zákonná úprava dostatečná? Pokud ne, prosím o komentář.

- Ano
- Ne

Komentář: _____

5. Je podle vás metodika SOCR dostatečná? Pokud ne, prosím o komentář.

- Ano
- Ne

Komentář: _____

6. V jakých oblastech Vám pomohla novela zákona a jak?

7. Nabídka potravin od obchodních řetězců poptávku ze strany odběratelských organizací:

- Nabídka poptávku převyšuje (odmítáme potraviny, máme problém je udat)
- Nabídka = poptávka
- Poptávka převyšuje nabídku (zvládli bychom rozdělit více potravin)

Komentář: _____

8. Odebíráte od obchodních řetězců (alespoň od některého) tyto potraviny?

- pečivo
- ovoce, zelenina
- chlazené – masné
- chlazené – mléčné

Komentář: _____

9. Kvalita odebíraných potravin od obchodních řetězců je:

- výborná, nemáme dodatečné náklady vznikající tříděním
- výborná u trvanlivých potravin, dodatečné náklady vznikají tříděním ovoce a zeleniny
- uspokojující, množství potravin k likvidaci nepřesahuje 20 %
- jiné: _____

Komentář: _____

10. Máte v procesu darování zapojené všechny obchody?

- Ano
- Ne, nedostačují nám kapacity

- Ne, některé obchody odmítají darovat (pokud tomu tak je, prosím o komentář)

Komentář: _____

11. Spolupráce s řetězci je (výborná, záleží na řetězci...):

12. Provozní náklady za rok 2018 (bez dlouhodobých investic)

13. Financování je (dostatečné, nedostatečné...): _____

14. Optimální provozní rozpočet na 1 rok je: _____

15. Jaké jsou vaše strategické cíle? _____

V následující části dotazníku prosím uveďte hodnoty za rok 2017 i 2018:

16. Počet zaměstnanců:

2017:

2018:

17. Shromážděné potraviny od jednotlivých obchodních řetězců (t)

- Tesco; Albert; Billa; Lidl; Makro; Norma; Penny; Kaufland; Globus; jiné (uvést)

• 2017: _____

• 2018: _____

18. Shromážděné potravin z logistického centra ČFPB (t; pouze za rok 2018): _____

19. Shromážděné potravin od producentů a ostatních dárců (jmenovitě uveďte) (t)

• 2017: _____

• 2018: _____

20. Získané potravin z potravinových sbírek: regionální, Kaufland potravinová sbírka, Národní potravinová sbírka (t): _____

21. FEAD (Kč), počet zapojených organizací:

• 2017: _____

• 2018: _____

22. dlouhodobí dobrovolníci (s dlouhodobou dobrovolnickou smlouvou):

- 2017: _____
- 2018: _____

23. dobrovolníci na jednorázové/krátkodobé akce (potravinové sbírky...):

- 2017: _____
- 2018: _____

24. skladovací prostory (m²):

- 2017: _____
- 2018: _____

25. počet automobilů (osobní, nákladní do 3,5 t, z toho s chladícím nebo mrazícím prostorem):

- 2017: _____
- 2018: _____

26. počet odběratelských organizací: _____

- 2017: _____
- 2018: _____

27. Další postřehy a poznámky: _____

Příloha 4: Pozvánka na setkání u „kulatého stolu“ s vedením dozorových orgánů

P o z v á n k a

na setkání u „kulatého stolu“ s vedením dozorových orgánů

ve středu dne 23. května 2018 od 10 h.

v budově sídla Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR
Těšnov 5, Praha 1

Program (10:00 – 12:30):

- Návrhy legislativních změn, příp. informativní vystoupení k situaci na trhu – V. Sedivá, M. Štěpánek
- Legislativní úprava a její praktická aplikovatelnost týkající se Akrylamidu a Rum etheru v potravinách, problematika falšování potravin a dodavatelsko-odběratelské vztahy – M. Klanica
- Váhoscannery a jejich kalibrace, příp. informativní vystoupení k situaci na trhu, návrhy legislativních změn – M. Bezecný
- Problematika afrického moru prasat a její komerční dopady, příp. informativní vystoupení k situaci na trhu, návrhy legislativních změn – J. Váňa
- Současná hygienicko-epidemiologická situace v ČR a případné požadavky na obchodníky, návrhy legislativních změn – E. Gottvaldová
- Praktické zkušenosti s uplatněním zákona o potravinách při darování potravin potravinovým bankám – K. Škabradová
- Zodpovězení dotazů členů SOCR ČR k dozorovým orgánům a diskuse

K diskusi přizváni:

MUDr. Viera Šedivá, náměstkyně pro řízení Sekce potravinářských výrob, Ministerstvo zemědělství

Ing. Martin Štěpánek, vedoucí Oddělení potravinového práva a kvality potravin, Ministerstvo zemědělství

Ing. Martin Klanica, ústřední ředitel Státní zemědělské a potravinářské inspekce

Ing. Mojmír Bezecný, ústřední ředitel České obchodní inspekce

MVDr. Jan Váňa, ředitel Odboru veterinární hygieny a ochrany veřejného zdraví ÚVS, Státní veterinární správa

Mgr. Eva Gottvaldová, hlavní hygienička ČR, Ministerstvo zdravotnictví (příp. zástupce)

Bc. Kristýna Škabradová, vedoucí manažerka PB Jihočeského kraje, Česká federace potravinových bank

Ing. Pavel Mikoška, CSc.
viceprezident pro obchod